

టార్ స్టాయి కథలు

రెండవ భాగము

కర్త: టార్ స్టాయి

అనువాదకర్త: భవిష్యదిపాటి కామేశ్వరరావు

పబ్లిషర్సు

కొండవల్లి పీఠవేంకయ్య అండ్ సన్సు

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో

రాజమండ్రి

సర్వహక్కులు
గ్రంథకర్తవి

వెల
1—0—0

మొదటి ముద్రణ
జనవరి 1957

శ్రీ కొండవల్లి ముద్రాశాల
రాజమండ్రి

500
ప్రతులు

విషయ సూచిక

పేజీ

1. దేవుడు సత్యం గమనిస్తాడు, కాని నిదానిస్తాడు 1
2. ఎలుగువేట 16
3. ఎక్కడ కనికరం ఉంటే, అక్కడ దేవుడు ఉంటాడు 33
4. అభిమాన పుత్రుడు 56
5. నిప్పురవ్వని నిర్లక్ష్యం చేస్తే కొంప లంటుకుపోతాయి 86

కౌంట్ లియో టాల్ స్టాయ్

(1828 - 1910)

టాల్ స్టాయ్ రష్యాదేశపు ఇటీవలి సారస్వత చరిత్రలో అత్యున్నతమైన ప్రత్యేక స్థానం ఆర్జించుకున్న మహావ్యక్తి. ఆయన జమిందారీ కుటుంబంలో జనించినవాడైనా, సాధారణ యోధుడుగ సేనలో ఔరి రణరంగానికి వెళ్లి, పైనికుల యిక్కట్లు స్వానుభవంవల్ల తెలుసుకున్నాడు. ప్రజలయందు ఆయనకు గల సానుభూతి, నత్యధర్మాలయందు ఆయనకు గల అనక్తి ఆయన్ని కలం పట్టించాయి. భౌతికమైన భోగాలకి అధ్యాత్మికమైన ఆశయాలకి ఆయన హృదయం నిరంతర సంగ్రామ రంగం అయింది. ఆయన యోచన విప్లవానుగుణం అయినా, ఆయన శక్తి పరిణామవాదపక్షమే. తలపెట్టిన ఉద్యమంలో త్రికరణంగా లీనం అయిపోవడం ఆయన స్వభావం. నకల విధ స్వాతంత్ర్యం ఆయన లక్ష్యం. భూధనధాన్యాదుల అపరిమిత సేకరణకి ఆయన ద్వేషి. తన వైతిక లక్ష్యాన్ని చేరుకోగల మార్గాన్ని తన జీవితం నడుపుకోలేకపోతిని గదా అని చివరదాకా ఆయన బాధపడ్డాడు. తన యావ దాస్తీ పదిలేసి తను వానప్రస్థంలో ఉంటూ ఆయన కర్షక జనానికి తోడ్పడ్డాడు. పైపై జ్ఞానం ఆర్జించి విద్యాధికులం అనుకునేవారి సంకుచితత్వం ఆయన హేళనచేశాడు. ఆయన ప్రజ్ఞ నర్వతేముఖం. ఆయన ఎక్కడ చెయివేస్తే అక్కడ చైతన్యం ఉట్టిపడింది. ఆయన నృప్తి అపారం - నవలలు, నాటకాలు, కథలు, చరిత్రలు, విమర్శనలు - అన్నీ చరితార్థం అయినవే. ఆయన శైలి హృదయంగమం.

ఈ సంపుటంలో 23 కథ లున్నాయి. జీవిత సమన్వయంలో ఏదో ఒకటి గొప్పది చర్చింపబడని కథ ఏదీ లేదు. ఈ ఇరవైమూడు కథల్ని నేను పరిమాణ ప్రకారం క్రమపరిచాను. 'ఈ ఇరవైమూడు కథలు మాత్రమే రచించిఉండి మరి యితరత్రా యే రచనా టాల్ స్టాయ్ చేయండకపోయినా, ఆయన రచనా ప్రసిద్ధి ఇప్పటిలాగే ఉండేది', అని ఒక మహావ్యక్తి చేసిన విమర్శ జ్ఞప్తియందుంచుకుంటే, ఇవి ఎటువంటి మహిమ గలదో బోధపడు తుంది. ఇందులో ఒక్కొక్కటి, వ్యాసమా, కథా, కథానికా, సామ్యకథా, చరిత్రా, అత్యుకథా, లేక అన్నింటి సమ్మేళనానా అనిపిస్తుంది.

వీటి ఆంధ్రభాషాంతరీకరణం గురించిన అనుమతికోసం ఢిల్లీలోని 'రష్యన్ ఎంబెసీ' వారిని నేను కొరగానే, వారు అనుమతి ఇచ్చారు. వారికి కృతజ్ఞాణ్ణి.

అ ను వా ద క ర్త.

టాల్ స్టాయి కథలు

దేవుడు సత్యం గమనిస్తాడు, కాని నిదానిస్తాడు

బ్లాదిమియరు అనే నగరంలో ఇవాన్ అషీచో అనే వర్తక యువకుడు ఉండేవాడు. అతనికి స్వంత గృహమూ రెండు పావులూ ఉండేవి. అతడు మాపసి, అందమైన ఉంగరాల జుట్టు వాడు. వినోదప్రియుడు. గానం అంటే చెవికోసుగునేవాడు. అతడు యువ్వనం రాగానే తాగుడులోపడి, అది మిక్కుటం అవుతోచ్చినప్పుడు గత్తరచేస్తుండేవాడు. కాని, వివాహం కాగానే అతడు తాగుడు మానుకున్నాడు—అప్పు డప్పుడు తప్ప. ఒక వేసవిలో అతడు ఒకనాడు నిజ్నీ అనే నగరం సంతకి బయల్దేర దోతూ, వెళ్ళొస్తానని భార్యతో అనగా, ఆమె, “స్వామీ! ఈవేళ బయల్దేరకండి. మీమీద నాకు పీడకలవచ్చింది,” అంది. అషీచో నవ్వుతూ, “సంతకీరు చేదుకోగానే నేను తప్పకాగేస్తా నని నీ భయంగావును,” అన్నాడు. అందుకు భార్య, “దేన్ని గురించి నా భయమో నే నెరగనుగాని, నాకు చెడ్డకల రావడం మట్టుకు నే నెరుగుదును. లకలలో, మీరు తిరిగి యింటికి వచ్చారట, దోపీ తీశారట, తలంతా నెరిసిపోయిందిట!” అంది. అషీచో మళ్ళీ నవ్వి, “అది చాలా శుభసూచనం! చూస్తు ఉండూ, నిమిషంలో నేను సరుకులు అమ్మేసి, నీకు బహు మతులు పట్టుకొస్తానో లేదో!” అనేసి, ఆమెనీ పిల్లల్నీ ముఠెటు గుని, బండి యెక్కి వెళ్ళిపోయాడు.

నగం లెక్క వెళ్ళింతరవాత, తనెరుగున్న మరో వర్తకుణ్ణి అతడు కలిశాడు. రాత్రి పడగా, వాళ్ళిద్దరూ ఒకే హోటల్లో బసచేశారు. వాళ్లు కలిసే టీ తాగి, పక్కగడుల్లోనే పడుకున్నారు. అలస్యంగా లేవడం అషిణోకి అలవాటు లేదు. చల్లపాతే ప్రయాణం చెయ్యడం నయం అనుకుని, అతడు తన బండివాణ్ణి తెల్లారకట్టే లేవగట్టి గుర్రాల్ని పూన్పించి, హోటలు తవనాన్ని పెనకవేపు పెరటింట్లో ఉంటూండే యజమానిని కలుసుకుని, తన గ్రానవాసాల విల్లు మొత్తం చెల్లించేసి, ప్రయాణం సాగించాడు. ఒక పాతిగమైళ్ళు వెళ్ళినమీదట గుర్రాల చాణా నిమిత్తం అతడు ఆగి, ఒక హోటలు నడవలో తను దిగి, ముందువాకిట్లోకి వచ్చి, టీ కాచుకునే అందుకు ఉడుకునీళ్ళ కుంపటి ముట్టించడని చెప్పి, తన చితారు పైకి తీసి వాచుంచుకుంటూ కూచున్నాడు.

ii

అంతల్లో గంటల గణగణతో ఒక మూడు గుర్రాలబండి వస్తూ అక్కడ ఆగింది. ఒక పోలీసు ఉద్యోగి అందులోంచి దిగాడు. పెనకాలే యిద్దరు సిపాయీలు దిగారు. ఆ ఉద్యోగి తను దిగింది మొదలుచేసుకుని అషిణోని తెగప్రశ్నలు. — నువ్వు ఎవరవ్? ఎక్కణ్ణించి వచ్చావ్? అంటాను. అషిణో ఆప్రశ్నల తన్నింటికి పూర్తిగా సమాధానం చెప్పి, 'కొంచెం టీ పుచ్చుకుంటారా?' అని ఉద్యోగిని కోరాడు. కాని, ఆ ఉద్యోగి అషిణో మీద విషమ ప్రశ్నలు కురిపించడం తప్ప మరోటి లేదు—నిన్న రాత్రి ఎక్కడున్నావు? ఒక్కడివే ఉన్నావా లేక ఆ తోటివర్తకుడితో కలిసా? ఉదయాన్ని ఆ తోటి వర్తకుణ్ణి

చూశావా? తెల్లారకట్టే నువ్వు హొబల్పించి ఉదాయించి వచ్చే శావేం? — మొదలైనవి. ఈ ప్రశ్నలన్నీ తనని అతడు ఎందుకు అడుగుతున్నాడో తెలియక అక్షిణో ఆశ్చర్యపడ్డాడు. జరిగింది యావత్తు అతడు యధార్థంగా చెప్పేశాడు. చెప్పేసి, ఆ ఉద్యోగిలో, 'ఎవణ్ణో తక్కింకొట్టి దోపిడీవాణ్ణి అడిగినట్టు విషమ ప్రశ్నలు నన్ను అడుగుతున్నారే! నా స్వంతవనిమీద నేను పోతున్నాను. నన్ను మీ కిల్లా క్రిందవలసిన అవసరం ఏమీ కనపడదు,' అన్నాడు. అప్పుడు ఉద్యోగి సిపాయీలని హాజరు పెడుతూ, 'నేను ఈ జిల్లా పోలీసు అధికారిని, ఇన్ని ప్రశ్నలు నిన్ను నేనడగడానికి కారణం లేకపోలేదు. నిన్నరాత్రి ఆ హొబల్స్ కలిసి ఉన్నావే ఒక వర్తకానికితో, ఆ వర్తకుడు తన గదిలో శిరస్సు మొందెమూ వేరై ఉన్నాడు, పొద్దుటికి, నీమూట లన్నీ మేం సోదా చెయ్యాలి,' అన్నాడు.

తక్షణం ఆ సిపాయీలూ పోలీసు అధికారి లోపల ప్రవేశించి, అక్షిణో తాలూకు సామాను చూబలన్నీ విప్పేసి వెతగడం ప్రారంభించారు. చటుక్కున ఆ ఉద్యోగి అక్షిణో సంచీలలో ఒక దాల్లోంచి ఒక రక్తి వైకి లాగుతూ 'ఈ కత్తి ఎవరిది?' అని అడిగాడు. అక్షిణో చూశాడు. రక్తసిక్తమైన ఓకత్తి తన సంచీలోంచి తీయబడడం గమనించాడు, చూడిలి పోయాడు. ఆ ఉద్యోగి, 'ఈ కత్తిమీదికి నెత్తురు ఎట్లావచ్చిందీ?' అని అడిగాడు. సమాధానం చెప్పడానికి అక్షిణో యత్నించాడు గాని, నోటంట ఒట్టు ముక్కునా రాలేదు. చివరకి ఏదో నట్టుతూ, 'నే.... ఎరగను.... నాదికాదు,' అన్నాడు. ఆ ఉద్యోగి, 'పొద్దుట

చూసేసరికి నీ సాటి వర్తకుడు అతని పక్కమీద కత్తిదెబ్బతో తల వేరు చేయబడి ఉన్నాడు. ఆ హత్య, నువ్వు తప్ప ఇతరులు చేసుండడానికి వీలేలేదు. తలుపులు లోపల్నించి వేసున్నాయి, మరెవరూ అక్కడ లేరాయె. రక్తసిక్తమైన కత్తి ఇదుగో నీ సంచిలో ఉండగా మేం చూసి తీశాం. నీ మొహమూ నీ వాల కమూ నీ గుట్టు బయట పెడుతున్నాయి. ఇక ఉన్నసంగతి కక్కేనెయ్, అతణ్ణి ఎల్లా చంపావు? ఏ మాత్రం సొమ్ము కొట్టే శావు?' అన్నాడు. అక్షిణో. 'అయ్యా, ప్రమాణంచేసి చెబు తున్నాను, నేను ఏ హత్యా చెయ్యలేదు. టీ తాగుతూన్నప్పుడే తప్ప. తరవాత, ఆ వర్తకుణ్ణి నేను చూడనేలేదు. నా కూడా నేను తెచ్చుగున్న ఎనిమిదివేలూ తప్ప ఇతరం నా దగ్గర ఏ సొమ్ము లేదు. ఈ కత్తి నాదికాదు,' అని విన్నవించాడు. కాని, మాట చెప్పేటప్పుడు అతడు మధ్య మధ్య గుడ్డలు వెయ్యడం, అతని మొహం పాలిపోవడం, అతడు భయంతో వణకడం చూస్తే ఇతడు నేరం చేశాడు గావును అన్నటున్నాయి. అక్షిణోన బంధించి బండిలో పారెయ్యవలసిందిగా అధికారి సిపాయీలకి ఆజ్ఞ యిచ్చాడు. వాళ్లు తనకాళ్లు కట్టి బండిలో తనని గిరవటేనే ఉప్పుడు అతడు దేవుణ్ణి తల్చుకుని దుట్టించాడు. అతడి సొమ్ము వస్తువులూ లాగేసుకుని, అక్కడికి దగ్గరలోఉన్న పట్టణానికి అతణ్ణి వంపించి ఖైదు చేశారు.

iii

వ్లాదిమియరులో అతడి గుణ శీలాల గురించి పైవారు దర్బాస్తు చేశారు. వెనకటి రోజుల్లో తప్పతాగి కొంతవరకు

పాడైనా, అప్పట్లో అతడు మంచివాడే అని వర్తకులూ తక్కిన గ్రామవాసులూ అన్నారు. మెల్లిగా కేసు విచారణకి వచ్చింది. లియజాన్ అనే చోట్పించి వస్తూన్న ఒక వర్తకుణ్ణి అతడు చంపి అతని సొమ్ము ఇరవై వేలు తస్కరించాడనే నేరం అతని మీద మోపారు.

అతని భార్య నిరాశలో పడిపోయింది. ఎటు సమ్మదానికీ అవిడికి పాలుపోలేదు. పిల్లలుచూడొస్తే ఇంతింతా ఇంతింతానూ. కడసారి బిడ్డ చంటిగుడ్డు. వాళ్ళందరినీ వెంటబెట్టుకుని ఆమె తన భర్తని తైదుచేసిన ఊరెళ్ళింది. అవిడ అతణ్ణి చూడడానికి మొదట్లో అనుమతి దొరకనేలేదు. కాని, ఎంతో కాళ్ళా వేళ్ళా వడ్డ తరవాత, అధికారులు అనుమతి ఇయ్యగా, అవిణ్ణి అతడి దగ్గరికి తీసిగెళ్ళారు. ఆ జైలు వేషంలోనూ సంతెళ్ళలోనూ చోరులు మొదలైన ఆ నేరగాళ్ళ మధ్య తన భర్తని చూడగానే అవిడ పడిపోయి ఎంతో సేపటికిగాని స్పృహలోకి రాలేదు. తరవాత అవిడ తన పిల్లల్ని చేరదీసుకుని, అతని దగ్గరకూచుని, ఇంటిగోష వినిపించి, ఆయన చరిత్ర వినగోరింది. యావత్తూ అతడు వినిపించాడు. ఆమె, 'ఇప్పుడు మనం చెయ్యగలిగింది ఏమిటి?' అంది. అషీణో. 'ఒక అమాయకుడు నాశనం అయి పోకుండా అడ్డుపడ వలసిందిగా చక్రవర్తికి లిఖిత పూర్వకంగా విన్నపం పంపించుకోవాలి,' అన్నాడు, ఆమె, 'నేను ఒక విన్నపం పంపించాను. అది వారు స్వీకరించనే లేదు,' అంది. అషీణో మరి ఏ సమాధానమూ చెప్పకుండా నేలకేసి చూస్తూ ఉండిపోయాడు. ఆమె, "మీకు తల నెరిసినట్లు కల ఊరికే

వచ్చిందా నాకూ ! మీకు జ్ఞాపకం ఉందా ? ఆ రోజు మీరు బయల్లేరుండకూడదు అసలు,' అని, తన చేతివేళ్లు అతని జుట్టులో పోనిస్తూ, 'ప్రాణప్రియా, నేను మీ ఆర్థాంగిని నిజం చెప్పండి. ఆ హత్య మీరు చెయ్యలేదా ?' అని అడిగింది. అక్షిణో, 'అయితే, చివరకి నువ్వుకుడా నన్ను శంకిస్తున్నా వన్నమాట,' అంటూ తన మొహం చేతుల్లో దాచుకుని గొల్లిన ఏడ్చాడు. అప్పుడు ఒక సిపాయి వచ్చి ఆవిడా పిల్లలూ ఇక వెళ్లిపోవలసిన వేళ అయిందన్నాడు. అక్షిణో తన కుటుంబానికి ఆఖరి వీడ్కోలు చెప్పేశాడు. వాళ్లు అక్క-జ్ఞించివెళ్ళిపోయిన తరువాత, గతం స్మరించుకోడంలో తన చాచ్యకుడా తనని అనుమానించడం అతడికి జ్ఞాపకం రాగా, అతడు నునసులో, 'దేవుడికి తప్ప సత్యం తెలుసుకోడం శక్యంకాదు. ఆయనతోపే నేను మొరపెట్టుకోవాలి. ఆయన కనికరంమీదే నేను అశ పెట్టుకోవాలి,' అనుకున్నాడు. అనుకుని, ఎవరికీ ఏ విన్నపమూ పంపలేదు, ఆశ ఏ లేకమూ మిగుల్చుకోలేదు, దేవుణ్ణి ప్రార్థించడం తప్ప మరోటి చెయ్యలేదు. కొరడా దెబ్బలూ గనుల్లో చాకిరీ అతనికి విధించబడ్డ శిక్ష అని చెప్పారు. తోలుపట్టా కొరడాతో అతణ్ని ఉతిగి, పుళ్ళు నయంఅవడం చూసుకుని, ఇరవ శిక్షితుల్తో పాటు అతణ్ని దేశాంతరం పంపేశారు, నైబీరియా దేశానికి.

iv

ఇరవై ఆరేళ్ళు నైబీరియాలో అక్షిణో శిక్షితుడై ఉండి పోయాడు. జుట్టు మంచులా తెల్లపడిగా, గడ్డం పొడుగై వల్చ

బడి బూడిదరంగు చూపింది. అతని కులాశా ఎగిరిపోయింది. అతనికి గూనుకుడా తయారైంది. అతడు నెమ్మదిగా అడుగులు వెయ్యడం, సంభాషణ మానుకోడం, నవ్వు మిగిలిపోవడంలోనూ పడిపోయాడుగాని, నిరంతరమూ ప్రార్థనచేసేవాడు. చెరసాలలో అతడు చెప్పులు కుట్టడం నేర్చుకుని కుట్టికొంతసొమ్ము ఆర్జించి, అదెట్టి 'మహాముసుల జీవితాలు' అనే పుస్తకం కొని అది రోజూ చీకటి పడేవరకూ చదువుకునేవాడు. ఆదివారాలు చెరసాలలోని దైవమందిరంలో సువార్త పఠించి బృందగానం చేసేవాడు. అతడి కఠం ఇంకా ఇంపుగానే ఉంది. కారాగృహాధికారులకి అతని వినయం నచ్చింది. తోటిభైదీలు అతణ్ణి గౌరవించేవారు. వాళ్ళు 'తాతా,' 'ముషీ,' అంటూ అతణ్ణి సంబోధించేవారు. పైఅధికారుల్లో ఎదేనా విన్నవించుకోవాలంటే, వాళ్ళు ఆయన ద్వారానే వ్యవహరించేవారు. తమలో తమరికి తగాదాలు వచ్చి నప్పుడు కుడా వాటిని పరిష్కరించి న్యాయం తీర్చడానికి ఆయన్నే కోరేవారు. అతనికి తన యింటినంగతి అతీగతీ తెలియ లేదు, భార్యా బిడ్డలూ ఇంకా జీవించిఉన్నారోలేక చచ్చిపోయారో కుడా అతనికి తెలియదు.

ఒకనాడు చెరసాలకి శిక్షితుల కొత్తముతా వచ్చింది. సాయత్రం పడగానే పాతభైదీలు కొత్తభైదీలు చుట్టూచేరి, వాళ్ళు ఏయే ఊళ్ళవాళ్ళో వాళ్ళని శిక్ష తెందు తెందుకు పడ్డాయో కనుక్కోడం మొదలెట్టారు. అందరితోపాటు అషిబో కుడా కొత్తవాళ్ళదగ్గర కూచుని, దృష్టి దింపే ఉంచి, వాళ్ళమాటలు ఆలకించాడు. ఆ కొత్తశిక్షితుల్లో ఒకడు, మంచి పొదుగ్గా బలంగా ఉన్న అరవై

యేళ్ళవాడు, బూడిదరంగు అంటకత్తిరి గడ్డంవాడు, తనని ఎందుకు విర్బంధించారో చెబుతున్నాడు. వాడు, 'ఏముంది, నేహితులారా ! ఒక మంచుబండికి గుర్రం పూన్చిఉంది. ఆ గుర్రాన్ని నేను పనుండి తీసుకున్నాను. ఆ మట్టున నామీద తస్కరణ నేరం మోపారు. ఇంటికి త్వరితంగా వెళ్ళవలసింది ఆ గుర్రాన్ని నేను ఒడ్డుసారి పుచ్చుకుని మళ్ళీ వదిలేశానరా, పైగా ఆ యజమాని నాకు ఆంతర్యన్నేహితుడరా, హెచ్చు తగ్గు ఏమీలేదరా, అని స్పష్టంగా వాళ్ళతో చెప్పి చూశాను. ఎన్ని చెబితేంగనక, నువ్వు ఆ గుర్రాన్ని 'తస్కరించావు' అంటారే వాళ్ళు ! ఆ అన్నవాళ్ళు, ఎక్కడ 'తస్కరించానో' ఎట్లా 'తస్కరించానో' చెప్పడం 'తే చెప్పలేకపోయారు మళ్ళాను ! పూర్వం ఒకసారి నేను నిజంగానే చేశాను కొంత నేరం—చెప్పద్దూ ! న్యాయప్రకారం అప్పుడే దయచెయ్యవలసింది నే నిక్కడికి. అయితే ఆ నేరంగురించి నన్ను వాళ్ళ పట్టుగోనే లేకపోయారు. కాని, ఇప్పుడు నేను చేసింది నేరమేకాదు, అయినా ఇక్కడికి పంపించారు. నే నిక్కడికి రావడం విషయంలో చిన్న అబద్ధం ఒక టిప్పుడు చెప్పానులేండి, మరేమీ అనుకోకండి. లోగడ ఒకసారి నేనూ ఇక్కడికి వచ్చినవాణ్ణి, ఆ టేబిరోజు బుండక పోయినా !' అన్నాడు. శిక్షితుల్లో ఒకడు, 'నీ రాక ఎక్కణ్ణించి ?' అని అడిగాడు. అతడు, 'వ్లాదిమియరునించి. మావూరదే. నా పేరు మకారు. సమీనకే అనికుడా అంటారు నన్ను,' అన్నాడు. అషిణో తలయెత్తి, 'చెప్పు చెప్పు, సమీనకే ! వ్లాదిమియరులో అషిణో వర్తకుల సంగతి నీకేమన్నా తెలుసా ? వాళ్ళెవళ్ళేనా

ఇంకా బతిగున్నారా?' అని ప్రశ్నించాడు. అతడు, 'వాళ్ళ సంగతి తెలుసా అనా అన్నారు! తెలియకుండా కుడా ఎల్లా ఉంటుందీ? అషీణో కుటుంబం ధనికం. కాని, వాళ్ళ నాన్న మాత్రం ఇక్కడే దేశాంతరంలో ఉన్నాడట. మనికిమల్లేనే దుష్టు డుట. సరేగాని, తాతయ్యా, మీ రెల్లావచ్చారు ఈ స్థలానికి?' అని ఎదురడిగాడు. తన దౌర్భాగ్యంగురించి చెప్పడానికి అషీణో ఇష్టపడక, ఒక నిట్టూర్పుమాత్రం పుచ్చి, 'నా పాపాల మూలంగా ఈ ఇరివై ఆరేళ్ళనించీ నేను భైదులో ఉన్నాను' అన్నాడు. 'ఏమిటాపాపాలు?' అని మకారుసమీనకే కనుకున్నాడు. అషీణో అట్టేచెప్పక, 'ఎవో ఎవో, నాకు తగ్గకాస్తే నాకు అయింటుంది,' అనేశాడు. మరి ఎక్కువ అతడు అడిగినా చెప్పిఉండకపోను. కాని పాతవాళ్ళల్లో ఒకడు, 'ఒక వర్తకుణ్ణి కత్తితో పొడిచి, ఆ నెత్తురుకత్తి ఈయనగారి సామాన్లలో ఎవడో పెట్టేశాడు. ఈయన్ని అన్యాయంగా శిక్షించారు,' అన్నాడు. మకారుసమీనకే ఈసంగతి వినగానే అషీణోని నిదానించి చూసి, తనమోకాలు చరుచుగుంటూ, 'అరె అరె! అద్భుతం! నిజంగా అద్భుతం! కాని ఎంతముసిలాడ వయావు, తాతయ్యా!' అన్నాడు. 'అల్లా ఆశ్చర్యపడతారేం? లోగడ వారిని మీరు ఎక్కడేనా చూశారా యేం?' అని కొందరు ప్రశ్నించారుగాని, మకారు జబాబు చెప్ప లేదు. 'మేం ఇక్కడ సమావేశపడడం చాలా అద్భుతమండీ!' అని మాత్రం అన్నాడు. వర్తకుడి హత్యచేసినవాణ్ణి ఇరిచెరు గునాయేమిటి చెప్పా అనుకుంటూ అషీణో నిర్భాంతబోయేలాగ ఉన్నాయి అమోటలు. అందుకని, అతడు, 'సమీనకే! ఎహుళా,

అవృత్తాంతం మీరు వినుంటారు, లేక లోగడ నన్ను చూసే ఉన్నారో?' అన్నాడు. అందుకు మరారు, 'వినక ఎంతెయ్యనూ! ప్రపంచంనిండా వదంతులే! కాని, ఎంతకాలం అయిందో ఏముతో! అప్పుడు ఏం విన్నానో ఏం జ్ఞాపకం?' అన్నాడు. 'ఆ వర్తక హంతకుణ్ణి గురించి వినున్నారేమో, బహుశా! అంటూ అషీతో అతణ్ణి శోధించాడు. అందుకు మరారు, 'ఎవడి సంచిలో కత్తిఉందో వాడే అయిండితీరాలి హంతకుడు. మరెవ దేనావచ్చి, తన కత్తి అక్కడ పెట్టేశాడా అంటే, —శాస్త్రం చెబుతారే, దొరికిందాకా దొంగాడే కాదూ! కాని, మీ తలకింద మీ సంచి ఉంటూఉన్న సమయంలో మీ సంచీలో కత్తి అన్యు దొచ్చి ఎట్లా పెట్టగలదూ? అట్లా జరిగుంటే మీకు రూఢిగా మెళుకువ వచ్చుండేదిగదా!' అన్నాడు. వర్తక హంతకుడు వీడే అని, ఈమాటలతో, అషీతో రూఢి అనిపించింది. అతడు లేచి వెళ్ళిపోయాడు.

V

ఆ రాత్రి రాత్రంతా అతడికి కంటిమీద కుసుకులేదు. అతడు తీవ్రమైన భాధ అనుభవించాడు. అతని మనస్సులో రకరకాల చిత్రాలు గోచరించాయి. అతని భార్య—తను సంతకి వెళ్ళేటప్పుడు తనకి పీదోలిస్తూన్న రూపానికి ప్రతి—అక్కడ ఉన్నట్టే అనిపించింది అతనికి. ఆమె మాటలూ నవ్వులూ శ్రుతమైనట్టైంది. తరవాత, పిల్లలు, వసిపావలుగా అప్పట్లో ఉన్న రీతిగా, ఒకడు చిన్నచొక్కా తొడుక్కునీ మరోడు పాలుతాగు ఊన్నూ కనిపించారు. అప్పుడు యవ్వనంలో హుషారుగా తనెల్లా

ఉండేవాడో కుడా అతనికి జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఆ హోటల్ ఎదటి వార్షికో తను చితారు వాయిస్తూ కూచున్నప్పుడు తను నిర్బంధించబడడం, అంతవరకూ బాదరబందీ ఏమీలేకుండా నిశ్చింతగా తనుండడం, తనని కొరడాతో బాదిన స్థలం, అక్కడి హంతకాడూ, చుట్టూ మూగిన జనమూ, సంకెళ్ళూ, శిక్షితులూ, ఇరవై ఆరేళ్ళ తన చెరా, ఇంకా వేళకాకుండానే చొరబడ్డ తన ముసిలి తనమూ— ఇవన్నీ తన మనస్సులో అతడు చూశాడు. ఆ ఆలోచనలో పడి, తనకి వరమ దైన్యం ఆరోపించుగుని, అతడు అత్మహత్య చేసుకోడమే నయమ అనిపించేమనస్థితికి వచ్చాడు. ఇవంతా ఈ పరమద్రోహినేసిన పనే అని అక్షిణో అనుకున్నాడు. మకారు సమీపకే మీద అతనికి కోపం అధికంగా, తన ప్రాణం ఎగిరిపోయినా సరేకాని, వాడిమీద కనితీర్పుగు తీరాలని అతడు తపించిపోయాడు. రాత్రెళ్ళ పొడూగునా దైవప్రార్థన జరిపినా, అతనికి మనశ్శాంతి చేకూరలేదు. పగటివేళల మకారు సమీపకే వేపు నడిచేవాడు కాదు, అసలు అటుచూనేవాడుకుడా కాదు. ఇల్లా ఓ పక్షం గడిచింది. అక్షిణోకి రాత్రెళ్ళ నిద్రలేదు, సరిగదా, అతడు ఏం జెయ్యలో తెలియని దౌర్బాగ్యుడయాడు.

vi

ఒకనాడు అతడు చెరసాలలో రాత్రివేళ తిరుగుతూ, ఖైదీలు పడుకునే అంతస్థుగదుల్లో ఒక గదికిందినించి మట్టి దొర్లడం గమనించాడు. అదేమిటా అని అగిపోయాడు. ఆ గది కిందినించి మకారు సమీపకే పైకి పాకి వచ్చి, అక్షిణోని చూసి హాదిలి పోయాడు. అక్షిణోవాణ్ణి చూచుకుండా ఫోదాం అనుకున్నాడు,

కాని, మకారు అతణ్ణి చెయ్యిపట్టుకుని ఆపి, 'నేను గోడకింద కన్నం తవ్వకున్నాను. ఆమట్టి బయట పారపోస్తున్నాను. రోజూ పని చెయించడానికి, ఖైదీలని బయటికి తీసుకు వెళ్ళేటప్పుడు నా పెద్ద బూట్సులో ఆమట్టి ఏరోజుదారోజు తరలించేస్తున్నాను. నువ్వు ఈ విషయం పొక్కనియ్యకు, ముసిలేయ్యా, నాతోపాటు నువ్వు తప్పించుకు పారిపోవచ్చు, నువ్వుగాని నోరు జారావా, వాళ్ళు నన్ను ప్రాణావశిష్టంగా బాదేస్తారు. కాని, ఆలోచలే నిన్ను చంపేస్తాను.' అన్నాడు. ఆ శత్రువుని చూసి అక్షిణో కోపంతో వణికిపోయాడు. మకారు చెయ్యి విడిచించు గుంటూ అక్షిణో, 'నాకు తప్పించుకు పారిపోవాలని లేదు. నన్ను నువ్వు చంపవలసిన అవసరం లేదు. పూర్వమే చంపే శావుగదా : ఇక, నీ కన్నపురహస్యం నేను బయట పెట్టడం గురించి అంటావా, అది నేను బయట పెట్టవచ్చు, మానవచ్చు, దేవుడు నన్ను ఎల్లా తిప్పితే అల్లాచేస్తాను' అని చెప్పేశాడు.

మర్నాడు, శిక్షితుల్ని పన్నకి తోలుకు వెళ్ళే కావలాభటులు, ఖైదీలలో ఎవరో ఒకరు మట్టి అవతల పోస్తున్నారన్న సంగతి గమనించారు. వాళ్ళు చెరసాలగదులు గాలించారు, కన్నం పోల్చుకున్నారు. గవర్నరు వచ్చి కన్నం తవ్వినవా డెవడో తెలుసునా అని ఖైదీలందరినీ ప్రశ్నించాడు. ఎవడిమట్టుకి వాడు తనకి తెలియదు పొమ్మన్నాడు. తెలిసినవాళ్ళుకుడా, మకార్ని కొరడాతో చావబాదేస్తారేమో అని, అతడిపేరు బయట పెట్టలేదు. చిట్టచివరికి, గవర్నరు అక్షిణోకేసి తిరిగి, అతడు నిజాయితీ మనిషిని ఎదుగుండడంచేత, 'నువ్వు సత్యవాదివైన వృద్ధుడవు.

దేవుని ముఖం చూసి చెప్పు. ఎవడు కన్నం తవ్వినవాడు ?' అని అడిగాడు. మకారు సమీపకే అది తన ప్రమేయం ఎంత మాత్రమూ కానట్టు అక్షిణాని కీగంట కనిపెట్టడం కంటే గవర్నరుకేనే చూస్తున్నట్టు కనపడుతూ నుంచున్నాడు. అక్షిణా చేతులూ పెదవులూ వణికి పోయాయి. కొంత నేపటివరకూ అతనికి ఊహారాలేదు. 'నా జీవితం నాశనం చేసిన వాణ్ణి నేనెందుకు కమ్మడం? నన్ను పెట్టిన బాధకి అనుభవిస్తాడు పోనీ! కాని, నేనిప్పుడు సత్యం చెప్పేస్తినా, ఇతణ్ణి కొనఊపిరి ఉండే వరకూ బాత్తురు. బహుశ, నేనితణ్ణి శంకించడం తప్పేమో! ఇంతాచేసి, ఇందువల్ల నాకు కలిగే మేరేమిటీ?' అంటూ అక్షిణా తలపోసుకుంటూ ఉన్నాడు. 'ఎం ముసిలయ్యా! సత్యం చెప్పేయ్. ఆ గోడకింద తవ్విన వాడెవడూ?' అని గవర్నరు రెట్టించాడు. అక్షిణా మకార్ని కీగంట గమనించి, 'ప్రభూ! నేను చెప్పజాలను. నేను చెప్పడానికి దేవుడికి ఇచ్చలేదు. నన్ను మీరు ఏమిచేసినా సరే, చెయ్యండి. నేను మీ చేతులోవాణ్ణిగదా!' అన్నాడు. గవర్నరు మరి యెంత యత్నించినా, అక్షిణా అంత కంటే చెప్పలేదు, అవిషయం అంతటితో ఆగవలసాల్సి ఆగింది.

vii

ఆ రాత్రి అక్షిణా తన పక్కమీద పడుకుని కునక పోతూం దగా ఎవరో నిశ్శబ్దంగా వచ్చి పక్కమీద కూచున్నారు. ఆ కారు చీకట్లో అతడు తన కళ్ళు చించుకోగా, అతనికి మరారు కనిపించాడు. 'నా దగ్గిరించి ఇంతా పీల రావారి నీరూ? ఇక్కడికి ఎందు కొచ్చావు?' అని అతడు మకార్ని అడిగాడు. మకారు

సమీపకే మానంగా ఉండిపోయాడు, అక్షిణో లేచి కూచిని, 'ఏం కావాలో చెప్పు. లేకపోతే, వెళ్ళిపో. వెళ్ళకపోతే, కాపలా భటుణ్ణి కేకేస్తాను,' అన్నాడు. అక్షిణో దగ్గరిగా మకారు వాలి, 'ఇవాన్, నన్ను ఉమించు,' అన్నాడు. అతడు 'ఏ విషయం!' అని ప్రశ్నించాడు. మకారు, 'నేనే ఆ వర్తకుణ్ణి చంపి, కత్తి నీ సంచీలో దూర్చాను. అసలు నిన్ను కుడా చంపేస్తేద్దాం అనుకునే అప్పట్లో వచ్చాను, గాని అంతలో బయట ఏదో చప్పు డైంది. అందుచేత కత్తి నీ సంచీలో చటుక్కున దాచేసి, కిటికీ లోంచి నేను బయటికి దూకెయ్య వలి సౌచ్చింది,' అని దీనంగా అన్నాడు. అక్షిణో తను అప్పుడు ఏం చెప్పాలో తెలియక విరుత్తరుడై పోయాడు. మకారు సమీపకే కిందికి జారి. నేల మీద మోకరించి, 'ఇవాన్, నన్ను ఉమించు, దేవుడియందు నీ భక్తి తల్చుగుని, నన్ను ఉమించు. వర్తకుణ్ణి చంపింది నేనే నని సత్యం చేప్పేస్తాను. నిన్ను వదిలేస్తారు. ఇంటికి వెళుదుగాని,' అంటూ వాపోడం మొదలెట్టాడు. అక్షిణో, 'చెప్పేయ్యడం నీకు తేలికే. కాని, నీ మూలంగా నీ బదులు నేను ఈ యిరవై ఆరేళ్ళూ యాతన పడ్డాను. ఇప్పు చెక్కడికి వెళ్ళనూ? నా భార్య గతించింది. నా పిల్లలు నన్ను మరిచి పోయారు. నాకు వెళ్ళేటండుకు చోటులేదు,' అన్నాడు. మకారు సమీపకే లేవలేదు, తల నేలనిపెట్టి కొట్టుకున్నాడు. అతడు, 'ఇవాన్ అక్షిణో! నన్ను ఉమించు. తోలుపట్టా కొరడాతో నన్ను ఉతిగేటప్పుడు నాకు కలిగిన బాధకంటే, ఇప్పుడు నీ కేసు శూన్యంగానికి కలిగుతూన్న కష్టం ఎక్కువ దుర్భరంగా ఉంది,

అయినా, నువ్వు నా మీద కనికరం వహించి, నన్ను బయట పెట్టకుండా రక్షించావు. క్రీస్తుని తల్చుకుని నన్ను క్షమించు. నేను చాలా నిర్భాగ్యుణ్ణి' అంటూ వెక్కి వెక్కి ఏడవడం మొదలెట్టాడు. ఆ ఎగువులు చెవిని పడగానే అక్షిణో కుడా ఆగ లేక పెద్ద పెట్టున ఏడ్చాడు. అప్పుడు అక్షిణో, 'భగవంతుడు నిన్ను క్షమిస్తాడు, నీ కంటే శతవిధాల నేనే చెడ్డవాణ్ణిమో!' అన్నాడు. ఈ మాటలతో అతని హృదయం తేలికపడి, అతని గృహకాంక్ష తీరిపోయింది. అతనికి చెరసాల విడిచి వెళ్ళిపోవా లనే సంకల్పమే మరి కలగలేదు. అతడు తన చివరి ఘడియ నిరీక్షిస్తూ ఉండిపోయాడు. అక్షిణో వద్దు వద్దని ఎంత పోరినా వినక మకారు సమీపకే తన హత్యానేరం ఒప్పేసు గున్నాడు. అక్షిణోని వదిలివెయ్య వలసిందిగా ప్రభుత్వం ఉత్తరువులు జారీ చేశారు. కాని, అవి నెమ్మదిగా చెరసాల చేరుకోడానికి చాలా పూర్వమే అక్షిణో పరంపదించాడు.

ఎలుగువేట

[ఈ క్రింద చెప్పబడ్డ సాహసకృత్యం, కేవలం 'టాల్స్టాయ్' కే 1858 లో జరిగింది. మరి ఇరవై సంవత్సరాల తరువాత పరమా ధర్మ విచారణ చేసు గుని, అతడు వేట మానేశాడు.]

మేం ఎలుగువేట విహారానికి వెళ్ళాం. నా సహజీవుడు ఒకా యన ఒక ఎలుగుని లక్ష్యం చేసుకుని పేల్చాడు. కాని, దానికి కండదెబ్బ మాత్రమే తగిలింది. మంచుతెరమీద నెత్తురు జాడలు ఉన్నాయి, కాని ఎలుగు చపాయించేసింది. మేం అంతా అడివిలో సమావేశమై, తక్షణమే ఆ ఎలుగువెంట వెళ్ళవలసి ఉంటుందా, లేక అది మళ్ళీ ఎక్కడో స్థిరపడేదాకా, రెండుమూడురోజులు ఆగలా, అనేది నిష్కర్ష చేసుకోవా లనుకున్నాం. ఆరోజునే ఆ ఎలుగుని చుట్టుముట్టడం శక్యమేనా అని ఎలుగుల్ని మళ్ళీనే రైతుల్ని కనుక్కున్నాం. వాళ్ళల్లో ఒకముసలాడు, 'అబ్బే, అది కేవలం అసంభవం. ఆ ఎలుగుని కాస్త నిమ్మళించ నియ్యాలి. అయిదురోజులపాటేనా అగితే, దాన్ని చుట్టుముట్టడం సంభవ నీయం. కాని, ఈలోపలే దానివెంటబడితే, దాన్ని బెదరగొట్టడం అవుతుంది, అది మరి ఎక్కడా స్థిరపడడం జరగదు' అన్నాడు. కాని, వాళ్ళల్లో ఒక యువకుడు ఆముసలివాణ్ణి తకాయించి మాట్లాడుతూ, దాన్ని తక్షణమే చుట్టుముట్టడానికి ఎంతో వీలుం దని చెబుతూ, 'ఇల్లాంటి మంచు ఉంటాన్నప్పుడు అది లక్ష్య దూరం వెళ్ళుండదు. ఏమంటే అది బలిసి కొప్పెక్కిఉంది. అది సాయంత్రంలోపలే ఎక్కడో స్థిరపడుతుంది. ఒకవేళ స్థిరపడదే

అనుకోండి, మంచుచెప్పులమీద వెళ్ళి దాన్ని నేనందుకోగలను' అన్నాడు. నాకు అతిధ్యం ఇచ్చిన నా సహజీవుడు తక్షణం ఆ ఎలుగువెంట వెళ్ళడానికి ఇష్టపడక ఆగి వెళ్ళాలనే సలహా యిచ్చాడు. కాని, నేను, 'మనం వాదించడం అనవసరం. మీ యిష్టప్రకారం మీరు చెయ్యండి. కాని, నేను 'దమియా'ని కూడా తీసిగెళ్ళి, పూర్తిగా ఆ ఎలుగుజాడ తీస్తాను. మేం ఆ ఎలుగుని చుట్టుముట్టగలమా, సరేసరి. చుట్టుముట్టలేమా, పోనీ పోయే దేముంది? ఇప్పు డింకా పొద్దైక్కనేనాలేదు. ఈవేళంతా చెయ్య దానికి మాకు మరేమీ పనిలేదు,' అన్నాను.

ఆరీతిగా ఏర్పాట్లు అయినాయి. తక్కినవాళ్ళంతా వెనక్కి నడిచి మంచుబిళ్ళెక్కి గ్రామానికి వెళ్లిపోయారు. దమియా నేనూ కొంచెం రొట్టె పుచ్చుకుని అడివిలో దిగిపోయాం. వాళ్ళంతా వెళ్లిపోయిం తరవాత, దమియా నేనూ మా తుపాకులు పోదాచేసి సరిచూసుకుని, మా వెచ్చకోట్ల అంచులు పట్కాలకి లోపలవేసి బిగించేసుకుని, ఆ ఎలుగు జాడలు పట్టుకుని బయల్దేరాం. వాతావరణం చక్కగా మంచుగడ్డకపై వాటంగా ప్రశాంతంగా ఉంది. కాని, మంచుచెప్పుల్లో సడవడం మహా శ్రమ అయింది. (మంచుచెప్పు ఎనిమి దడుగుల పొడుగూ నాలుగడుగుల వెడల్పాగల బల్లచెక్క). మంచు లోతుగానూ మెత్తగానూ ఉంది. అడివి ప్రాంతంతో, ఉపరిభాగం ఏక అట్టుకింద గడ్డకట్టక పూర్వమే, అక్రితంరాత్రి తాజాగా మంచుకురిసింది. అందుచేత మంచుచెప్పులు ఆ మంచులో ఆరంగుళాలు కిందికిపోయాయి, ఒక్కొక్కప్పుడు ఇంకా లోతుకి దిగాయి.

కొంతదూరాన్నించే ఆ ఎలుగుజాడలు కనిపించాయి. అది ఎట్లా నడిచి వెడుతూండి ఉండేదో మేం చూడగలిగాం. ఒక్కొక్కప్పుడు అది పొట్టదాకా మంచులో దిగబడి, మంచుని పైకి దున్నుకుంటూ వెళ్ళింది. మొట్టమొదట, పెద్దపెద్ద చెట్లకింద మేం ఉన్నప్పుడు దాని అడుగులు దృష్టిలో ఉంచుకుంటూనే నడిచాం. కాని, అది చిన్న దేవదారు చిట్టడివిలోకి మళ్ళినచోట దమియా ఆగిపోయి, 'ఇక మనం దాని అడుగుజాడలు వదిలేయ్యాలి. అది ఈప్రాంతాన్నే ఎక్కడోస్థిరపడుండాని బహుశా. అదుగో ఆస్థలంలో మంచుకేసి చూడండి, అది అక్కడ కూచుని ఉండాని. దాని అడుగుల్నిబట్టి వెళ్ళడం మానేసి, ప్రదక్షిణం చేద్దాం. కాని మనం చాలా నిశ్శబ్దంగా వెళ్ళాలి, కేకెయ్యకూడదు, దగ్గకూడదు. శబ్దం విందా, అది బేజారెత్తి పారిపోతుంది' అన్నాడు. అందుకని మేం దాని దారి విడిచిపెట్టి, ఎడంవేపు తిరిగాం. కాని, మేం సుమారు అయిదువందలగజాలు వెడితిమి గదా, మళ్ళీ ఆ ఎలుగు జాడలు మాకు ప్రత్యక్షం! ఈమాటు అవి పట్టుకునే మేం నడవగా, అవి మమ్మల్ని ఒక రోడ్దెక్కించాయి. అక్కడ మేం ఆగి, ఆ ఎలుగు ఎటువెళ్ళుంటుందో గ్రహించడానికి రోడ్డు తణిఫీచేశాం. అక్కడక్కడ ఆ మంచులో ఆ ఎలుగు వంజా, గోళ్ళూ సమస్తమూగల ముద్రలున్నాయి. అవికాక రైతుయొక్క మట్టచెప్పుల ముద్రలున్నాయి అక్కడక్కడ. ఆ ఎలుగు గ్రామంకేనే వెళ్ళినట్టు పిశవం అవుతోంది. రోడ్డుమీద దానిజాడలు చూస్తూ మేం వెడుతూండగా, దమియా, 'ఇప్పుడు మనం రోడ్డుకేసి చూసిలాభంలేదు. అది రోడ్డుని కుడి

వేపునో ఎడమవేపునో ఎక్కడ వదిలేసిందో తెలుసుకోడానికి, రోడ్డుపక్కనుండే మెత్తటి మంచులో గుర్తులకోసం చూడాలి. అది ఎక్కడో అక్కడ పక్కకి తిరుగుండాలిగాని, తిన్నగా గ్రామానికి వెళ్ళడం ఇష్టపడుండదు,' అన్నాడు.

మేం ఆ రోడ్డుమీద దగ్గిరిగా ఒక మైలు నడిచాం. అక్కడ, ఆ ఎలుగు జాడ రోడ్డుమీంచి పక్కకి పోతున్నట్టు మేం చూశాం. రోడ్డుపక్క ఉన్న ముద్రలు మేం తణిఖీచేశాం. ఏమి విపరీతం : రోడ్డుమీది జాడలూ రోడ్డుపక్క జాడలూ ఒకే ఎలుగు దారిలాగ కనబడుతున్నా. రోడ్డుపక్క నున్నవి రోడ్డుమీంచి అడివిలోకి వెళ్ళే ఎలుగువి లాలేవు, అడివిలోంచి రోడ్డెక్కే ఎలుగు విలా ఉన్నాయి : ఏమంటే, పంజాముద్రలో గోళ్ళనొక్కులు రోడ్డుకేనే ఉన్నాయి. నేను, 'అది మరొక ఎలుగు అయింటుంది,' అన్నాను. దమియా ఆ జాడకేసి చూస్తూ కొంతనేపు ఆలోచనలోపడి, 'కాదు కాదు. ఆ ఒక్క ఎలుగే. అదే తమాషా చెయ్యడానికి, రోడ్డు వదిలి వెళ్ళేటప్పుడు వెనక నడక నడుస్తూ వెళ్ళింది,' అన్నాడు. ఆ పక్కదారివట్టి మేం నడిచి చూడగా ఆ సంగతి యదార్థమే. ఆ ఎలుగు రోడ్డునించి పది అడుగులు వెనకనడకని వెళ్ళి అక్కడ ఒక దేవదారు వెనక మామూలుగా తిరిగి నడుచు గుంటూ పోయింది. దమియా ఆగిపోతూ, 'ఇక మనం దాన్ని రూఢిగా చుట్టుముట్టగలం. మన యెడపే ఒక దాడవ ఉంది. అది అందులో స్థిరపడి ఉంటుంది. మనం ఆ దాడవచుట్టూ తిరుగుదాం,' అన్నాడు. ఆ చుట్టి రావడంలో ఒక దేవదారు చిట్టి డనిగుండా వెళ్ళడం మొనరెట్టా. అప్పటికే నేను పూర్తిగా

అలిసిపోయున్నాను. దానికి తోడు ముందుకి వెళ్ళడమనేది లోగడకంటే కష్టతరంకుడా అయిపోయింది. నేను నీ కనిత చెట్లకేసో జారిపోగా నా మంచు చెప్పులు వాటిల్లో చిక్కడేవి. మరోసారి నాపాదాలమధ్య ఒక చిన్న దేవదారు కనిపించి ఊరుకు నేడి. లేకపోతే, నాకు అభ్యాసం లోటవడంవల్ల, నా మంచు చెప్పులు తప్పిజారి పోయేవి. ఇంకో అప్పుడు మంచులో కప్పడి ఉండే ఏమోడుకేనా ఏమొద్దుకేనా వెళ్ళికొట్టుకునేవి. నేను అత్యంతంగా అలసటపడి చెమటతో తడిసిపోయి నా ఉన్నికోటు తీసేశాను. కాని, దమియాకేసి చూస్తున్నగదా, ఇంతసేపూ అతడు పడవలో వెడుతూన్నట్టు అలా సవ్వరిగా జారుతున్నాడు. అతడి మంచుచెప్పులు బుద్ధి పూర్వకంగా అవే జరుగుతున్నాయా అన్నట్టు జరుగుతున్నాయి, వెళ్ళి దేనికీ చిక్కడవు, తప్పి జారీ పోవు. అతడు నా ఉన్నెకోటు తీసుకుని తన భుజం మీదే వేసు గునికుడా తనేముందుండి త్వరగా రమ్మని నన్ను తొందిర చేస్తూనే ఉన్నాడు.

మరో రెండు మైళ్ళు నడిచి మేం ఆ బాడవ ఎడరవేపుకి వచ్చాం. నేను వెనకాల దిగడ్డాను. నా మంచు చెప్పులూ తప్పి జారి పోతుండమే, నా పాదాలూ తడబడుతుండడమే. దమియా నాకంటే ముందే తను వెడుతూ, అభాగ్యంగా ఆగిపోయి, తన రెక్కా ఊగించాడు. నేనతణ్ణి అందుకోగానే, అతడు వంగుని, చేత్తో చూపిస్తూ రహస్యంగా, 'ఆ అడివి మొక్కలగుంపుపైన వాలి ఒక కొండకాటిగాడుపిట్ట వాగుతోంది గమనించారా? అది చాలా దూరాన్నించే ఎలుగుని పసికట్టగలదు. అందుకని, ఆక్క

దుంటుంది ఆ ఎలుగు,' అన్నాడు. 'మేం పక్కకి తిరిగి మరో అరమైలు వెళ్ళగానే పాతజాడ దగ్గరికి వచ్చేశాం. అందుచేత మేం ఆ ఎలుగుకి ప్రవక్షిణం చేశాం అన్నమాట, మేం వదిలి పెట్టొచ్చిన అకుగుజాడల వలయంలో అది ఉందన్నమాట. మేం ఆగిపోయాం. నేను నాటోపీ తీనేసి, దుస్తులన్నీ వదలు చేసుకున్నాను. నేను నీటావిరి పట్టినట్టు వేడెక్కిపోయాను, మురుగుతూంలో కొట్టుకుపోయే యెలకలాగ తడిసిపోయాను. దమియో మొహంకుడా కందిపోయింది. అతడు తన చొక్కా చేతుల్తో తన మొహం తుడుచుకుంటూ, 'సరేమరి, స్వామీ, మనపని మనం చేశాం, మనకి విశ్రాంతి ఉండి తీరాలి' అన్నాడు.

అస్తమయ సూర్యుడి ప్రభవల్ల అడివి ఎరుపెక్కింది. మేం మా మంచు చెప్పులు విడిచి. వాటిమీదే కూచుని, కొంచెం రొట్టి ఉప్పు సుచీల్లోంచి పైకి తీశాం. నేను మొదట కొంచెం మంచు తిని తరవాత రొట్టె తిన్నాను. ఆ రొట్టె రుచి ఏమని చెప్పను : రొట్టెకి అంత రుచి ఉండడం నా జీవితంలో ఎన్నడూ ఎరగ నని పించింది. కాస్త చీకటి పడేదాకా మేం అక్కడే విశ్రాంతిగా కూచున్న తరవాత అక్కడికి గ్రామం చాలా దూరమా అని దమియాని అడిగాను అతడు, 'ఆ—దూరమే. ఎనిమిదిమైళ్ళు ఉండి తీరింది. అక్కడికి ఈ రాత్రే వెడదాంగాని, ఇప్పుడు మనం విశ్రమించి తీరాలి. మీ ఉన్నికోటు తొడుక్కోండి. స్వామీ, లేకపోతే మీకు రొంప వట్టేస్తుంది,' అన్నాడు. దమియా ఒకచోట మంచుని చురుచుచేసి, దేవదారు కొమ్మలుకొట్టి తెచ్చి పరుపులాగ వేశాడు. మేం ఒకరి సరసని ఒకరు పడుకున్నాం.

చేతులే మాకు తలగడా లైనాయి. ఎల్లా నిద్దరపట్టిందో నాకు జ్ఞాపకంలేదు. రెండుగంటల తరవాత ఏవో చిటపట ధ్వని విని నేను లేచాను. నాకు నిద్ర ఎంత గాఢంగా పట్టిందంటే, అప్పుడు నే నెక్కడ ఉంటున్నానో నాకు తెలియలేదు. నా చుట్టూ చూశాను. ఎంత అద్భుతంగా ఉందీ! నేను ఏదోదివాన్ ఖానాలో ఉన్నాను. తెల్లటి వెలుగు స్తంభాలతో అది అంతటా మెరిసి పోతోంది. కిటికీల మీదుగడే లలితమైన తెల్లటి నగిషీగుండా ఒక కారు నలుపు గుహ కనబడుతోంది. దాన్నిండా రంగు దీపాలు పొది గారు. ఇంకా బాగానేను చూస్తుని గదా, మేం అడివిలో ఉన్నట్టు నాకు జ్ఞాపకం వచ్చేసింది. నేను దివాన్ ఖానాలో స్తంభాలను కున్నానే అవి మంచుతోటి గడ్డమంచుతోటి కప్పడిఉన్న చెట్లు. మరి ఆ రంగు దీపాలు, కొమ్మల్లోంచి మిల మిల లాడే నక్షత్రాలు.

చలిమంచు రాత్రి ఉంటూనే ఉంది. రెమ్మలన్నీ దాని మూలాన్ని లావైనాయి. దమియా నిండా అదే. నా ఉన్నికోటు మీదంతా అదే. అది చెల్లనించి రాలూనే ఉంది. నేను దమియాని లేపాను, మేం మంచు చెప్పులు కట్టుకుని బయల్దేరాం. అడివి మహా నిశ్శబ్దంగా ఉంది. ఆ మెత్తటి మంచులో మా మంచు చెప్పులు తోసుకుపోవడం తప్ప మరేమీ వినిపించలేదు. ఎప్పుడేనా చలిమంచు బయటకు ఏ చెట్టైనా పెళ్ళుమని విరిగిపోతే అప్పుడు మాత్రం అడివి మారుమోగేవి. ఒకసారి ఏదో మా పక్కనించి మమ్మల్ని రాసుకుంటూ వెళ్ళి తురుముంది. ఆ ఎలుకే అని నేను అనుకోడం మొదలెట్టానుగాని, ఆ ధ్వని బయల్దేరిన

చోటికి మేం వెళ్ళగానే కుందేళ్ళ కాలిముద్రలు మాకు కనిపించాయి. అవి పళ్ళతో బెరళ్ళు కొరికేసిన కొన్ని బూరుగుచెట్లు కుడా ఉన్నాయి. కొన్ని కుందేళ్ళు ఆ బెరళ్లు తింటూంటే మేం వాటిని బెదర గొట్టాం అన్నమాట. క్రమేపీ మేం రోడ్డెక్కి అది వుచ్చుగున్నాం. మంచుచెప్పులు విడిచేసి, వాటిని మా వెనకాల ఈడ్చుకుంటూ పోయాం. ఇప్పుడు నడక తేలికగా ఉంది. రోడ్డు గట్టిగా రాయల్లా ఉండేమో, మంచు చెప్పులు ఇటో అటో ఒరుగుతూ మా వెనకాల ఏక కట కట మంటూండడం. మా బూట్సుకింద మంచు ఏక కరకర లాడుతూండడం. మిక్కిలి చల్లటి గడ్డ మంచు మా మొహాలమీద వువ్వారంలాగ సర్దుకుంది. చెట్లమధ్య నించి చూస్తే నక్షత్రాలు మమ్మల్ని కలుసుకోడానికి పరిగెత్తుకు వస్తూన్నట్టుగానూ, అవి ఇట్టి తళుక్కుమని ఇట్టి మాయం అవడం గమనిస్తే ఆకాశం యావత్తు కదిలి బయల్దేరి నట్టుగానూ, కనపడింది.

మేం గ్రామం చేరేసరికి. నా సహజీవుడు నిద్రిస్తున్నాడు. నేనతణ్ణి లేపి, ఎలుగుని ఎల్లా చుట్టుముట్టి వచ్చామో అతడికి వివరించాను. ఎలుగు మళ్ళవేతగాళ్ళని కొందర్ని ఉదయానికల్లా పోగయేటట్టు చూడాలని మా కౌతిధ్యం ఇచ్చిన రైతుతో చెప్పాం. రాత్రి భోజనం చేసుకుని, పడుకున్నాం. నేనుపడ్డ బడలికకి అపకుకోడం మర్నాడు మిట్ట మధ్యాహ్నం వరకూ లేవకపోదును. కాని, నా సహజీవుడు నన్ను లేవగొట్టాడు. నేను రూకుతూ లేచి, అతడు అప్పటికే వేషం వేసేసుకుని తుపాకీపని ఏవో చూడడంలో లీనం అయిన్నాడని గ్రహించాను. నేను 'దమియూ

ఏదీ?' అని అడిగాను. అతడు, 'అడివికి వెళ్ళాడు, చాలా సేపైంది వెళ్ళి, మీరు నిన్న తొక్కివచ్చిన దారంతా ఒకమాటు చూసేసి, వెనక్కివచ్చి, మళ్ళవేత మనుషుల గురించిన జాగ్రత్త పడడానికి వెళ్లాడు,' అన్నాడు నేను స్నానంచేసి, దుస్తులు ధరించి, తుపాకులు ధట్టించాను. తరవాత మేం ఒక మంచు బండి యెక్కి బయల్దేరాం.

కరిచేస్తూన్న ఆ గడ్డ మంచు ఇంకా తురుస్తూనే ఉంది. అంతా ప్రశాంతంగా ఉంది. సూర్యుడు కనబడడంలేదు. మా మీద దట్టమైన పొగమంచు పట్టింది. గడ్డమంచు ఇంకా అన్నింటినీ కప్పి ఉంది. బండిమీద రోడ్డువెంట రెండు మైళ్లు వెళ్ళి, ఇక అడివి సమీపిస్తున్నాం అనగా, ఒక వల్లంలోంచి ఒక పొగమేఘం లేవడం గమనించాం. మరి కాస్తేవట్లో ఆక్కడున్న రైతులగుంపు చేరాం. అందులో పురుషులూ స్త్రీలూ కుడా బడితెలు ఆయుధాలుగా వుచ్చుగుని ఉన్నారు. మేం బండిదిగి వాళ్ళదగ్గిరికి వెళ్ళాం. మొగాళ్లు బంగాళాదుంపులు వెయిస్తూ కూచుని, నవ్వుతూ స్త్రీలతో ప్రసంగాలు చేస్తూ ఉన్నారు. దమియాకుడా ఉన్నాడు. అక్కడ. మేం దగ్గిరికి వెళ్ళగానే వాళ్ళంతా లేచి నుంచున్నారు. మేం క్రితం రోజున తొక్కివచ్చిన వలయంలో వాళ్ళని స్థానాల్లో నిలబెట్టడానికి దమియా వాళ్ళని నడిపించుగు వెళ్ళాడు. ఆ స్త్రీ పురుషులు మొత్తం ముప్పైమంది ఒక్కొక్కరి చొప్పున వెనక వెనకనే నడుస్తూ వెళ్ళారు. మంచు ఏమాత్రం లోతుగా ఉందంటే, వాళ్ళ నడుములపైనే మాకు కనిపించారు. వాళ్ళ అడివిలోకి చుళ్ళగానే నా స్నేహితుడూ నేనూ వాళ్ళదారి అనుసరించాం.

వాళ్ళు ఒక దారంటూ ఏర్పడేటట్టు తొక్కుకుని వెళ్ళినా, నడక మాకు కష్టంగానే ఉంది, అదొక పక్షం. కాని, రెండో పక్షం ఏమిటంటే, పడిపోవడ మనేది అసంభవం. రెండు మంచు గోడల మధ్య నడుస్తున్నట్టుంది. అల్లా మేం ఒక అరమైలు వెళ్ళేసరికి, దమియా మరొక దిశనించి మాకేసి తన మంచు చెప్పలమీద పరిగెత్తుకునివస్తూ, తనని కలుసుకో వలసిందని మాకు సుజ్ఞచేశాడు. అతనికేసి మేం వెళ్ళగా, మేంఎక్కడ సుందోవాలో అతడు చూపించాడు. నా స్థలంలో నేను నుంచుని చుట్టుపట్టు పరకాయించాను.

నా ఎడంచేతివైపు ఎత్తుగా దేవదార్లున్నాయి. వాటి మొదళ్ళ సందుల్లోంచిచాలాదూరంఅస్తోంది. వాటికి ఎంతో వెనక ఒక మళ్ళ వేత మనిషి కేవలం ఒక నల్లటి మచ్చలాగ కనిపిస్తున్నాడు. నాకు ఎట్టియెదర మనిషెత్తున దేవదారు చిట్టడవి ఉంది. వాటి కొమ్మలు మంచుమూలాన్ని వాలిపోయి అతుక్కుపోయాయి. ఆ చిట్టడివిగుండా పూర్తిగా మంచు కప్పిన దారి ఒకటి నాదికగా ఉండి నేనుంచున్న స్థలం దాకా వస్తోంది. నా కుడి వైపునకుడా ఆ చిట్టడివి వ్యాపించి అంతంతగా దానిని అవరణండే ఖాళీ కన వరుతోంది. నా సహచీవుల్లి దమియా ఎక్కడ సుందోపెట్టినట్టు రుడా నాకు తెలుస్తోంది. నేను నా తుపాకులు రణిఫీ చేసుకుని, సరిగ్గా ఎక్కడ సుందోడం నయనూ అని అలోచించాను. నాకు మూడంగలు వెనకం ఒక ఎత్తైన దేవదారు ఉంది. నేను, 'సుందోడానికీ అదేదోటు. అక్కడైతే రెండో తుపాకీ చెట్టుకీ ఆసరాని పెట్టుకోవచ్చు,' అనుకున్నాను. అనుకుని, అడుగేసే

సరికి మంచు మోకాళ్ళదాకా వస్తూండగా. చెట్టుకేసి జరిగాను. మంచుని కాల్తో చిమ్మేసి నిలబడడానికి ఓ చదరపు గజం స్థలం తెరిపిచేసుకున్నాను. ఒక తుపాకీ చేతులో ఉంచుకున్నాను. రెండోది. లాగడానికి సిద్ధంగాచేసి, ఆ చెట్టుకి జాల్లేశాను. మూతి వైకెట్టి అవసరం అయినప్పుడు కటారి సర్వసిద్ధంగా ఉందని రూఢిచేసుకోడానికి, ఇప్పుడే దాన్ని ఒరలోంచి లాగేసి పక్కనే పెట్టేసుకున్నాను. ఈ పూర్వసన్నాహాలన్నీ పూర్తిచేసుకున్నాను గదా అనుకోగానే, అడివిలోంచి దమియా 'ఎలుగు లేచింది. ఎలుగులేచింది' అని కేకేశాడు.

దమియా అల్లా కేకపెట్టగానే, వలయంలో ఉన్న రైతులంతా 'లేలేలే ఆవు ఆవు ఆవు' అంటూ దొబ్బి లెట్టారు. స్త్రీలంతా 'ఐ ఐ ఐ' అంటూ గింగురెత్తారు, ఎలుగు వలయంలో ఉంది. దాన్ని దమియా తరుముతున్నాడు. జనం, చుట్టారా. గావుకేక లేస్తున్నారు. నా మిత్రుడూ నేనూ మాత్రం, ఎలుగు మాకేసి ఎప్పుడొచ్చిపడుతుందో అని కనిపెట్టుకుని, మౌనంగా ప్రతిమల్లాగ ఉండిపోయాం. రెప్పవెయ్యకుండా చూస్తూ చెవులు నిక్కపొడుచుకుని వింటూ అల్లా నేను నుంచుని ఉండగా, నా గుండె దడదడా కొట్టుకుంది. తుపాకీ మాత్రం గట్టిగా పట్టుకుని, నేను తెగవణికిపోయాను. నేను నాలో, 'సరే సరే. అథాత్తుగా అది వస్తుంది, చటుక్కున గురిచూస్తాను, తపీమని పేల్చేస్తాను. దలీమని అది కూలిపోతుంది, అనుకున్నాను. అథాత్తుగా నాఎడం వేపున, చాలా దూరంగానే, ఏదో మంచు మీద వడ్డట్టు చప్పుడు వినపడింది. ఆ ఘోడుగాటి ధేవధారు మొదళ్ళ సందులగుండా

నేను చూస్తునిగదా, ఓ యాభై అంగల దూరంలో, మొదళ్ళ వెనకాల, పెద్దదిగా నల్లగా ఏదో ఉంది. నేను గురిచూసి, 'ఇంకా దగ్గిరికి రాకపోతుందా?' అనుకుంటూ కనిపెట్టుకుని ఉన్నాను. అల్లా నేను కనిపెట్టుకుని ఉండగా, అది ఒకసారి చెవులు విదిలించి, తిరిగి, వెనక్కి వెడుతోంది. అప్పుడు దాని యావత్తుకీ పార్శ్వదృశ్యం యొక్క క్షణిక దర్శనం నాకైంది. అది చాలా బ్రహ్మాండమైన గొడ్డు. నా కంఠాదులో నేను పేల్చే శాను. గుండు వెళ్ళి ఒక చెట్టుమానుకి తక్కువ కొట్టుకుంది. కళ్ళు దగ్గరచేసి పొగలించి చూడగా, ఎలుగు మళ్ళీ వలయంలోకే పాకిపడి. చెట్లల్లో మాయం అయింది. నేను, 'సరే తీరిపోయింది. నా తరుణం నేను పోగొట్టేసుకున్నాను. అది నా దగ్గిరికి మళ్ళీ రాదు. నా సహజీవుడు దాన్ని పేల్చినేనా పేలుస్తాడు, లేకపోతే అదిమళ్ళ వేతగాళ్ళ సందులోంచి తప్పించుకునేనా పోతుంది. ఏమైతేం, నాకు మరో తరుణం దక్కనియ్యదు,' అనుకున్నాను. కాని, ఎందుకేనానయం అని, నేను నా తుపాకీ తిరగ థట్టించి మళ్ళీ ఆరికిస్తూ నుంచున్నాను. మళ్ళీ చుట్టూ రైతులు అరవడం మొదలెట్టారు. కాని, నా కుడివైపున, నా అంతరంగికుడు నిలబడ్డ చోటికి ఆట్టేదూరం కానిచోట, ఒక స్త్రీ పిచ్చి ఆవేశం సూచించే కంఠంతో కీచుమంటూ. "ఇక్కడుంది, ఇక్కడుంది, ఇల్లారండి, ఇల్లారండి, ఓహో ఓహో ఐ ఐ" అని లబలబలాడింది. ఆమె ఎలుగుని చూసిందని విశదం అవుతోంది. నేను దానికోసం ఎదురు చూడడం మానేవేసి, కుడిచేతివేపున ఉన్న నా సహజీవుడికేసి చూస్తూ ఉన్నాను. అమాంతంగా దమియా తన

చేతులో ఒక కర్ర పట్టుకుని మంచు చెప్పులులేకుండా ఒక కాళి దారివెంట నాన్నేహితుడికేసి పరిగెత్తుతున్నాడు. అతని వక్కనే నేలమీద వాలి, దమియా అకర్రతో గురిచూస్తూన్నట్టు దేవికేపో చూపిస్తున్నాడు. అప్పుడు నాన్నేహితుడు తుపాకీ ఎత్తి అవిశ లోనే గురిచూసి, క్లిక్ మని లాగి, డాం అని పేల్చాడు. నేను, 'మరేం? అతడు దాన్ని చంపేశాడు,' అనుకున్నాను. కాని, నా సహజీవుడు ఎలుగుండే దిశలో పరిగెత్తడే; అడిగేదేమిటీ, గుండు గురి తప్పేనా ఉండాలి, లేక దెబ్బ పూర్తిగా గుణం ఇయ్యకుండానేనా ఉండాలి. నేను, 'ఇక ఎలుగు మరి వెళ్ళి పోతుంది. అది వెనక్కి తిరుగుంది. అంతేగాని, రెండోసారి, నాకేసి, ఎంతమాత్రమూ, రాదు. కాని, అట్టెట్టెట్టె, ఇదేమిటీ:

సుడిగాలిలాగ బుసకొట్టుకుంటూ ఏదో నాకేసి వచ్చేస్తోంది. మంచు, పైకి ఎగిరిపోవడం నాకు కనపడుతోంది. నా ఎదరికి ఒక్కచూపు చూశాను. 'మరెవరు? ఎలుగు! చిట్టడివిలోంచి ఇవతలికున్న దారివెంట సూటిగా నా దిశలో చొచ్చుకుని వస్తోంది. అది ఇల్లారావడం అతిభయంవల్ల మతిపోయి—అని తెలిసిపోతోంది. అయిదారంగల చూరంలో అది ఉండి అనగా దానిమూర్తి నేను పూర్తిగా చూడగలిగాను—దాని నల్లటిచాతీ, ఎంలో పెద్దతలా, దానిమీద రత్తపు డాగునూ. దాని రావడం మతిలేని రావడం అయినా సూటిగా నా మీదికే అయింది. వస్తూ ఉండి మంచుని ఇటూ అటూ రేగకొట్టేస్తోంది. దాని కళ్ళయొక్క నాలకంచూస్తే, అది నాకేసి చూడడమేలేదు. భయంవల్ల ఏదైతే పోయి రక్కుమూసుకుని అది ఎదోలటు చొరబడడం జరగగా,

దాని వెర్రిమార్గం సూటిగా ఆ చెట్టుకేనే అయింది, ఆ చెట్టుకింద నేనున్నాను. నేను తుపాకీ బారెట్టి పేల్చాను. అది నామీదికే వచ్చేస్తోంది, ఏమంటే నేను గురితప్పిపోయాను. నా రవ్వ దాని పక్కనించి పోయింది, దాని పేలుడుకుడా ఎరుగునినిపించుగున్నట్టే లేదు. ఇంకా నాకు ముఖాముఖీగా అది కళ్లుమూసుకుని వస్తూనే ఉంది. నా తుపాకీ మూతిదించి, నేను మళ్ళీ పేల్చాను, దాని తల ముట్టుగుంటూన్నంతవనిచేసి. తక్ : దాన్ని కొట్టాను, కాని దాన్ని చంపలేకపోయాను. అది దాని తలఎత్తి, చెవులు నిక్కపొడుచు గుని, కోరలుచూపిస్తూ, నామీదికి వచ్చింది. నేను నా రెండో తుపాకీ దొరకపుచ్చుగో బోయాను. కాని, తుపాకీని నేనింకా ముట్టుగోకపూర్వమే, అది విరుచుగుని నామీద పడడంలో ఆమంచులోకి నన్ను బోల్తావెయించేసి. తను నన్నుదాటివెళ్ళి పడింది. 'ఇక్కడికి కృతార్థుడై, ఇది నన్ను వదిలిపెట్టేసింది,' అనుకున్నాను.

నేను లేవడానికి యత్నించాను. కాని, నన్ను ఏదోగానికిందికి అణచిపెట్టుంచి, పైకి నన్ను లేవనియ్యకుండా ఉంది. ఎరుగు నామీద చొరబడ్డ వేగంలో అది నన్నుదాటికొంతమేర వెళ్ళినా, అది వెనక్కితిరిగి వచ్చి, దాని కశేబరం బరువంతా నామీద ఆనింది. ఏదో దారుణమైన బరువు నన్ను దిగలాగేస్తోందేమిటా అనిపించింది, నా ముఖంమీద ఏదో వేడిగా తగుల్తోందేమిటా అనిపించింది. నా ముఖం యావత్తూ అది తన సోల్లోకి లాక్కుంటూన్నమాట వాస్తవం అని నాకు అనుభవం అయింది. ఇదివరకే నా ముక్కు దానిసోల్లో చిక్కడించి. అందుకని దాల్లోని వేడి

నాకు కొట్టింది, దాని రక్తంయొక్క వాసనా నాకు వేసింది. నేను కదలడానికి శక్యంకాకుండా అది తన పంజాల్లో నా ముజాల్ని కిందికి అణిచిపెట్టేసింది. అది తన కోరలు నా ముక్కులోకి నా కళ్ళల్లోకి గుచ్చెయ్యాలని యత్నంచెయ్యగా, నేను చెయ్యి గలిగిందంతా ఏమిటంటే, నా తలకాయ దాని నోట్లోంచి కిందికి నా ఛాతీకేసి లాక్కుని, పోనీ ముక్కు కళ్ళూయేనా విడుదల అయేటట్టు చూడడం. తరవాత, అది ఎంజేసిందంటే, నా నుదురు జుట్టుకిందిభాగం తన కిందిదవడ పళ్ళతోనూ, నా కళ్ళకింది మాంసం తన పైదవడతోనూ దొరకపట్టుకుని, తన దవడలు దగ్గరగా మూయబోతోంది. నా ముఖం యావత్తు కత్తులెట్టి కోస్తున్నట్టయింది. నేను విడిపించుకోడానికి గిజగిజా కొట్టుకున్నాను. కొరుకుతూన్నప్పుడు కుక్కలాగ అది తనదవడలు దగ్గరగాచేసుకోడానికి తొందరపడింది. ఎల్లానో మెలెట్టి నాతల బయటికి లాగేసుకున్నాను. ఎలుగు నాతల తననోట్లోకి లాక్కోడానికి మళ్ళీ యత్నించింది. నేను, 'ఇంక సరి. నామరణం వచ్చేసింది,' అనుకున్నాను.

వెంటనే బరువు తీసేసినట్టు నాకు అనిపించింది. పైకిచూశాను, అది మరక్కడ లేనేలేదు. అది నా దగ్గిరించి దూకేసి పారిపోయింది. ఈవని ఎల్లా జరిగిందీ అంటే, ఆ ఎలుగు నన్ను దొర్లించేసి ఇబ్బందిపెట్టడం నా సహజీవుడూ, దమియా కుడా చూసి, నన్ను విడిపించడానికి చట్టున వచ్చారు. నా సహజీవుడు తొందరలో పొరబడి, తొక్కినదారివెంట పోవడంబదులు మంచులోతుగానన్నచోటికి వెళ్లి పడిపోయాడు, ఆ ముంఛులోంచి పైకి

రావడానికి అతడు తంటాలు పడుతూండే సమయంలో ఎలుగు నన్ను కొరికెయ్యాలని చూస్తోంది. కాని, దమియా, ఉన్నవాడున్నట్టుగా, తుపాకీ యేమీలేకుండానే, కర్రా తనూ దారివెంట ఎగబడుతూ, 'అది ప్రభువుని తినేస్తోంది, అది ప్రభువుని తినేస్తోంది,' అని కేకలేశాడు. అల్లాగే పరిగెడుతూ, ఎలుగుని, 'చీ చీ పోకుండా! ఏమిటే నువ్వు చేస్తూ. టా! వదిలెయ్, వదిలెయ్' అంటూ సంబోధించాడు. ఆ యెలుగు అతణ్ణి అనువర్తించి, నన్ను వదిలేసి, లేచిపోయింది. నేను లేచినప్పుడు, గొట్టెని చంపితే ఉండేటంత నెత్తురు ఆ మంచుమీద ఉంది. పైగా నాముఖ కండ కండరాలు నా కళ్ళవదట పీలికలులాగ వేళ్ళాకిపోయాయి. అయినా అప్పటి ఉద్రేకంలో నాకేమీ బాధ అనిపించలేదు. ఈ సమయానికి నా సహజీవుడు నా దగ్గిరికి వచ్చాడు. తక్కిన వాళ్ళంతా కుడా మూగారు. నాగాయాలు చూసి వాళ్లు వాటిమీద మంచు ఉంచారు. నేను నా గాయాల సంగతి మరిచేపోయి. 'ఆ ఎలుగు ఎక్కడుందీ? ఏవేపు వెళ్ళిందీ?' అని అడిగాను. ఆకస్మికంగా 'ఇదుగో, ఇదుగో' అని వినపడ్డాయి.

ఎలుగు మాకేసి పరిగెత్తుకుంటూ మళ్ళీరావడం మేం చూశాం. మేం తుపాకులు పట్టుకున్నాం. కాని, ఎవరూకుడా పేల్చడానికి వ్యవధిలేకుండానే, అది మా పక్కనించి పరిగెత్తింది. అది భయంకరమైన క్రోధంతో వచ్చి నన్ను కొరికిపారెయ్యాలని ఎంచింది. కాని, అంతమంది జనాన్ని చూసి భయపడిపోయింది. దాని అడుగుచారచూసి దానితల రక్తం కారుస్తూన్నట్టు గ్రహించు గున్నాం. ఆ జాడని వెళ్లి దానిసంగతి చూడదల్చుకున్నాం. కాని,

నా గాయాలవల్ల నాకు వేదన దుర్భరం అవడంచేత, అటువేళ్ళడం బదులు, డాక్టర్ని పట్టుకోడానికి పట్నం వెళ్ళాం. డాక్టరు నా గాయాలు పట్టుతో కుట్టెయ్యడంవల్ల, అవి త్వరలోనే నయం అవడం మొదలెట్టాయి.

ఒకనెల గడిచిన తరువాత ఆ ఎలుగునే వేటాడడానికి వెళ్లాం. కాని, దానిపని సమాప్తం చెయ్యడానికి తరుణం నాకు రాలేదు. అది వలయందాటి రావడానికి ఇష్టపడక అందులోనే గిరగిరా తిరుగుతూ భయోల్పాదమైన కంఠస్వరంతో మొరుగుతూ ఉంది. దాన్ని చంపినవాడు దమియా. దానియొక్క కిందిదవడ నేను పేల్చిన రవ్వతో, ముక్కముక్కలైంది. ఒక దంతం ఊడి అవతలపడింది. అది చాలా ఖరీదీవుడు. దాని నల్లటి ఉన్ని పసందుగా ఉంది. దాని చర్మం బాగుచేయించి దాని ఆకారంలోనే కుట్టించాం. అది నా గదిలోనే ఉంటుంది. నా నుదుటి మీది గాయాలుకుడా పూర్తిగా నయం అయినాయి. ఇప్పుడక్కడ వాటి ఆనవాళ్ళకుడా లేవు.

ఎక్కడ కనికరం ఉంటే, అక్కడ దేవుడు ఉంటాడు.

ఒకానొక పట్టణంలో చెప్పలు బాగుచేస్తూ జీవించే మార్టిన్ అనేవాడు ఉండేవాడు. ఒక నేలగది వరసలో ఒక చిన్నిగది అతడు పుచ్చుకున్నాడు. దానికి కిటికీ ఒకటేగాని అది వీధిమీదికి ఉంది. ఆ కిటికీలోంచి మట్టంగామాస్తే దారిపోయేవాళ్ళ పాదాలు మాత్రం కనపడగలవు. కాని, బూట్సుని బట్టి మార్టిను జనాన్ని పోల్చేసుకునేవాడు. అత డక్కడ చిరకాలంగా ఉంటోచ్చాడూ, పైగా అతనికి అనేకులు పరిచయములు. ఒకసారో రెండుసార్లొ అతని చేతిమీదుగా వెళ్ళని బూట్సుజోడు ఆ ప్రాంతంలో లేనే లేదేమో అని చెప్పాలి. అందుకని, కిటికీలోంచి అతడు తరుచుగా తన స్వంత చేతి పనితనమే చూస్తూండేవాడు. కొన్నింటికి అడుగు అట్టలు తీసేసి తాజావి వేశాడు, కొన్నింటి చిల్లులికి మాసిగలు వేశాడు. కొన్నింటి పిగిలిపోయిన కుట్లు మోకాటి దాకా మళ్ళీ కుట్టాడు. కొన్నింటి పైఅట్టలు తీసేసి కొత్తవి వెయ్యడం అనేదికూడా నిర్వహించాడు. అతనికి బోలెడు పని ఉండేది. ఎందు చేతంటే, పనిమీద కూచోగలడు, మంచి సరుకు వాడేవాడు, దారుణపు ఛార్జీ కోరేవాడుకాదు, సమ్మతగ్గ మనిషే అనిపించుకున్నాడు. అవతల వారు కోరిన రోజుకి తను పని పూర్తిచెయ్యగలను అనుకుంటేనే ఆ పని అచ్చుకునేవాడు. లేక పోతే, యథార్థం చెప్పేనేవాడు, అంతేకాని దగా వాగ్దానాలు ఎన్నడూ చేసేవాడుకాదు. అందుకని అతడు బాగా పేరు

మోకాడు, పని కొంత అనేది అతడు ఎరగనే ఎరగడు. మార్తిను ఎల్లప్పుడూ మంచి మనిషే. కాని వార్తకదళలో తన ఆత్మగురించి మరీ ఆలోచించడం, దేవుడికేసి యింకా జరగడం మొదలెట్టాడు. వెనక, తనొక యజమానికి నేవకుడుగా ఉంటూ ఇంకా 'స్వంత బాధ్యత మీదే పని నడుపుగో నప్పుడు, అతడి ధార్య పోయింది, మూడేళ్ళ కొడుకు నొకణ్ణి అతనికి అప్పగించి, మార్తినుకీ ఆ పిల్లాడి పూర్వం కలిగిన సంతానం ఎవరూ అక్కరకి రాలేదు. వాళ్ళు పసితనంలోనే భంగపరిచారు. పల్లెటి ప్రాంతంలో ఉన్న తన సోదరి యింటికి ఆ పిల్లాణ్ణి పంపించెయ్యాలని మార్తిను మొదట అభిప్రాయపడ్డాడు. కాని వాణ్ణివిడిచి ఉండడం అనేబాధ తక్షణమే అనిపించగా, 'నా చిన్ని బిడ్డ పరాయి కుటుంబంలో పెరిగి పెద్దవాడవడానికి ఏం పాట్లు పడాలో! పోనీ, నేను వీణ్ణి నా దగ్గరే నెట్టుకుంటాను,' అనుకున్నాడు.

యజమాని దగ్గర నేవ మానేసెయ్యగానే కొడుకుతో సహా అతడు ఆ గదిలో ఉంటున్నాడు. కాని, అతడు సంతాన భాగ్యం పెట్టి పుట్టలేదు. పోనీ పాపం, ఆ అబ్బాయి ఎదిగి చేతికి అందొచ్చాడు, ముసిలతనికి ఆసరా అయి అతణ్ణి సంతోషపెడతాడు— అని నలుగురూ అనుకునే వయస్సు ఇల్లా వచ్చిందో లేదో ఆ మట్టున ఆ అబ్బాయి జబ్బుపడి ఓ వారు రోజులు పెళ్ళన జ్వరంకాసి, చచ్చిపోయాడు. మార్తిను కొడుకుని మట్టిచేశాడు. దానో అతడు నిరాశకి లొంగిపోయాడు. అనిరాశ ఎంత గొప్పదీ ఎంత మింగేనేరకం అనగా, అతడు ఆ దెబ్బతో దేవుణ్ణి గురించి కుడా నణుగుడు మొదలెట్టాడు, తనంత ముసిం ఘటానికి

ఎక్కడ కనికరం ఉంటే, అక్కడ దేవుడు ఉంటాడు 35

ఆయువుపోసి తను ఎంతో ప్రేమించే తన ఏకైక పుత్రుణ్ణి పేసుగుపోయిన దేవుణ్ణి నిందిస్తూ, మిక్కిలిగాడుల్లిస్తూ, తనకి మరణంరావాలని పదేపదే ప్రార్థిస్తూ అతడు ఉన్నాడు. అప్పట్నుంచిమార్టిను దేవాలయానికి వెళ్ళడం మానేశాడు.

ఒకనాడు మార్టిను యొక్క స్వగ్రామానికి చెందిన ఒక ముసలి లాయన, క్రితంఎనిమిదేళ్ళుగా యాత్రలు చేసుగుంటూ 'త్రోయిచా' మతంనించి మార్గవశాత్తూ వచ్చి ఇతణ్ణి చూశాడు. మార్టిను ఆయనకి తన మనస్పిచ్చి, ఆయనతో తన దుష్టుల వెళ్ళబోసు గున్నాడు. 'ఇక మరి నాకు జీవించాలనే కోరికలేదు. నేను దేవుణ్ణి ఎంత అడిగినా నాకు సత్వరంగా మరణం ఇమ్మనే! ఈ ప్రపంచంలో నాకు ఆశ లేకమైనా లేకుండా పోయింది' అన్నాడు. అందుకు సమాధానంగా ఆ ముసలి యాత్రికుడు, 'అల్లాంటి విషయాలు మాట్లాడానికి నీకు అధికారం లేదు, మార్టిన్! దేవుడి పద్ధతులమీద మనం తీర్పు చెప్పలేం. మన బుద్ధిని బట్టికాదు, దేవుడి ఇచ్చనిబట్టి, దేనికేనా తుదినిర్ణయం. నీ పుత్రుడు మరణించాలనీ నువ్వు జీవించే ఉండాలనీ దైవేచ్ఛ అయిందే, అట్లా ఉత్తమోత్తమంగా, జరిగి తీరాలి. ఇక నువ్వు నీ నిరాశ అంటున్నావే—అది ఎందుకు బయల్దేరిందంటే, నీ స్వ సౌఖ్యంకోసం నువ్వు జీవించకోరుతున్నావనక, అన్నాడు. 'మరెందు కోసం మనిషి జీవించడం?' అని మార్టిను ప్రశ్నించాడు. ఆ ముసలి యాత్రికుడు 'దేవుడికోసం, మార్టిన్! దేవుడు నీకు ప్రాణంపోశాడు, కాబట్టి నువ్వు ఆయనకోసం జీవించాలి. ఆయనకోసం జీవించడం అనేది నీకు బోధపడగానే, నువ్వు

మరి దుఖపడవు, అంతాకుడా నీకు సుఖమై పోతుంది,' అని చెప్పాడు. మార్టిను ఒక్క ఊణం ఊయకుని, మళ్ళీ, 'కాని, మనిషి దేవుడికోసం బతగడం ఏ రీతిగా?' అని కనుక్కున్నాడు. అందుకు బదులిస్తూ ముసిలి యాత్రికుడు, 'మనిషి దేవుడికోసం ఏ రీతిగా బతగాలో క్రీస్తువల్ల మనికి తెలియబడింది. నీకు చదువు వచ్చునా? అయితే, సువార్తల పుస్తకంకొని, అవి చదువు. నువ్వు ఎల్లా జీవించాలని దేవుడికోరికో నీకు తెలుస్తుంది. అదంతా అందులో ఉంది,' అని చెప్పాడు.

ఈ మాటలు మార్టిను హృదయాంతరాళం కంటా దిగడం వల్ల, అతడు ఆరోజునే వెళ్ళి పెద్దఅచ్చులో ఉన్న ఒక నిబంధన పుస్తకం కొని, చదవడం మొదలెట్టాడు. మొట్టమొదట, అతడు నెలవురోజుల్లో మాత్రమే చదువుకుందాం అనుకున్నాడు. కాని, మొదలుపెట్టడం జరిగిం తరవాత, తన హృదయభారం తగ్గిపో తూన్నట్టు అతనికి తోచి, ప్రతిరోజూ చదివాడు. ఒక్కొక్కప్పుడు అతడు తన చదువులో ఎంతగా లీనం అయిందేవాడంటే, తన పుస్తకాన్నించి తను ఊడి ఇవతలపడే లోపుగానే దీపంలో చమురు అఖరైపోయేది. ప్రతిరాత్రీ చదవడం సాగించాడు. ఇంకా చదివినకొద్దీ ఇంకా పండొల్చినట్టు అతనికి దోధపడింది. తను ఎం జెయ్యాలనీ దేవుడి కోరికో, తను దేవుడికోసం బతగడం ఏరీతిగానో, అంతకంటే అంతకంటే అతని హృదయం తేలిక పడుతోచ్చింది. పూర్వంలో తను పరుండడానికి వెళ్ళేటప్పుడు కుంగిపోయిన హృదయంతో తన చిన్నకొడుకుని తల్పుగుని మూలుక్కుంటూ ఏడ్చేవాడు. కాని, ఇప్పుడు మళ్ళీమళ్ళీ

“వైభవం నీకే : వైభవం నీకే : ఓ ప్రభూ : నీ ఇప్పు చేయింపించు” అనుకుంటూ ఉంటాడు. అప్పట్నుంచి మార్టిను జీవితం యావత్తూ మారిపోయింది. వెనక, నెలవుదినాల్లో అతడు హోటలికి పోయి ఏ ‘టీ’ యేనా తాగుతూండేవాడు, ఒకటి రెండు గ్లాసుల మద్యంకుడా వద్దనలేకపోయేవాడు. అందుకని ఒక్కొక్కప్పుడు ఏ స్నేహితుడి తోటో కలిసి ఓ చుక్కవేసుకుని, హోటల్లోంచి తప్పతాగికొకపోయినా మామూలుకంటే హుషారుగా వస్తూ బద్ధితక్కువగా పేలేవాడు—ఎవణ్ణేనా కేకెయ్యడం, లేక పోతే తిట్టడం. ఇప్పుడు ఆ రకం వ్యవహారమంతా అతణ్ణి వదిలేసి పోయింది. అతని జీవితం ప్రకాంతమూ ఉత్సాహకరమూ అయింది. అతడు పొద్దున్నే పనిలో కూచుని రోజుపని పూర్తి కాగానే, గోడనించి లాంపుతీసి బల్లమీద పెట్టి అలమారలోంచి పుస్తకం తెచ్చి, తెరిచి, చదవడానికి కూచునేవాడు. అతడు ఇంకా చదవగా ఇంకా తెలుసుకున్నాడు, అతని మనసు ఇంకా తెరపిని పడి ఇంకా సుఖంగా ఉంది.

ఒకనాటి రాత్రి మార్టిను చాలా పొద్దోయిందాకా చదవడంలో ముగ్గుడై కూచున్నాడు. అప్పుడతడు లూకా సువార్త చదువుతున్నాడు : ‘ఒక చెంపమీద నిన్ను కొట్టిన వాడికి రెండవది కుడా ఇయ్యచూపు. నీ అంగీ తీసుకుపోయేవాడికి నీ కోటుకుడా ఇచ్చెయకుండా ఉండకు. నిన్నడిగే ప్రతిమనిషిరీ ఇయ్యి. నీ వస్తువులు నీ దగ్గిర్నించి తీసేసుకున్న మనిషిని అవి ఇచ్చే నెయ్యని అడగకు. మరి, మనుషులు మీ గురించి ఏమి చెయ్యాలని మీకు ఉంటుందో, మీరు చూడాలి ప్రవారం వాళ్ళనిగురించి.’

చెయ్యండి.' అని. తరవాత, మన ప్రభువు ఈ కింది సంగతులు చెప్పిన ఘట్టంలోని వచనాలు కుడా అతడు చదివాడు : ప్రభూ ప్రభూ అని నన్ను మీరెందుకు పిలుస్తూండడం, నేను చెప్పినవి చెయ్యనప్పుడూ ? ఎవడేనా నా దగ్గిరికి వచ్చి, నేను చెప్పేవి విని, వాటిని ఆచరిస్తే వాడెల్లాంటి వాడో నిదర్శనం ఇస్తాను. ఇల్లు కట్టడానికి లోతుగా తవ్వి అక్కడ రాతివునాదివేసే మనిషిలాంటి వాడు వాడు. అప్పుడు వరదతో పొంగి ప్రవాహం మిక్కిలి తీవ్రంగా వచ్చి ఆ యింటిని కొట్టింది, కాని, ఆయింటిని కదిలించలేకపోయింది. ఏమంటే, అది రాతివునాది మీద కట్టడం వల్ల, కాని, చెప్పేవి విని వాటిని ఆచరించనివాడు, వునాది లేకుండానే నేలమీద ఇల్లుకట్టే మనిషిలాంటివాడు. దానిని బహు తీవ్రంగా ప్రవాహం వచ్చి తట్టగా, తక్షణం అది కూలింది. ఆయింటి నాశనం ఇంకా అంతాకాదు.'—అని.

మార్తిను ఈ మాటలు చదువుకున్నప్పుడు అతని ఆంతరార్థం ఆనందించింది. అతడు తన కళ్ళజోడు తీసేసి, పుస్తకంమీదపెట్టి, మోచేతులు బిల్లమీద అని తను చదివిన వృత్తాంతం మననం చేశాడు. అమాటల్లో ఉన్న ప్రమాణంతో తన జీవితాన్ని తనని తనే ప్రశ్నించుకుంటూ తణిఖీచేశాడు. 'నాయిల్లు రాతివునాదిమీద కట్టానా, నేలమీదా? రాతివునాదిమీద ఉంటే మంచిదేమరీ. ఒంటరిగా ఇక్కడ కూచుంటూ దేవుడి అజ్ఞలన్నీ ఆచరించేశాను అనుకోడం చాలా తేలిక వ్యాపారంగానే కనబడుతుంది. కాని, కాపుదలమీద ఉండడం మానేసిన రక్షణం, పాపంలోకి పోతాను, అయినా సరే, నిరంతరంగా యత్నిస్తాను. ఇది నాకు

ఎంతో ఆనందం తెస్తోంది. నాకు సాయపడు, ఓ ప్రభూ !' అనుకున్నాడు.

ఇదంతా ఆలోచిస్తూ మరి పడుకోడానికి అతడు సిద్ధపడ్డాడు గాని, పుస్తకం మూసెయ్యడం అతనికి మనస్కరించలేదు. అందుచేత అతడు ఆ యేదో అధ్యాయం చదువుకుంటూ పోయాడు. శతాధిపతి, విధవరాలి కుమారుడు, యోహాను శిష్యుల కిచ్చిన సమాధానం, గురించి చదివేసిన తరవాత ధనిక పరి నయ్యుడు ప్రభువును తనయింటికి భోజనానికి పిల్చిన బాగం దగ్గిరికి వచ్చి, అక్కడ ఎట్లా ఒక పాపాత్మురాలైన స్త్రీ తన కన్నీళ్ళతో ఆయన పాదాలు కడిగి వాటికి అర్చయిస్తున్నాడో, ఎట్లా ఆయన అమెను సమర్థించాడో చదివి, నలభైనాలుగో వచనం దగ్గిరించి, 'అప్పుడాయన తన మెడతిప్పి ఆ స్త్రీని సూచించి, 'సీమోనుతో, 'సీమోనూ : చూస్తున్నావా ఈ స్త్రీని ? నేను నీ యింటిలోకి వచ్చినా నా పాదాలు కడుక్కోడానికి నువ్వు నీళ్ళియ్యలేదు. కాని యీమె నేనున్నచోటికి తనేవచ్చి నా పాదాలు తనే కడగడానికి తనే కన్నీళ్ళు తెచ్చుగుంది. నువ్వు నా సుదురు ముద్దుపెట్టుగుని ఉండలేదు. కాని, యీమె నేను లోపలికి వచ్చిన క్షణంనుంచీ నా పాదాలు ముద్దుపెట్టుకోడం మానలేదు. నువ్వు నా తల త్రైలంతో అంటలేదు. కాని, యీమె నా పాదాలు అత్తరుపుతో అంటింది.' అంటూ ఉన్న వచనాలు చదివి, తనలో, 'వాడు పాదాలు కడుక్కోడానికి నీళ్ళియ్యలేదు. ముద్దుపెట్టుకోలేదు, త్రైలంతో ఆయన లలా అంటలేదు....' అనుకుని, సులోచనలజ్ఞోడు మళ్ళీ తీసేసి, పుస్తకంమీద పెట్టేసి,

మళ్ళీ మననంలో పడి, 'వాడెవడో నాలాంటి వాడే, ఆ పరి నయ్యడు. తననిగురించి మాత్రమే ఆలోచించు గున్నాడు వాడు కుడా—ఓకప్పు 'టీ' ఎట్లా దొరుకుతుందా, వెచ్చగానూ సుఖం గానూ ఎట్లా ఉండడమూ, అనుకుంటూ, అంతేగాని అతిథిని గురించి ఆలోచించనేలేదు. తన జాగ్రత్త తను పడ్డాడు, అతిథిని గురించిన జాగ్రత్త ఎంత మాత్రమూ పడలేదు. అందులో మళ్ళీ ఎవరు ఆ అతిథి? కేవలం ఆ ప్రభువే! ఆ ప్రభువు నా యింటికే వస్తే, ఈ మోస్తరుగానా నేను ప్రవర్తించవలసిందీ?' అనుకుని, తన రెండు బాహువులమీదా తలమోపి, అనుకోకుండానే గాఢంగా నిద్రపోయాడు, 'మార్టిన్' అనే కంతస్వరం అతడు అకస్మికంగా విన్నాడు—తన చెవికి పైన ఎవరో ఉండి, వారి నిశ్వాసలో ఆ మాట కొట్టుకువస్తే విన్నట్టు! అతడు హఠాత్తుగా లేచి 'ఎవ రక్కడ?' అన్నాడు. వెనక్కి తిరిగి అతడు తలుపుకేసి చూశాడు. అక్కడ ఎవడూలేకు. మళ్ళీ కేకేశాడు. అప్పుడు మిక్కిలి స్పష్టంగా 'మార్టిన్! మార్టిన్! రేపు పీఠులోకి దాగా చూడు, ఏమంటే నేను వస్తాను' అని అతనికి వినిపించింది. మార్టిన్ పూర్తిగా మేలుకున్నాడు. రుర్రీలోంచి లేచాడు, కళ్ళు రాసుకున్నాడు, కాని ఈ మాటలు తను కలలో విన్నాడో మేలుకువలో విన్నాడో తెలుసుకో లేకపోయాడు. అతడు లాంపు ఆర్పేసి పడుకుని నిద్రపోయాడు.

మర్నాడు పొద్దున్న తెల్లవారకుండానే అతడు లేచి, ప్రార్థనలు కానిచ్చుకుని, నిప్పుచేసి, కాడేతీపులుసూ, గోధుమజావా తయారుచేసుకున్నాడు. తరవాత 'టీ' రాగులోనిప్పేసి, తన

తుడుపుగుడ్డ కట్టుకుని, కిటికీ దగ్గర పనిలో కూచున్నాడు. పని చేసుకుంటూ క్రితం రాత్రి జరిగిందాన్ని గురించి, అతడు తల పోశాడు. ఒక్కొక్కప్పుడు జరిగింది యావత్తు అతనికి కల అని పించేది, మళ్ళీ ఒక్కొక్కప్పుడు తను ఒక కంఠద్వని వినుండడం యథార్థమే అని తోచేది. 'ఇంతకి పూర్వంకుడా ఇలాంటివి జరిగాయి,' అని అతడనుకున్నాడు. అందుకని, అతడు కిటికీ దగ్గర కూచుని, పని చూసుకోడం కంటే ఎక్కువగా వీధులోకి చూడడమే మొదలెట్టి, తనకి పరిచయంలేని బూట్లు తొడుక్కుని ఎవడైనా ఆవీదిని వెళ్ళడం తటస్థిస్తే, వాడి పాదాలు మాత్రమే కాక వాడి మొహంకుడా తనికి కనపడేటట్టు, కిటికీ అడుగు కమ్మి దాకా వంగి దృష్టి పైకెత్తి చూసేవాడు. కొత్త పూల్లిక బూట్లు తొడుక్కుని ఒక ఇంటికూలివాడు దాటివెళ్ళాడు. తరవాత ఒక నీళ్ళమోతకూలివాడు వెళ్ళాడు. అప్పుడే ఒక ముసిలి సిపాయి— పూర్వరాజు కాలంవాడు—ఒకపార చేత్తోపట్టుకుని, కిటికీ దగ్గరికి వచ్చాడు. అతడి బూట్లుచూసే అతణ్ణి పోల్చుకున్నాడు మార్తీను. అవి పూల్లికవి, తుక్తైపోతే చర్మంఅట్ట వేశారు. ఆ ముసిలి వాడిపేరు నైపానీ. ఒక ఇరుగుపొరుగు వర్తకుడు అతణ్ణి ఉత్తపుణ్యానికి తన 'యింట్లో' అట్టేపెట్టుకున్నాడు. అతని పని ఏమిటంటే, ఇంటికూలి చేసేవాడికి సాయం చెయ్యడం. అతడు వచ్చి మార్తీను కిటికీ ముందున్న మంచుబెడ్డలు తుడిచెయ్యడం మొదలు పెట్టాడు. మార్తీను అతడికేసీ ఒక్కసారి చూసి, తరవాత తనపనిలో పడ్డాడు. 'ముసిలితనం ముదిరి క్రమేపీ నా కిప్పుడు పిచ్చైత్తింది గావును. అందుకనే, ఎరుగున్న నైపానీ మంచు తుడవడానికి వచ్చినా, అతడికేసీచూస్తూ, నన్ను చూడ్డానికి క్రిస్తే

వచ్చాడని రూఢిగా ఊహిస్తున్నాను గావును : ఎంత పిచ్చి వృద్ధుణ్ణిగా తయారయ్యానూ !' అంటూ అతడు తనకి కలిగిన పిచ్చి భ్రమకి తనే నవ్వుకున్నాడు. కాని, అతడు ఒక డజను సూదిపోట్లు పొడిచిన తరవాత, మళ్ళీ కిటికీలోంచి చూడని ఎవరో లాగినట్టు అతనికి అనిపించింది. అతడు చూడగా, స్టైపానీ తన పార గోడకి జేర్లేశాడు. శ్రమ బాధపడలేకో చలి బాధ ఓర్వలేకో ! ఏముంది పాపం, మునిలితనం, శక్తి ఉడిగి పోయింది. మంచు చిమ్మేసేపాటి బలమేనా అతడికి లేదని స్పష్టంగా తెలిసిపోతోంది. 'పోనీ, ఇతణ్ణి నేను లోపలికి పిల్చి, కొంచెం 'టీ' ఇస్తే ! 'టీ' కాగు అప్పుడే ఉడుకట్టింది గనక !' అనుకున్నాడు మారిన. అతడు తన ఆరే యథాస్థానంలో గుచ్చేసి, లేచాడు. 'టీ' కాగు బల్లమీదపెట్టి, టీ చేశాడు. తరవాత కిటికీ మీద వేళ్ళతో తాటించాడు. స్టైపానీ అది గమనించి, కిటికీ దగ్గిరికి వచ్చాడు. లోపలికి రమ్మని అతడికి సంజ్ఞచేసి మార్దిను తనే వెళ్ళి తలుపుతీశాడు. 'లోపలికి రా. వచ్చి కొంచెం చలి కాచుకో. నీకు చాలా చల్లైపోయిందనుకుంటాను' అన్నాడు. స్టైపానీ, 'దేవుడు మీకు ధన్యత చేకూర్చాలి. నిజంగా నా ఎముకలు పొడుం అయిపోయాయి' అన్నాడు. అతడు తన మీద రాలిన మంచు దులిపేసి, మరీ ప్రవేశించాడు లోపల. పైగా, నేలమీద మరకలు పడతాయేమో అనే భయంచొప్పున పాదాలు కుడా తుడిచేసుకోవాలని యత్నించడంలో తూలి పడి పోతాడా అన్నంత పని జరిగింది. మార్దిను, 'అక్కర్లేదు, అక్కర్లేదు. పాదాలు తుడిచేసుకోవా లంటూ బాధపడకు. నేను

తుడిచేస్తానుగా నేలా? అదంతా నాకు నిత్యకృత్యంలో ఉండేదే! రా, నేస్తం! కూచుని కొంచెం టీ పుచ్చుకో!' అన్నాడు. అని, అతడు రెండు గ్లాసులనిండా టీ పోసి, ఒక గ్లాసు అతిథికి అందించి, రెండోది తను పుచ్చుకుని అందులోది సాసర్లో పోసుకుని ఊదుకోడం మొదలెట్టాడు. స్టైపానీ తన గ్లాసు ఖాళీచేసేసి బల్ల మీద బోర్లించి మిగిలిపోయిన పంచదార దానిమీదపెట్టి, తన కృతజ్ఞత తెలియపరచడం మొదలెట్టాడుగాని మరికొంచెం ఇస్తే సంతోషిస్తా నన్నట్టు అతని ధోరణిబట్టి తెలుస్తోంది. తక్షణం మార్బిను అతిథిగ్లాసు తనగ్లాసు కుడా నింపుతూ, 'మరో గ్లాసు పుచ్చుకో, నేస్తం!' అన్నాడు. కాని, తను తన గ్లాసులోంచి టీ పీలుస్తూ మార్బిను వీధులోకి దృష్టి పెట్టుకునే ఉన్నాడు. అతిథి, 'ఎవరి కోసమేనా చూస్తున్నారా' అని అడిగాడు. మార్బిను, 'ఎవరికోసమేనా చూస్తున్నారా అంటావా? అల్లాంటిదే అల్లాంటిదే. కాని, నీతో చెప్పడానికి సిగ్గుగాఉంది. ఎవరేనా వస్తారని నేను నిజంగా ఆశిస్తున్నాను అనడానికి లేదు మళ్ళీ! నిన్న రాత్రి నేను కొంత ఏదో విన్నాను. అది మరిచిపోలేకుండా ఉన్నాను. అది ఏదేనా దివ్యదర్శనమో, లేక ఇంతాచేసి నా పిచ్చి భ్రమో, నేను చెప్పలేను. చూశావు, నేస్తం! నిన్నరాత్రి నేను సువాస్త చదువుతూ క్రీస్తుప్రభువు ఎల్లా బాధపడ్డాడో ఖామిమీద ఎల్లా నడుచుకునేవాడో గమనించాను. అదంతా నువ్వు ఎక్కడేనా చెప్పగా వినుంటావు, అనుకుంటాను,' అన్నాడు. స్టైపానీ, 'మరే. ఎక్కడో చెప్పగా విన్నాను. నేను అజ్ఞానిని, నాకు చదవడం రాదు,' అన్నాడు. మార్బిను, 'ఇదుగో, చూడూ.

అతడు భూమిమీద ఎల్లా నడుచుగునేవాడో చదివేస్తూ ఉన్నాను. ఆ పుటల్లోకి వచ్చాను—ఏది? —తిన్నగా ఆతిథ్యం ఇయ్యని పరిసయ్యు డింటికి ఆయన వెళ్ళాడే!—అది, ఆ మట్టున, నేను. అది చదవగానే, ఏమిరా క్రీస్తుప్రభువుకి అర్హ గౌరవంతో ఈ మనిషి ఆతిథ్యం ఇయ్యకుండా ఎల్లా ఊరుకున్నాడో అనుకుంటూ ఆలోచించుకున్నాను. మరేమిటంటే, అటువంటి సందర్భమే నా బోటి వాడికి తటస్థిస్తే, ఆయనకి ఆతిథ్యం ఇయ్యడానికి నేను ఏమి చేసుండను గనకా! అని కుడా అనుకున్నాను. కాని, ఆ మనిషి ఆయనకి ఆతిథ్యం ఇయ్యనే లేదు. సరే, నేస్తం. అల్లా అనుకుంటూ నేను విద్వరతో తూగి పోయాను. అప్పుడు ఎవరో నన్ను పేరెట్టి పిల్చారు. లేచాను, 'నా కోసం ఎదురు చూస్తుండు. రేపు నేను వస్తాను' అనే మాటలు గుసగుసగా నాకు పినిపించాయని నేను అనుకున్నాను. ఇల్లా రెండుపార్లు అయింది. నీతో నిజం చెప్పేస్తున్నాను, ఆ సంఘటన నా మనసులో ఎంత పాతుకు పోయిందంటే—చెప్పడం సిగ్గుచేటని నాకే అనిపిస్తున్నా—నేను ఆ ప్రయ ప్రభువు రాక ఇప్పుడు కుడా ఎదురుచూస్తూ ఉన్నాను! అన్నాడు. వైపానీ మౌనంగానే తల పంకిస్తూ, తన గ్లాసు ఖాళీచేసి, దాన్ని పొల్చి పెట్టాడు. కాని, మార్తీను దాన్ని నిలుపుగాపెట్టి దాన్నిండా టీ మళ్ళీ పోకాడు. 'చూడూ, మరొక్క గ్లాసు పుచ్చుగో, నీకు పుణ్యం ఉంటుంది. అప్పుడు నేనింకా ఏమి ఆలోచిస్తున్నానంటే, ఆయన భూమిమీద ఎల్లా నడుచు గున్నాడో, ఎవర్నీ ద్వేషించ కుండా ఎల్లా ఉన్నాడో, సాధారణజనంమధ్యకే

ముఖ్యంగా ఎల్లా వెడుతుండే వాడో—అదంతా ! ఆయన సాదా జనంతోనే సహవసించాడు, మనం పాపులం అయినా, మన బోటి పాటక జనంలోంచే ఆయన తన శిష్యుల్ని ఎన్నుకుంటా ! ఆయన : తను తననే ఘనపరుచుకునేవాడు నమ్ముడుగా చెయ్యబడతాడు, కాని తను తననే నమ్రపరుచుకునేవాడు ఘనపరచబడతాడు అన్నాడు. సువ్వు నన్ను ప్రభువా అని పిలు, నేను నీ పాదాలు కడుగుతాను, అన్నాడు. ఎవడేనా ప్రప్రథముడు అవాలంటే సర్వజన వేవకు డవాలి, అన్నాడు. ఎందుచేత అంటే, దరిద్రులు, నమ్ములు, దీనులు, దయాపరులు—వీళ్ళే ధన్యులు, అన్నాడు. అని మార్టిను చెప్పాడు. పైపానీ టీ మాటే మరిచి పోయాడు. ముసిలివాడికి కన్నీళ్ళు త్వరగా వచ్చేస్తాయి. అతడు కూచుని వింటూండగా చెంపలమీద వించి కన్నీళ్ళు తెగ కారి పోయాయి. మార్టిను, 'చూడూ, మరి కొంచెం తాగు,' అన్నాడు. కాని పైపానీ క్షేమశిలువ అభినయించి, అతనికి వందనంచేసి, గ్లాసు పక్కగా పెట్టి, లేచాడు. 'చాలా కృతజ్ఞుణ్ణి. మార్టిన్ ; నా ఆత్మకీ నా శరీరావికీకుడా అహారమూ స్వస్తతా కుడా చేకూర్చావు' అన్నాడు. అని, అతడు వెళ్ళిపోయాడు.

మార్టిను మిగతా టీ పోసుకుని, తాగేశాడు. తరవాత ఆ టీ పరికరాలు యథాస్థానాల్లో పెట్టేసి, పనిలో కూర్చున్నాడు—ఒక బూటు వెనకతట్టు నిలుపుకుట్టు కుట్టడానికి. అతడు కుడుతున్నా క్రీస్తుకోసం ఎదురుచూస్తూ, ఆయన్ని గురించి ఆయన పస్లగురించి యోచిస్తూ కిటికీలోంచి బయటికి చూస్తూనే ఉన్నాడు. క్రీస్తుపలికిన వాక్యాలతో అతని తల నిండిపోయింది.

ఇద్దరు సిపాయిలు వెళ్ళారు—ఒకడు ప్రభుత్వం బూట్లు తొడుక్కున్నాడు, రెండోవాడు స్వంతానివే. తరవాత ఒక పక్కింటి యజమాని తళతళా మెరిసే చెప్పలతో వెళ్ళాడు. ఆ తరవాత గంప పట్టుగుని ఒక రొట్టెలవాడు వెళ్ళాడు. వీళ్ళంతా దాటి పోయాక, తుక్కురేగిన కాలి తొడుగులూ మట్టల చెప్పలూ తొడుక్కుని ఒక స్త్రీ వచ్చి, కిటికీ దాటిందిగాని, ఆ గోడ దగ్గర ఆగింది. మార్దిను కిటికీలోవంగి దృష్టియెత్తి ఆమెని చూశాడు. ఆమె పరాయిమనిషి, ఆమె వేషం దీనంగా ఉంది, ఆమె తన చేతుల్లో ఒక శిశువుని పట్టుకుని ఉంది. ఆమె గోడదగ్గర ఆగి, తన వీపు చలివైపు పెట్టి, శిశువుకి చలి కొట్టకుండా కమ్ముతోంది. శిశువుకి కప్పడానికి తన దగ్గర ఏమీ లేకపోయినా. ఆమె యింకా వేసంగి దుస్తుల్లోనే ఉంది, ఆ దుస్తులైనా చీడరగానూ చిరిగి పోయినా ఉన్నాయి. ఆ శిశువు ఏడుపూ, శిశువుని సమదాయించడానికి తల్లిచేసిన యత్నమూ ఆ యత్నంవల్ల లాభం లేకపోవడమూ—అన్నీ మార్దిను కిటికీలోంచి విన్నాడు. అతడు లేచి, తలుపు తీసుకువెళ్ళి మెల్లెక్కి. 'అమ్మాయ్, ఏమమ్మాయ్, తల్లీ!' అని ఆమెని పిల్చాడు. ఆమె విని తల మార్దినుకేసి తిప్పింది. మార్దిను, 'చంటి బిడ్డతో ఇంత చలిలో బయట అల్లా నుంచుండి పోయావేం అమ్మా! లోపలికిరా. ఇంతకంటే బాగా కప్పవచ్చు బిడ్డకి, వెచ్చటిచోట. ఈ దార్ని, రా' అన్నాడు. క్షంతానికి తుడుపుగుడ్డా ముక్కుమీద కళ్ళతోడూ ధరించిన ఒక ముసలివాడు తనని పిలవడమూ, తన కూడా లోపలికి రమ్మనడమూ ఆ స్త్రీకి ఆశ్చర్యకరంగా ఉంది. మెట్లుదిగి వాళ్ళు ఆ గదిలో

ప్రవేశించారు. ముసిలివాడు ఆ స్త్రీకి ఒక పక్క చూపిస్తూ, 'అదుగో, అక్కడ కూర్చో. అమ్మా, ఆ నిప్పు పెగని. నువ్వు చలికాచుకో, బిడ్డకి పాలియ్యి' అన్నాడు. ఆ స్త్రీ 'ఇయ్యడానికి పాలులేవు. పొద్దుణ్ణించీ నే నేమీ తిన్నేదు,' అందిగాని. అన్నా, బిడ్డని రొమ్ముకి చేర్చుకుంది. మార్దీను, 'ఓహో, అల్లా చెప్పి' అన్నట్టు తల కదిపాడు. వెళ్ళి ఒక మూకుడూ కొంచెం రొట్టి తెచ్చాడు. పొయ్యి తలుపు తెరిచి, కొంచెం కాబేజీ పులుసు మూకుల్లో పోశాడు. జావకుండకుడా బైటికి తీసి చూశాడు. అది యింకా తయారవలేదు. అందుకని, బల్లమీద ఒక బట్ట పరిచి, దానిమీద రొట్టి పులుసూ మాత్రమే వడ్డించాడు. 'కూర్చుని తిను తల్లీ! బిడ్డని నేను చూస్తూంటాను. అబ్బే, దేవుడు నన్ను కటాక్షించలేదు గాని, నాకూ ఉండే వారమ్మా బిడ్డలు. నేను బిడ్డల్ని ఆడించగల్గు' అని ఆమెతో అన్నాడు. ఆమె శిలువ రక్ష పెట్టుకుని, బల్లదగ్గర కూచుని తినడం ప్రారంభించింది. మార్దీను ఆ బిడ్డని పక్కమీద పడుకోపెట్టి, తను పక్కని కూచున్నాడు. అతడు ఎంత సేపైనా 'ఉఖ దుఖ దుఖ హాయీ' అనడం సాగించాడుగాని, తనకి పళ్ళులేని కారణంచేత అది బాగా పలక్క కుర్రాడు ఏడుస్తూనే ఉన్నాడు. తరవాత మార్దీను బిడ్డని వేలుతో రుడిపించడం మొదలెట్టాడు. తనవేలు గభుక్కున బిడ్డనోట్లో పెడుతున్నట్టు నటించడం, వెంటనే అది వెనక్కి లాక్కుంటూండడం. అల్లా మళ్ళీ మళ్ళీ చేశాడు. అతడు తనవేలు బిడ్డనోట్లోకి మాత్రం వెళ్ళనియ్యలేదు. ఎందుచేత అంటే. అది చెప్పులు బాగుచేసేవాళ్ళ మైనంతో నల్లగావుంది. దాంతో కుర్రాడు

ఏడుపు మానేసి వేలికేసి నిదానించడం మొదలెట్టాడు. తరవాత నవ్వుడం ప్రారంభించాడు. మార్మినుకి ఎంతో సంతోషమైంది. ఆ స్త్రీ భోజనంచేస్తూ మాట్లాడుతూ తను ఎవరో ఎక్కడిదో చెప్పగు వచ్చింది :

‘నేను ఒకసిపాయికిభార్యని. నాభర్తనిఎక్కడికోదూరంగా, ఎనిమిది నెలల కిందట పంపించారు. ఇంతవరకు అయిన అతీ గతీ నాకు తెలియదు. ఈ బిడ్డ కలిగేవరకూ నేను వంటలక్కగా పని చేశాను. కాని, బిడ్డతో సహా నేనా పనిలో ఉండడానికి యజమానులు ఒప్పుకోలేదు. ఏదేనా పని దొరుకుతుం దేమో అని మూడు నెలలనించి గిజ గిజ లాడుతున్నాను. ఈ లోపుగా ఉన్నవన్నీ తిండికోసం అమ్ముకున్నాను. పాలదాదిగా ఎక్కడేనా చేరుదాం అనుకున్నాను గాని, నన్ను చూడడంతోపే ప్రతీవాళ్ళూ వద్దనే శారు. నేను తిండిమొహం ఎరగనట్టు పీలగా ఉన్నాను. అనే శారు. ఇప్పుడే ఒక వర్తకుడి భార్యని కలుసుగుని వచ్చాను. ఆవిడ దగ్గర మావూరి స్త్రీ ఒకతె పనిచేస్తోంది. ఆ ధనికురాలు నాకు పని ఇస్తానని వాగ్దానం చేసింది. ఎట్లాగో చిట్టచివరకి ఏదో ఓటి స్థిరపడింది గదా అని అనుకున్నానుగాని, ఆవిడ నన్ను వచ్చేవారం దాకా రావద్దు అంది. ఆ స్థలం ఇక్కడికి చాలా దూరం, పనితో నేను అరిగి పోయాను, బిడ్డ బొత్తిగా మాడిపోతున్నాడు, అక్కడ జీతం చాలా అల్పం. మా అదృష్టం కొద్దీ మాయింటి యజమానురాలికి మా మీద జాలి. ఆవిడ అద్దె తీసుకోకుండా మాకు బస యిచ్చింది. ఇచ్చుండకపోతే మేం ఏం జేనే వాళ్ళమో నాకు తెలియదు’ అంది.

మార్టిను నిట్టూరుస్తూ 'ఇంతకంటే వెచ్చగా ఉండే దుస్తులు నీకు లేవా?' అని ప్రశ్నించాడు. ఆమె, 'వెచ్చగా ఉండే దుస్తులు నా కెల్లా వస్తాయా? చెప్పక పోవటేం. ఒళ్లు కాలువ ఉంటే ఆ ఒకవ వన్న ఆరణాలకి తాకట్టు పెట్టేశాను,' అంది. అప్పుడామె వెళ్ళి బిడ్డని ఎత్తుగుంది మార్టిను లేచాడు. అతడు వెళ్ళి గోడని వేళ్ళాడుతూండే దుస్తులు కొన్ని ఇటూ అటూ తిరగేసి చూసి. ఒకపాత అంగీ తీసి తెచ్చి, 'ఇదుగో. ఇది వెలిసిపోయిన పాతసరుకే, గాని బిడ్డకి కప్పడానికి పని చేస్తుంది,' అన్నాడు. ఆ స్త్రీ ఆ అంగీకేసి చూసి, ముసిలివానికేసి చూసి, అది పుచ్చుగుని గొల్లున రాగా తెట్టింది. మార్టిను అటు తిరిగి, సక్కకింద తడుములాడి ఒక చిన్న బ్రంకుపెట్టె పైకి తీశాడు. ఆ పెట్టె తెరిచి అందులోనన్నీ తెలికేసి, మళ్ళీ వచ్చి ఆ స్త్రీ ఎదర రూచున్నాడు. అప్పుడా స్త్రీ, 'దేవుడు నీకు దన్యత చేకూర్చాలి, నేస్తూ, క్రీస్తు నీ కిటికీ దగ్గరికి నన్ను పంపించుండాలి. లేకపోతే ఈ బిడ్డ చలికి బిగుసుకు పోయేవాడే, నేను బయల్దేరే ఏప్పుడు సమశీతలంగానే ఉంది, గాని ఇప్పుడు ఎంత చలిగానేనా మారింది. నీ కిటికీ లోంచి నువ్వు బయటికి చూసేటట్టున్నూ, దీన దరిద్ర నైన నా మీద నువ్వు జాలి కలిగించే టట్టున్నూ, చేసినవాడు క్రీస్తు అయిండి తీరాలి హాఫీగా,' అంది. మార్టిను చిరునవ్వుతో, 'అవి పూర్తిగా నిజం. అట్లా చెయ్యాల్సి అతడు నాతో చెప్పాడు. నేను బయటికి చూడడం కాకతళీయంగా కాదు' అన్నాడు. అతడు ఆ స్త్రీతో రస కలా ఆ రోజుని తనని చూడ వస్తానని వాగ్దానం చేసిన ప్రభువు యొక్క కలంపంకరం తనని విన్న రీతి.

చెప్పాడు. ఆ స్త్రీ, 'ఎవ డెరుగును? అన్నీ సంభవ నీయమే.' అని లేచి ఆ అంగీ తన భుజాలమీద వేసుకుని తన చుట్టూరా కప్పుకుని బేబీచుట్టూరా కుడా కప్పించింది. ఆమె తలవంచి మరొక సారి మార్దిననుకి నమస్కరించింది. మార్దిన, 'క్రీస్తుపేరు చెప్పి ఇది తీసుకో' అంటూ, తాకట్టు శాలువ విడిపించుకోడానికి కావలిసిన ఆరణాల సొమ్మూ ఆమెకి ఇచ్చాడు. అమె శిలువ రక్ష పెట్టుకుంది. మార్దిన కుడా శిలువరక్ష పెట్టుకుని, ఆమెను వీధి వరకూ సాగనంపాడు.

ఆ స్త్రీ వెళ్ళిపోగానే, మార్దిన కొంచెం కాబేజీ పులుసు తిని, సామాన్లు ఎక్కడెవక్కడ పెట్టేసి. మళ్ళీ పనిలో కూర్చున్నాడు. అతడు కూచుని పని చేస్తున్నాడేగాని కిటికీసంగతి మరవలేదు. కిటికీమీద ఎదేనా నీడపడిన ప్రతీసారి వెళుతూన్నది ఎవరో గమనించడానికి తక్షణం దృష్టి ఎత్తేవాడు. పరిచితులూ వెళ్లారు. అపరిచితులూ వెళ్లారు. కాని వాళ్ళల్లో గమనించతగ్గ వాళ్ళు ఒకరూలేరు. కొంత నేపటికి, ఒక రేగువళ్ళమ్మి తన కిటికీకి కేవలం ఎదట ఆగడం అతడు చూశాడు. ఆ అమ్మి వళ్ళగంప చాలా పెద్దదే కాని అందులో మిగిలున్న పళ్ళుమాత్రం అట్టే ఉన్నట్టు కనపడకపోవడంవల్ల, ఆమె తన సరుకు చాలా మట్టుకు వదిలించుకున్నట్టు తెలిసిపోతోంది. ఆమె భుజంమీద చిదుగులు వేసిన చిన్న సంచీ ఒకటి ఉంది. అది ఆమె తన ఇంటికి తీసుకు పోతోంది. ఎక్కడో ఇట్లు కడుతూండే చోట ఆమె ఆ చిదుగులు నొట్లుకుంది అనడానికి సందేహం చక్కర్లేదు. భుజంమీది చిదుగుల బస్తా గుచ్చుకుంటుందని వేరే చెప్పక్కర్లేదు గనక. ఆమె

దాన్ని ఉన్న భుజంమీంచి మరో భుజం మీదికి పిరాయింప దల్చుకుని, దాన్ని కాలి దారి మీదే ఒకచోట దింపుగుని పక్క నున్న ఒక దిమ్మమీద గంప ఉంచి, చిదుగులు సమంగా సర్దుకో దానికి బస్తా పట్టు గుని కుదుపుతోంది ఆమె ఆ పనిలో ఉండగా ఒక చిరుగుల బోపీ కుర్రాడు గంపలోంచి ఒక పంటు లాగేసి మెల్లిగా జారిపోడానికి యత్నిస్తుంటే, ఆ అమ్మి అది గమనించి, వెళ్ళి వాడిచొక్కా చేతి కప్పులు పట్టుగుంది, వాడు గింజు కుని తప్పించుగు పోవాలని చూశాడు గాని రెండు చేతుల్తోటీ పట్టుగుని వాణ్ణాపేసి, బోపీ ఊదేటట్టు ఒడ్డుటికొట్టి వాడిజుట్టు దొరకపుచ్చుగుంది. వాడు కుయ్యో మొర్రో అంటున్నాడు. ఆ అమ్మి కసురుకుంటోంది. మార్దిన తన ఆరే యథాస్థలంలో గుచ్చడానికేనా ఆంస్యం చెయ్యక కింద పారేసి, బయటికి ఎగ బడి, తడబడుతూ మెట్లు గబగదా ఎక్కి అప్పటి తొందరలో కళ్ళజోడు కింద పడిపోగా వీధులోకి పరిగెత్తాడు. ఆ అమ్మి ఆ కుర్రాడి జుట్టుపీకేస్తూ వాణ్ణి తిట్టి పారేస్తోంది. పోలీసులకి అప్పగించేస్తానని బెదిరించేస్తోంది. వాడు గిజ గిజ లాడుతూ ఆ అమ్మికి అన్యాయం ఆరోపిస్తూ 'నే నేమీ తీసుకోందే! ఎందు కల్లా కొడతావు? వదిలెయ్!' అన్నాడు. మార్దిన వాళ్ళని విడ దీసి, కుర్రాడి చెయ్యిపట్టుగుని, ఆ అమ్మితో, 'వీణ్ణి వదిలెయ్, తాతమ్మా! క్రీస్తుపేరుచెప్పి. వీణ్ణి క్షమించు,' అన్నాడు. ఆ అమ్మి, 'ఆ. వీడికి బాగా ముట్టచెబుతా, ఏడాదిలోవల మళ్ళీ మరిచిపోకుండా! ఈ భడవని పోలీసులకి అప్పగించేస్తాను' అంది. మార్దిన ఆ ముసలమ్మని బతిమాలు కుంటూ, 'వీణ్ణి వది

రెయ్, తాతమ్మా. ఆ పని మళ్ళీ చెయ్యడులే. క్రీస్తుపేరు చెప్పి, వీణ్ణి క్షమించు,' అన్నాడు. ముసలమ్మ వాణ్ణి వదిలేసింది. వాడు తక్షణం పారిపోవాలని చూశాడుగాని మార్జిను వాణ్ణి ఆపేశాడు, 'ఈ తాతమ్మని క్షమాపణ కోరుకో. ఇంకెప్పుడూ ఇల్లాంటి పని చెయ్యకు. నువ్వు రేగుపంతు తీసేసుకోడం నేను చూశాను,' అన్నాడు. ఆ కుర్రాడు ఏమవు ప్రారంభించి క్షమాపణ కోరుకోడం మొనరెట్టాడు. మార్జిను 'ఇదీ ధర్మం. ఇదుగో ఇదుకు ఈ రేగుపంతు వుచ్చుగో,' అంటూ గంపలోంచి ఒకటి తీసి ఆ కుర్రాడికిస్తూ, 'ఖరీదు నే నిస్తాను తాతమ్మా:' అన్నాడు. ఆ ముసలమ్మ, 'ఇల్లా చేస్తే పాడై పోతాను ఈ కుర్రకుంకలు. ఒక వారమేనా జ్ఞాపకం ఉండేలాగ వీణ్ణి కొరడాతో ఉతగాలి అసలు,' అంది. మార్జిను, 'అయ్యో, తాతమ్మ! తాతమ్మ! అదిమన వద్దతికాని, అది దేవుడి వద్దతికాదు. రేగుపంతు తప్పకరించినందుకు వీణ్ణి కొరడాతో దావవలెనుంటే, మన పాపాలకి మన్ని ఏంతెయ్య వలెనుంటుందీ?' అన్నాడు. ముసలమ్మ మాట్లాడలేక పోయింది. అప్పుడు మార్జిను ఆ అమ్మికి ఆ తత్వకథ చెప్పాడు: యజమాని తన సేవకు డియ్యవలసిన పెద్ద ఋణం చెల్లించక క్లగ్గేవని క్షమించగా, తక్షణం వాడెళ్ళి కాస్త తనకిదాకీ ఉన్నవాడి గొంతుగ పట్టుకున్నాడనే సంగతులు గలది. ఆ కథ చివరటా శ్రద్ధగా ఆ ముసలమ్మా వింది, ఆ కుర్రాడూ విన్నాడు. మార్జిను, 'క్షమించండి. క్షమించకపోతే క్షమింపబడదు — అని దేవుడి ఆజ్ఞ. ప్రతి వాణ్ణి క్షమించెయ్యాలి, అందులో ముఖ్యంగా ఏమీ ఎరగని కుర్రాణ్ణి' అన్నాడు. ముసలమ్మ తల వణికిస్తూ నిట్టూర్పుపుచ్చి,

ఎక్కడ కనికరం ఉంటే, అక్కడ దేవుడు ఉంటాడు 53

‘నిజమే, ఎంతైనా నిజం కాని ఇలాంటివాళ్ళు బొత్తిగా పాడై పోతున్నారు,’ అంది. అందుకు సమాధానంగా మార్దిన, ‘అటువంటిప్పుడు మురిలివాళ్ళం వాళ్ళకి అంతకంటే సుష్టుగా ఉండే మార్గం చూపించాలి,’ అన్నాడు. ఆముసలమ్మ, ‘అదే, అచ్చంగా నేననే మాటానూ. నేనూ ఏడుగుర్ని కన్నాను, నాయనా: ఇప్పుడు ఒళ్ళు కూతురు మూత్రం ఉంది,’ అంటూ తను ఏరీతిగా ఎక్కడ తన కూతు రైట్టుగుని ఉంటుందో, తన కెంతమంది మనమలో మనమరాళ్ళో అంతా చెప్పుకొచ్చి, ‘మరి, చూడు, బాబూ! నాకు ఒంట్లో బొత్తిగా సత్తువలేదు, లేకపోతేం గనక. నా మనమసంతతి కోసం కష్టపడి పనిచేస్తూనే ఉన్నాను. పాపం వాళ్ళంతా ఎంతో ఇదైనవాళ్లు కుడానూ. నా దగ్గరికొచ్చి పడా లను కునే వాళ్ళు ఆ పిల్లలు తప్ప మరెవ్వరూ లేరు నా చిట్టికల్ల ‘అన్ని’ ఉంది, అది నే నుంటే మరి ఎవ్వరి దగ్గరికి వెళ్ళదు, ‘నానమ్మా, చిట్టి నానమ్మా, ముద్దు నానమ్మా! ‘అంటూ నన్ను పట్టుకుని’ అంది. ఇంత స్మరణ జరిగి తరవాత ముసలమ్మ పూర్తిగా సాధువైంది. అప్పుడు ఆమె ఆ కుర్రాణ్ణి ఉద్దేశించి, ‘అది సహజమే, కుర్రతనంకాదు మరి! దేవుడు వీణ్ణి రక్షించాలి,’ అంది. ఆ ముసలమ్మ సంచీ ఎత్తి భుజంమీద వేసుకోడానికి సిద్ధపడుతుండగా, ఆ కుర్రాడు ఆమె ఎదరకి దూకి, ‘నే తెచ్చి పెడతా నుండు తాతమ్మా; నేను ఆ దారేనె వెడుతున్నాను,’ అన్నాడు ముసలమ్మ తల ఊపి, సంచీ కుర్రాడి వీపుమీదికి ఎత్తింది. వాళ్ళిద్దరూ వీధిమొదల సడిచి పోయారు. తన రేగు చురుకి మార్చిను ఇయ్యచలిసిన ఖరీదు సంగతే మరిచి పోయింది.

ముసలమ్మ. మాటా పలుకూ ఆడుకుంటూ వాళ్ళు వెళ్ళడం గమనిస్తూ మార్టిను నిలబడి పోయాడు.

వాళ్ళ చూపుమేర దాటగానే మార్టిను ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయాడు, మెట్లమీదపడ్డ సులోచనాలు బద్దలుకాలేదు. తీసుకున్నాడు. - ఆరే పుచ్చుగుని, మళ్ళీ పనిలో కూర్చున్నాడు. మరి కాన్నేపట్లో చర్మపు బెజ్జాల్లోంచి కుట్టుముల్లు గుచ్చడానికే వెలుగు చాలలేదు. క్షణంలో దీపాలవాడు వీధి దీపాలు వెలిగించడానికి బయల్దేరాడు. అతడు 'దీపా లెట్టే వేళఅయి నట్టుంది,' అనుకున్నాడు, లేచి వెళ్ళి లాంపు తుడిచి బాగుచేసి పైనపెట్టి మళ్ళీ పనిలో కూర్చున్నాడు. ఒక బూటు పూర్తిచేసి, ఇటునించి అటు తిప్పి పరీక్షగా చూశాడు. అది అంతటా సరిగ్గా ఉంది, అప్పు డతడు పని ముట్లన్నీ పోగుచేసి. నేలమీది తుక్కు ముక్కలన్నీ తుడిచేసి, కుట్టుముళ్ళూ దారమూ అరేలూ ఎక్కడి వక్కడ సర్ది, దీపం తెచ్చి బల్లమీద పెట్టుకున్నాడు. తరవాత అలమారలోంచి సువార్తల పుస్తకం తీశాడు. తను ఆపేసిన చోట్నించే మొదలెట్టే ఉద్దేశంతో ఆనవాలు తెలియడానికి అక్కడ ఒక మొర్రాకో చర్మంముక్క పెట్టాడు. కాని, తెరిచే సరికి మరో పుట వచ్చింది. అది తెరిచే అప్పుడు అతనికి గతరాత్రి కల జ్ఞాపకం వచ్చింది. అతని ఆలోచన దానిమీదికి పోయి పోవడంలో, వెనకాల ఎవళ్ళైనా కదిలే అయినట్టు అడుగుల చప్పుడు అతనికి వినపడ్డట్టైంది. మార్టిను వెనక్కు తిరిగి చూడగా. చీకట్లో మూల ఎవరో నుంచున్నట్టుంది, కాని వాళ్ళు ఎవరో పోల్చుకోడానికి వీలేరుండా ఉంది. ఆకని చెవులో ఒక కంఠస్వరం 'మార్టిన్, మార్టిన్ !

ఎక్కడ కనికరం ఉంటే, అక్కడ దేవుడు ఉంటాడు 55

న న్నెరగవూ?, అంది. మార్టిను రహస్యంగా 'ఎవరువారు?' అని అడిగాడు. కంఠస్వరం 'నేనే' అంది. ఆ చీకటి మూలనించి వైపానీ బయటికివచ్చి చిరునవ్వు నవ్వి మేఘంలా అంతరించాడు. కంఠ స్వరం మళ్ళీ 'నేనే' అంది. ఆ చీకటి మూలనించి బిడ్డ నెత్తు గుని ఆశ్రీ బయటికి వచ్చి బిడ్డ పెద్ద నవ్వు నవ్వుగా తను చిరు నవ్వు నవ్వి బిడ్డతో సహా అంతరించింది. కంఠస్వరం ఇంకోసారి 'నేనే' అంది. రేగుసళ్ళ ముసలమ్మా ఒకరేగు పండు పుచ్చుగుని కుర్రాడూ బయటికి వచ్చి. ఇద్దరూ చిరునవ్వునవ్వి వాళ్ళిద్దరూ కుడా అంతరించారు.

మార్టిను ఆత్మ ఆనందంలో పడింది. అతడు శిలువరక్ష పెట్టుకుని, సులోచనాలు పెట్టుకుని, తెరిచేసరికి వచ్చిఉన్న చోటే ప్రారంభం చేస్తూ, ఆ పుటకి శిఖరంలో ఉన్న రీతిగా 'నాకు ఆకలేసింది. నువ్వు నాకు ఆహారం ఇచ్చావు. నాకు దాహం వేసింది, నువ్వు నాకు పానీయం ఇచ్చావు. నేను పరాయి మనిషిని, నువ్వు నన్ను లోపలికి తీసుకువెళ్ళావు' అని చదువుకుని. ఆ పుట అడుగున: 'నా వాళ్లైన ఇటువంటి అల్పులకి కూడా మీరు ఎంతచేసి ఉంటారో, అదంతా నాకే మీరు చేసినట్టు' అని కుడా చదువుకున్నాడు. తన కల యథార్థంలో జరిగింది కదా అని మార్టిన్ తెలుసుకున్నాడు, రక్షకుడు యథార్థంగా ఆ రోజున తన యింటికి రాగా తను ఆయనకి స్వాగతం ఇచ్చినట్లుకుడా అతనికి భోధపడింది.

అభిమానపుత్రుడు

(“ఎవరైనా చెప్పటవ్వుడు మీరు వినుంటారు; నీ కన్ను పొడిచిన వాడి కన్ను పొడిచెయ్య, నీ వల్లు పీకిన వాడి వల్లు పీకెయ్య—అని, కాని, మీతోనే ననే దేమిటంటే; దౌర్జన్యపువాణ్ణి ఎదురుకోనెవద్దు—అని.”) (మత్తయి v. 38—39) “కనితీర్చుగడం నా పని! చెల్లుపెట్టేవాణ్ణి నేను”

(రోమి. xii—19)

ఒక పేద రైతుకి కొడుకు పుట్టాడు. అతడు ఎంతో సంభర పడి, వెళ్ళి తన కుర్రాడికి అభిమాన జనకుడుగా ఉంటావా అని పొరుగింటి ఆయన్ని అడిగాడు. వాడు వీల్లేదు పొమ్మన్నాడు— పేదవాడి కొడుక్కి అభిమాన జనకుడుగా ఉండడం ఇష్టంలేక. ఆ రైతు మరో పొరుగువాణ్ణి ప్రార్థించాడు. వాడూ ఉండ నన్నాడు. తరవాత ఆ పేద తండ్రి ఆ ఊళ్ళో ప్రతీ కొంపకీ వెళ్ళి చూసినా తన కొడుక్కి అభిమాన జనకుడుగా ఉండడాని కిష్ట పడ్డవాడే కనపడలేదు. అందుచేత మరో గ్రామం వెళ్ళి యత్నించ డానికి బయల్దేరాడు. అతడు దార్లో ఒక మనిషి ఎదురై ఆతణ్ణి ఆపి ‘నుదినం మహాశయా! ఎక్కడికి బయల్దేరావు?’ అని అడి గాడు. ‘అయ్యా! దేవుడు నాకు ఓ కుర్రాణ్ణి ప్రసాదించాడు.— నా యవ్వనంలో నేను చూసి అనందించడానికి నా వార్తకంలో నాకు సౌఖ్యం చేకూర్చడానికీ, నామరణానంతరం నా ఆత్మ శాంతికి ప్రార్థించడానికీనూ కాని. నేను పేదవాణ్ణి. మా ఊళ్ళో ఎవడూ తుడా వాడికి అభిమాన జనకుడుగా ఉండనన్నాడు. అందుకని, మరో ఊళ్ళో యత్నిద్దామని బయల్దేరాను’ అని అతడు సమా ధానిం చెప్పాడు. ఆ కొత్తి మనిషి, ‘పోనీ అభిమాన జనకుడుగా

గా నేనుంటాను, ఉండనియ్యండి' అన్నాడు. రైతు సంతోషించి, అతడికి కృతజ్ఞత తెలిపి. 'కాని, అయ్యా! అభిమాన జననిగా ఉండడని ఎవర్నడగనూ?' అని ప్రశ్నించాడు. అంచుకు ఆ కొత్తవాడు, 'పట్నం వెళ్ళండి, కూడలిలో ఒక రాతి యింటి ముందుభాగంలో షాపు లుంటాయి. ఆ షాపుల యజమాని సింహద్వారం దగ్గరే ఉంటాడు అసలు. అతడి కూతురు మీ కుర్చా దికి అభిమాన జననిగా ఉండే ఏర్పాటు చెయ్యవలసిందని అతిజ్ఞ కోరండి' అని సలహా ఇచ్చాడు. రైతు తిటపటాయించాడు. 'అంత ధనిక వర్తకుణ్ణి ఎట్లా అడగనూ? అతడు నన్ను హీనంగాకట్టి, కూతురికి అగౌరవం ఇయ్యడేమో!' అన్నాడు. 'సందేహబాధ పడకండి. వెళ్ళండి, అడగండి. రేపు ఉదయానికి అన్ని ఏర్పాట్లూ పూర్తిచెయ్యండి. నామకరణంవేళకి నేనూ వస్తాను' అని కొత్తాయిన అన్నాడు. రైతు తన యింటికి వెళ్ళి పోయి, వర్తకుణ్ణి కనుక్కోడానికి గుర్రంమీద పట్నం బయర్దే రాడు. ఆ యింటికి వెళ్ళి గుర్రం దిగి దాన్ని కట్టెయ్య బోతుండగా వర్తకుడే వచ్చేశాడు.

వ—ఏం కావాలి మీకు ?

రై—ఏమీ లేదండి, దేవుడు నాకు ఓ కుర్రాణ్ణి ప్రసాదించాడు—నా యవ్వనంలో నేను చూసి ఆనందించడానికి, నా వార్ధకంలో నాకు సౌఖ్యం చేకూర్చడానికి, నా మరణానంతరం నా ఆత్మశాంతికై ప్రార్థించడానికినూ. వాడి అభిమానజననిగా మీ అమ్మాయి ఉండడానికి మీరు దయచేసి ఒప్పుకోవాలి.

వ—నామకరణం ఎప్పుడూ ?

రై—రేపు ఉదయం.

వ—సరే, మా భాగే. మీరు ప్రశాంతంగా వెళ్ళండి. రేపు ఉదయప్రార్థన వేళకి మా అమ్మాయి మీ దగ్గిరికి వస్తుంది.

మర్నాడు ఉదయం అభిమానజనని వచ్చింది. అభిమానజన కుడు కుడా వచ్చాడు, శిశువుకి జ్ఞానస్నానం అయింది. ఆ తంతు పూర్తికాగానే అభిమానజనకుడు వెళ్ళిపోయాడు. అతడెవడో ఎవళ్ళకీ తెలియదు. అతణ్ణి ఎవళ్ళూ మళ్ళీ చూడలేదు.

ii

కుర్రాడు ఎదిగాడు, తల్లిదండ్రుల్ని సంతోషపరిచాడు. అతడు దృఢంగా, వనంచే ఇష్టపడుతూ తెలివి కలిగి విధేయుడుగా పెరిగాడు. అతడి పదోయేట అతని తల్లిదండ్రు లతణ్ణి చదవడం వ్రాయడం నేర్చుకోడానికి బడికి పంపించారు. ఇతరులు అయి దేళ్ళల్లో నేర్చుకునేది అతడు ఏడాదిలోనే గ్రహించే రకం అవడం చేత, కొద్దికాలంలోనే అతనికి బోధించవలసింది మరేమీ లేక పోయింది. ఒకపారి ఈస్టరు పండుగ వచ్చింది. ఆ అబ్బాయి తన అభిమానజనని దగ్గిరికి వెళ్ళి అభివందనం చేసివచ్చాడు. రాగానే, 'నా అభిమానజనకుడు ఎక్కడ ఉన్నాడు? వారికి కుడా నా ఈస్టరు అభివందనం చెప్పాలి' అని తల్లిదండ్రుల్ని అడిగాడు. అప్పుడతని తండ్రి. 'నాయనా : నీ అభిమానజనకుణ్ణి గురించి మా కేమీ తెలియదు. ఆ సంగతి తల్చుకుంటే మాకే విచారం వేస్తుంది. నీ జ్ఞానస్నానం అయినది మొదలు ఆయన్ని మేం మళ్ళీ చూడలేదు, ఆయన్ని గురించి వినాలేదు. ఆయన నివాసం ఎక్కడో తెలియదు. అసలు ఆయన ఇంకా జీవించి ఉన్నాడో

లేదో కుడా తెలియదు' అని చెప్పాడు. కుమారుడు తల్లిదండ్రులకి తలవంచి నమస్కారం చేస్తూ, 'అమ్మా, నాయనా! నా అభిమాన జనకుణ్ణి వెతుక్కోడానికి నన్ను వెళ్ళ నియ్యండి. నే నాయన్ని పట్టుగుతీరాలి. నా ఈష్టరు అభివందనం ఆయనకి చెప్పి తీరాలి,' అన్నాడు. తల్లిదండ్రులు ఆతణ్ణి వెళ్ళనిచ్చారు. అభిమానజనకుడి కోసం ఆ అబ్బాయి బయల్దేరాడు.

iii

ఆ బాలుడు ఇంట్లోంచి వచ్చి, ఒక రోడ్డు పుచ్చుగుని బయల్దేరాడు. కొన్ని గంటలు అతడు నడిచే సరికి ఒక కొత్తమనిషి అతడికి ఎదురై అతణ్ణి ఆపి.

—నీకు సుదినం, అబ్బాయి! ఎక్కడికి నీ ప్రయాణం?

బా—నేను నా అభిమాన జననిని దర్శించి ఆవిడకి నా ఈష్టర్ అభివందనం అర్పించి, ఇంటికి రాగానే, నా అభిమాన జనకుడికి కుడా నా ఈష్టర్ అభివందనం చెప్పదలిచి ఆయన నివాసం ఎక్కడ అని నా తల్లిదండ్రుల్ని అడిగాను. ఆ సంగతి తమరికి తెలియదన్నారు వాళ్ళు. నా నామకరణం అయీ అవడంతో ఆయన వెళ్ళిపోయాడనీ, మరి ఆయన్ని గురించి ఏమీ తెలియదనీ, ఆయన ఇంకా సజీవుడేనా అనేది కుడా తెలియదనీ అన్నారు. కాని, నా అభిమాన జనకుణ్ణి నేను చూడ దల్చాను, అందుకని ఆయనకోసం వెతుక్కుంటూ బయల్దేరాను.

కొత్త—నేనే, నాయనా, నీ అభిమానజనకుణ్ణి.

అ మాటకి బాలుడు సంతోషపడి ఈష్టర్ అభివందనం చెయ్యడానికి మూడుసార్లు ఆయన్ని ముద్దెట్టుకుని,

—అభిమానజనకా, మీరు ఎటు వెడుతున్నారా? మా వైపు వస్తున్నారా, దయచేసి మా యింటికి రండి. లేక మీ యింటికి పోతున్నారా, నేను వచ్చేస్తాను మీతో.

కొత్త—ప్రస్తుతం మీ యింటికి రావడానికి తీరుబడిలేదు నాకు. చాలా గ్రామాల్లో పనుంది నాకు. రేపటికి గాని తిరిగి రా నింటికి. కనక రే పొచ్చి చూడు.

బా—అభిమానజనకా: మిమ్మల్ని ఎల్లా నేను తెలుసు గోడం?

కొత్త—మీ యింటి దగ్గిరించి తిన్నగా తూర్పుదిశలో నడు. ఒక అరణ్యం వస్తుంది. అందులో చొచ్చుకునిపోతే. ఒక ఖాళీ స్థలం కనిపిస్తుంది. అక్కడికి చేరుకోగానే, కాస్తే పక్కడ కూచుని. విశ్రమిస్తూ, చుట్టుపక్కల ఏం జరుగుతుంటుందో కళ్ళెట్టుగునిచూడు. ఆ ఖాళీ దాటి నువ్వు వెడితే అవకల ఒకతోట ఉంటుంది. ఆ తోటలో బంగారు పైకప్పుతో ఒక ఇల్లు ఉంటుంది. అదీ నా గృహం. నువ్వు ఆ యింటి గేటు దగ్గికి, రా—నీకు స్వాగతం ఇయ్యడానికి స్వయంగా నేనే ఉంటాను.

అని, ఆ అభిమానపుత్రుడు చూస్తూండగానే, ఆ అభిమాన జనకుడు అదృశ్యుడయ్యాడు.

iv

ఆ బాలుడు తన అభిమానజనకుడు చెయ్యాలన్న ప్రేరేపణగా, తూర్పుగా నడిచాడు, అదివి చేరుకున్నాడు. ఖాళీ స్థలానికి వచ్చాడు. ఆ స్థలం మధ్య చాలా ఎత్తుగా ఓ చెట్టుంది, దాని కొమ్మల్లో ఒక దానికి ఒక తాడు వేళ్ళాడుతూ ఉంది. ఆ తాడు

చివర ఒక బరువైన తేకు పలక లాంటిది ముడెట్టి నేలంటుతూ ఉంది. ఈ దుంగకి కేవలం అడుగున తేనెతో విండిఉన్న కర్ర తొట్టి ఉంది. ఆ అబ్బాయి ఆశ్చర్యపడిపోయి ఈ తేనె ఎందుకు పెట్టారిక్కడా, దీన్ని ముట్టుకుంటూ ఈ దుంగ ఏమిటి అని ఇల్లా అనుకోడం మొదలెట్టాడో లేదో, అమట్టుగా ఓ వేపు అడిగిపోయి గలగల శబ్దంచేస్తూ ఎలుగుబంట్లు వచ్చి పడుతున్నాయి — తల్లి, ఒక ఏడాది పిల్ల, మరి మూడు చంటికూనలు, తల్లిఎలుగు ముట్టెతో గాల్చి పసికడుతూ, తిన్నగా తొట్టె దగ్గరికి వెళ్ళింది. వెనకాలే కూనలు వెళ్ళాయి. అది తన ముట్టె తేనెలోముంచి, ఇల్లానే మీరూ చెయ్యండని కూనలకి సూజుచేసింది, అడ్డదిడ్డం పరుగులెత్తుతూ అవికుడా తినడం మొదలెట్టాయి. తేనెని అంటుతూ వేళ్ళాడే దుంగ అడ్డు గనక దానిని తల్లి తలతో పక్కకి నెట్టింది. అది ఒక ఊణు ఊగి మళ్ళీ రావడంలో కూనల్ని ఒక చిన్న తోపుతోసింది. ఈ సంగతి కనిపెట్టి, తల్లి, తన పంజాతో ఆ దుంగని ఊపుతూ తోనేసింది. అది ఊగ చాలా ఎత్తుకి వెళ్ళి తిరిగి రావడంలో చాలా జోరుగావచ్చి, ఒక కూనని పీపుమీదా, మరో కూనని తలమీదా ఈడ్చి కొట్టింది. బాధతో మొరుక్కుంటూ కూనలు పారిపోయాయి తల్లి, కోపంతో గర్జించి, తన రెండు ఎదిరి పంజాలతోటీ ఆ దుంగ దొరకపుచ్చు గుని, తన నెత్తిమీదికి కుడా దాన్ని ఎత్తి, గిరవతేనేసింది. దుంగ చాలా ఎత్తుకి ఎగిరింది. ఆ సందులో ఏడాది పిల్ల తొట్టె దగ్గరికి చొరవడి, ముట్టె తేనెలోముంచి చప్పుడు చేస్తూ పీల్చడం మొదలెట్టింది. కూనలు కుడా తొట్టె దగ్గరికి రాబోతున్నాయనగా,

దుంగ చాల జవంతో కిందికివస్తూ అవీడాని పిల్ల పలకాయి బద్దలుకొట్టగా, అపిల్ల చచ్చిపోయింది. తల్లి వెనకకి గర్జనకి రెట్టింపు గట్టిగా గర్జించి, అదుంగని పట్టుకుని తన యాచనలతో దాన్ని విసిరి పారేసింది. అతాడు కట్టిన కొమ్మకంటె పై ఎత్తుకి ఎగిరింది దుంగ. బరువుకట్టిన తాడుకి ఉండలనిసిన దిగువు నడలి పోయేటంత ఎత్తుకి అది ఎగిరిందంటే నమ్మండి. అప్పుడు అల్లి, వెనకాలే కూనలూ తొట్టె దగ్గరికి మళ్ళీ వచ్చాయి. దుంగ ఎగిరి ఇంకా ఎగిరి ఆగి తిరుగు మొహంపట్టి దిగుతూ, దిగినకొద్దీ వేగం పెరగగా తొట్టె సమీపించే సరికి ఉండే మిక్కిలి ఎక్కువ వేగంతో డిక్కిని తల్లిఎలుగు తల రెండు చెక్కలు చేసింది. తల్లిఎలుగు దొర్లిపోయి కాళ్ళాడక పడి చచ్చిపోయింది. చూసలు అడివిలోకి పారిపోయాయి.

V

అశ్చర్యంతో అదంతా ఆ బాలుడు గమనించి, ముందుకి సాగి పోయాడు. కొంత నేపటికి అరణ్యం అంతమై ఒక పెద్ద వనం కనిపించింది. దాని మధ్య బంగారు పైకప్పుతో ఒక బ్రహ్మాండ మైన సౌధం ఉంది. గేటు దగ్గర చిరునవ్వుతో నుంచుని ఉన్నాడు అతడి అభిమానజనకుడు. అతడు తన అభిమాన పుత్రుడికి స్వాగతం యిచ్చి, గేటులోంచి తోటలోకి అతన్ని తీసుకు వెళ్ళాడు. అంత అందమూ అంత ఆనందమూ పరివేష్టించి ఉండే స్థలం ఉండగలదని ఆ బాలుడు స్వప్నేషీ అనుకోలేదు. తరవాత అతని అభిమానజనకుడు అతణ్ణి సౌధంలోకి తీసుకుని వెళ్ళాడు. అది వైనకంటె లోపల మరీ అందంగా ఉంది. ఆయన ఆ బాలు

డికి ఒక్కొక్క గదే చూపించాడు. ఒక గదికంటే మరొకటి మరీ కలకల లాడుతూ మరీ రమణీయంగా ఉంది. కాని, చిట్ట చివరికి వాళ్ళు ఒక సీలువేసిన తలుపు దగ్గరికి వచ్చారు. ఆయన, 'ఈ తలుపు చూశావా అబ్బాయి : దీనికి తాళం లేదుకాని సీలు ఉంది. ఇది తెరవగలం తెరవడం నేను నిషేధిస్తున్నాను. ఇక్కడనువ్వు ఉండవచ్చు, నీ యిష్టప్రకారం ఇటూ అటూ వెళ్ళవచ్చు. ఇక్కడి ఆనందాలన్నీ అనుభవించవచ్చు. నాది ఒకే ఒక అజ్ఞ — ఈ తలుపు తెరవకు. కర్మవశాత్తూ ఎప్పుడైనా తెరుస్తావా, అడివిమధ్య నువ్వు చూసింది జ్ఞాపకం తెచ్చుకో' అన్నాడు అనేసి అభిమానజనకుడు వెళ్ళిపోయాడు. అభిమానపుత్రుడు ఆ సౌధంలో ఉండి పోయాడు. అక్కడ జీవితం ఎంత ప్రతిభావంతంగా ఎంత ఆనందంగా ఉందంటే, ఆ ఉండడం ఉండడం ముప్పైయేళ్ళు ఉండిపోయి, తనున్నది మూడుగంటలే అనుకున్నాడు కుడానూ : ముప్పైయేళ్ళ అనంతరం ఒకనాడు అభిమానపుత్రుడు సీలుగది దాటి వెళ్ళడం తటస్థించగా, అభిమానజనకుడు ఆ గదిలో ప్రవేశించడం ఎందుకు నిషేధించాడా అని ఆశ్చర్యపడడం మొదలెట్టాడు. ఒక్కసారి దృష్టి లోపలికి పోనిచ్చి, అక్కడ ఏముందో చూద్దాం' అని అతడు అనుకున్నాడు. అనుకుని, తలుపు ఇట్టే తోశాడు. సీళ్ళు ఊడిపోయి, తలుపు బార్లా తెరుచుకుంది. అభిమానపుత్రుడు లోపల ప్రవేశించగా తక్కిన వాటికంటే మహోన్నతమై రమ్యమైన ఒక హాలు చూశాడు. దానిమధ్య సింహాసనం ఉంది. అతడు కాన్సేపు హాల్లో ఇటూ అటూ తచ్చాడి, మెల్లెక్కి, మెల్లిగా

సింహాసనంమీద ఆసీనుడయ్యాడు. అక్కడ కూర్చుంటూ ఆ సింహాసనానికి అనుకుని ఉన్న ఒక కనకదండం చూశాడు. అదండాన్ని అతడు చేత్తో పట్టుకోవడం ఏమిటి, ఆ హాలుయొక్క గోడలు నాలుగూ అదృశ్యంకావడం ఏమిటి! అభిమానపుత్రుడు చుట్టూ చూసేసరికి అతడికి ప్రపంచం యావత్తు గోచరించింది, మానవులు చేస్తుండేదంతా కనపడింది. ఎట్టయెదరగా సముద్రమూ దానిమీద ఓడలూ కనిపించాయి. అతడి కుడివైపు అనార్యులు కనపడ్డారు, వికృతంగా అతడు ఎడమకి చూడగా, రష్యనులుకాని క్రైస్తవులు కనపడ్డారు. అతడు వెనక్కితిరిగి చూడగా ఆ నాలుగో వైపు తనవంటి రష్యనులు కనిపించారు. అతడు, 'నా యింటి వట్టున ఏం జరుగుతోందో చూస్తాను, పంట బాగా పండిందేమో' అనుకున్నాడు. వాళ్ళనాన్న పొలాలకేసి చూశాడు. మొక్కలు విటాగ్గాఉండి కంకులు కనిపిస్తున్నాయి. పంట ఏమాత్రం ఉంటుందో రెట్టి కట్టడానికి అతడు కంకులు రెక్క పెట్టాలనుకున్నాడు. ఇంతలో ఒక రైతు అక్కడికి బండి తోలుకు వచ్చాడు. అది రాత్రి. తన తండ్రే రాత్రివేళ దాన్యం బండిమీద వేసి పట్టిగెళ్ళడానికి వచ్చాడేమో అని అభిమానపుత్రుడు అనుకున్నాడు. కాని, అతడు తీరాచూసి తిన్నగా గుర్తుపట్టే సరికి వాడు తనెరుగున్న ఒక దొంగడు. వాడు రహస్యంగా రాత్రి వచ్చి కంకులన్నీ బండిమీదవేసి పట్టుకుపోతున్నాడు. అభిమానపుత్రుడికి కోపంవచ్చి, 'నాన్నా! మన పొలంలోంచి కంకులు తస్కరించేస్తున్నారు' అని కేకవేశాడు. రాత్రి మేతకి బీటికి గుర్రాల్ని తోలుకు వెళ్ళిన వాళ్ళనాన్న ఈ కేకతో రేచాడు.

లేచి. 'నా కంకులన్నీ ఎవళ్ళో దోచుకు పోతూన్నట్టు నాకు కల వచ్చింది, గుర్రంమీద అక్కడికివెళ్ళి చూస్తాను. పోనీ' అను కుని, గుర్రంమీద పొలంవెళ్ళాడు, ఆయన అక్కడ దొంగణ్ణి చూసి, ఇతర రైతుల్ని సాయానికి పిలవగా. వాళ్ళంతా కలిసి వాణ్ణి కొట్టికట్టి చెరసాలకి ఈడ్చారు. తరవాత అభిమానపుత్రుడు పట్నంకేసి చూశాడు తన అభిమానజననికోసం. ఆవిడ ఒక వర్తకుణ్ణి పెళ్ళాడింది. ప్రస్తుతం ఆవిడ నిద్దరపోతోంది. భర్త మెల్లిగా లేచి తన ఉంపుడుకత్తై యింటికి వెళ్ళాడు. అభిమాన పుత్రుడు 'లేవమ్మా లేవమ్మా. నీ భర్త చెడుమార్గాల్లో పడిపో యాడా!' అని ఆవిణ్ణి ఉద్దేశించి కేకపెట్టాడు. అభిమానజనని పక్కలోంచి ఇవతలకి దూకేసి, దుస్తులు ధరించేసి. భర్త వెళ్ళిన ఇల్లు వట్టుగుని, ఆ ఉంపుడు కత్తైని అవమానపరిచి పైగా దాన్ని చావగొట్టి. భర్తని ఇంటికి తోలుకుపోయింది. తరవాత, అభిమాన పుత్రుడు తన కన్న తల్లిని చూశాడు. ఆవిడ తన యింట్లో నిద్దర పోతోంది. దొంగ దొకడు కొంపలోకి పాక దూరేశాడు. ఆవిడ తన వస్తువులు పెట్టుగున్న పెట్టె వాడు తెరవాలని చూస్తు న్నాడు. తల్లికి మెళుకువ వచ్చి కీచుమని అరిచింది. దొంగడు గొడ్డలి తన చేత్తోపట్టుగుని, ఆవిణ్ణి చంపడానికి. చెయ్యెత్తి అది ఊగించుతున్నాడు. అభిమానపుత్రుడు మరి ఆగలేక, ఆ దొంగాడి మీద రస కనకదండం విసిరాడు. అది దొంగాడి కణతకి తగలగా వాడు సుచున్న పళంగా చచ్చిపోయాడు.

vi

అభిమానపుత్రుడు దొంగని చంపగానే గోడలువచ్చేసి హాలు యథాప్రకారంగా తయారైంది. ఒక తలుపు తెరుచుకోగా అభిమాన జనకుడు ప్రదేశించి అభిమాన పుత్రుడి దగ్గరికి వెళ్ళి

అతణ్ణి చేత్తో పట్టుకుని సింహాసనం మీది నించి దింపేశాడు. అయిన. 'నువ్వు నా ఆజ్ఞ అనువర్తించ లేదు. నువ్వు చేసిన ఒక తప్పు తెరవడం నిషేధించబడ్డ తలుపు తెరవడం. మరొక తప్పు, నా సింహాసనం అధిష్టించి నా దండం చేతపట్టడం. ఇప్పుడు చేసిన మూడో తప్పువల్ల ప్రపంచంలో కీడు చాలా పెరిగి పోయింది. మరో గంటగాని నువ్వు అక్కడ కూర్చుని ఉంటే, ఈ సాటికి మానవజాతి నెరిసగం నశించి ఉండేది' అన్నాడు. అని, అభిమానపు శ్రుజ్ఞ తీసిగెళ్ళి మళ్ళీ సింహాసనం మీద కూచోపెట్టి, దండం తను పుచ్చుకున్నాడు. మళ్ళీ హాలుగోడలు నాలుగూ మాయంతాగా, సరళ విషయాలూ దృగ్గోచరం అయినాయి. అప్పుడు అభిమానజనకుడు, 'అబ్బాయి! చూడు నువ్వు మీ నాన్నకి ఏంచేసి పెట్టావో! వసీలి అనే తస్కరుడు సంవత్సరంనించి బైదులోవుండి బైటికి వచ్చాడు. ఆరావడంలో దుష్టత్వంలో ఉండే ప్రతీ రకమూ బాగా అభ్యసించి, ఇప్పుడు కేవలం శిశుతీతుడై పోయాడు, చూడు. నీ తండ్రి గుర్రాలు రెండింటిని తస్కరించి, ఇప్పుడతని దాన్యరాశి తగలపెడుతున్నాడు. నువ్వే మీ నాన్న నెత్తిమీదికి ఇంతా తెచ్చిపెట్టింది' అన్నాడు. తన తండ్రి దాన్యరాశి నిప్పంటుగోళం అభిమానపుశ్రుతికి కనపడింది, గాని అభిమానజనకుడు ఆ దృశ్యం తెరచాటుచేసి, మరోవైపు చూడవలసిందని బాలుడితో చెప్పాడు 'ఇటుగో చూడు. నీ అభిమానజనని భర్త. సంవత్సరం కిందకు కన భార్యని వదిలేశాడు. ఇప్పుడు అన్యస్త్రీలతో లిసగుతున్నాడు. అతడి మొదటి ఉంపుడుకత్తై మరీ అభోచోకుర్రోకి దిగిపోయింది.

దట్టం ఎక్కువై నీ అభిమానజననిని తాగుడులో పడగొట్టింది. ఇదీ నువ్వు నీ అభిమానజననికి చేసిపెట్టింది,' అని ఆయన అన్నాడు. అని, ఆ దృశ్యంకుడా చాటుచేసి, తమ యింటికేసి చూడవలసిందని బాలుణ్ణి కోరాడు, బాలుడు చూశాడు, చేసిన పాపాలకి వశ్చత్తావురాలై తల్లి వెక్కివెక్కి యేడుస్తూ, 'అయ్యో! ఆ రాత్రి ఆ దొంగడే నన్ను చంపేసుంటే ఎంత బాగుండేదీ! ఇంత ఘోరంగా పాపాలు చేసుండక పోయుందును గదా, అనుకుంటోంది. ఇదీ! నీ తల్లికి నువ్వు చేకూర్చిపెట్టింది' అన్నాడు అభిమానజనకుడు. ఈ దృశ్యం కుడా చాటుపరిచేసి, అతడు అడుక్కి చూపించాడు. ఇద్దరు కాపలాభటులు దొంగడి శవాన్ని చెఱశాల ఎడట పట్టుకుని ఉన్నారు. అప్పుడు అభిమానజనకుడు, 'ఆ దొంగడు లోగడ పదిపందిని హత్యచేశాడు. వాడి పాపాలు వాడే పరిహరించుకోవలసిన మాట. కాని, వాణ్ణి చంపేశావో, వాడి పాపాలన్నీ నే నెత్తిని వేసుకున్నావో! "అదీ నీకు నువ్వు చేసుకున్న ఉపకారం. తల్లి ఎలుగు ఆ చుంగని మొదటిసారి కొంచెం పక్కకి తోస్తే, అదివచ్చి కూనల్ని చెదరగొట్టింది. రెండోసారి దాన్ని గెంటేసరికి అది ఏడాదిపిల్లని చంపేసింది. మూడోసారి దాన్ని విసిరేసరికి, అది తన్నే చావగొట్టింది. ఆ మాదిరిగానే నువ్వు వ్యవహరించావు. ఇదుగో యిప్పుడు నీకు ఓ ముప్పైయేళ్లు వ్యవధి ఇస్తున్నాను. నువ్వు ప్రపంచంలోకి వెళ్లి ఆ దొంగడి పాపాలకి పరిహారం చేసుకో. అవి పరిహారం చేసుకోకపోతే, వాడిస్థానంలో నువ్వుండాలి' అన్నాడు. ఆ బాలుడు 'దొంగడి పాపాలు నే నెల్లా పరిహారం చేసుకోడం?' అని అడి

గాడు, అందుకు అభిమానజనకుడు 'నీమూలంగా ప్రపంచంలోకి ఎంత కీడు వచ్చిందో అంతకీడూ నువ్వు ప్రపంచంలోంచి తీసేస్తే. అక్కడిలో నీ పాపాలూ నువ్వు పరిహరించు గుర్తుబుతుంది, దొంగడి పాపాలూ పరిహరించిపెట్టి నట్లుబుతుంది' అని సమాధానం ఇచ్చాడు. 'ప్రపంచంలో కీడు నశింపచెయ్యడం ఎట్లా?' అని బాలుడు మళ్ళీ ప్రశ్నించాడు. దానికి అభిమానజనకుడు 'బయలుదేరు. సూటిగా తూర్పువైపునకు. కొంత నేపటికి నువ్వు ఓ పొలంలోకి వెడతావు. అక్కడమనుషులుంటారు వాళ్ళేం జేస్తారో చూస్తూ, నీకు తెలిసిందేమిటో వాళ్ళకి బోధించు. ఇంకా సాగిపో. నీ కంటవడేది గమనించు. నాలుగోనాడు నువ్వు ఓ అడివి చేరుకుంటావు. ఆ అడివి మధ్య ఓ గుహఉంది. ఆ గుహలో ఒక ఋషి నివసిస్తున్నాడు. జరిగింది యావత్తూ ఆయనతోచెప్పు. నీకర్తవ్యం అతడు బోధిస్తాడు. అతడు నీతోచెప్పిన ప్రకారం యావత్తు నువ్వు చేసిననాడు నీ పాపాలకీ దొంగడి పాపాలకీ పరిహారం అయిందన్నమాట.' అని ఉపదేశించాడు. ఉపదేశించి, అభిమానజనకుడు అభిమానపుత్రుణ్ణి గేటువాటించి బయటికి పంపించాడు.

vii

అభిమానపుత్రుడు తన దారిని పోతూ, మనసులో: 'ఈ ప్రపంచంలో కీడు ఎట్లా పోగొట్టగలనూ! కీడు పోగొట్టడానికి, కీడు చేసేవాళ్ళని కైదేసే చెయ్యాలి, లేక చంపేనా వెయ్యాలి. అందుచేత, ఇతరుల పాపాలు నాకు సంక్రమింప చేసుకోకుండా ఎట్లా కీడు నాశనం చెయ్యనుమరీ!' అనుకున్నాడు. ఈ విషయం అతడు ఎంత దీర్ఘంగా అలోచించినా ఓ వదలి రాలేకపోయాడు. ముందుకి

సాగిపోయి, అతడు ఒక పొలం తొక్కాడు. దండిగా పసందుగా పెరిగి కోతికి సిద్ధంగా ఉంది. ఒక చిన్న ఆవుదూడ చేలోపడింది. పక్కనే ఉన్న కొందరు మనుషులు దాన్నిచూసి, అవతలికి కొట్టెయ్యడానికి గుర్రాలెక్కి దాన్ని వెంటతరచుగా చేరో ముందరికి వెనక్కి అది పరుగులు మొదలెట్టింది. అదిఒక గట్టుదాకా వచ్చి. మరి బయటికి రావడానికి సిద్ధంగా ఉన్నప్పుడు, అక్కడికి ఎవడో వేళ్ళేసరికి అది బెదిరి పోనూనూ, వెనక్కి తిరిగి మళ్ళీ చేనుకి అడ్డంపడనూనూ చేనంతా మట్టగించేస్తూ వాళ్లు దాని వెనకాల ధోడు తియ్యనూనూ : పక్కనిపోయే రోడ్డుమీద ఒక స్త్రీ దుట్టిస్తూ 'నా దూడ చావు చూసేవరకూ దాన్ని వీళ్లు వెంట తరుముతారు' అంది. అభిమానపుత్రుడు ఆరైతులతో, 'ఏమిటి మీరు చేస్తూంటా? మీరంతా బయటికి రండి చేను తోంది. ఆ స్త్రీ తన దూడని బయటికి రమ్మని పిలుస్తుంది, పిలవనియ్యండి' అన్నాడు. వాళ్ళు ఆప్రకారం చేశారు, ఆ స్త్రీ ఓ గట్టు దగ్గరికివచ్చి దూడతో, 'బయటికి వచ్చేనెయ్, నా కూనా. బయటికి వచ్చేనెయ్' అని చెప్పింది. నిక్కపొడిచిన చెవుల్లో అమాటలు ఒక్కక్షణం శ్రద్ధగావిని. అదూడ తనకే తోచి వ్యవహరిస్తూన్నట్టు ఆ స్త్రీవైపు పరిగెత్తి. తన తల ఆమె దుస్తుల్లో దాచుకునే యత్నంలో అవిణ్ణి పడగొట్టేటంత పనిచేసింది. ఆ మనుషులూ సంతోషించారు. ఆ స్త్రీ సంతోషించింది. ఆ చిన్న దూడా సంతోషించింది. అభిమానపుత్రుడు ముందుకి సాగిపోతూ, 'ఇప్పుడు నాకు బోధపడింది. కీడువల్ల కీడు వ్యాపిస్తుంది. కీడుని తరిమేయ్యాలని చూసినకొద్దీ. కీడు పెరుగుతుంది. మరి, కీడుని

నాశనం చెయ్యడానికి మార్గమేమిటో నాకు తెలియకుండా ఉంది, ఆ దూడ తన యజమానురాలిమాట అనువర్తించింది. కనకనే అంతా బాగా నడిచిపోయింది. కాని, ఆ దూడ ఆవిడమాట అనువర్తించకుండా ఉంటే, దాన్ని చేసుకోంచి బయటికి పట్టా తీయగలిగి ఉండేవాళ్ళం? అనుకున్నాడు. మళ్ళీ యోచించాడు. కాని, ఓ వారికి రాలేకపోయాడు. ముందుకి సాగిపోయాడు.

viii

అతడు నడిచి నడిచి ఓ గ్రామం చేరుకున్నాడు. గ్రామం వివరకెళ్లి ఓయింట్లో ఆ రాత్రికి బసగోరాడు. ఇంటావిడ ఒంటరిగా ఉంది, ఇల్లు బాగుచేసుకుంటోంది. ఆవిడ బస యిచ్చింది. అభిమానపుత్రుడు ప్రవేశించి, ఇటుకతోకట్టిన కుంపటి మీదైమీద కూర్చుని, ఆవిడ చేసేదంతా చూశాడు. ఆవిడ ఒకబ్రెడ్ పుచ్చుకుని నేలతోమి బల్లకుడా తోమడోతూంది. ఆ బల్ల తోమిన తరవాత, ఆవిడ ఓ అలుకు గుడ్డతో దాన్ని తుడవడం మొదలెట్టింది. ఈ మూలనించి ఆమూలకి ఎంత తుడిచినా ఆ బల్ల శుభ్రపడదే! అలుకుగుడ్డ తాలూకు మట్టిమరకలు పోయినాయిగాని కొత్తవిలేచాయి. మొదణ్ణించి చివరదాకా ఆవిడ మళ్ళీ తుడిచింది. వెనకటిలాగే జరిగింది. ఆ మురికిగుడ్డ బల్లని మురికిచేసింది. ఒక మురికిచార పోతూంటే మరోటి సిద్ధం అవుతోంది. అభిమానపుత్రుడు కొంతనేపు ఇదంతా నిశ్శబ్దంగా చూస్తూ, 'అమ్మా! ఏమిటి చేస్తున్నారు?' అని అడిగాడు. ఆవిడ, 'కనపడటంలేదు, నాయనా! పండగఅని ఇంటిబాగులు చేస్తున్నాను. ఈబల్ల సుబ్బరఫడకుండా వచ్చింది. నాకు విసిగెత్తి పోతోంది,

అంది. 'తుడిచే గుడ్డని ముందు శుభ్రంగా ఉతుస్కు రండి, తరవాత అదెట్టి బల్లతుడిచి సుబ్బరం చేస్తురుగాని.' అని ఆయన ఉపాయం చెప్పాడు. 'కృష్ణారాల్ని. అల్లాగే చేస్తాను' అంది ఆవిడ. ఉదయాన్ని అక్కడ నెలవు తీసుకుని అతడు నడక సాగించాడు. చాలా నేవు నడిచి అతడు ఒక అడివి చివరకి వచ్చాడు. అక్కడ కొందరు రైతులు బండి చక్రాలకి కర్రమట్లు చేస్తున్నారు. వాళ్ళని సమీపించి అతడు చూడగా, వాళ్లు గిర గిరా తిరుగు తున్నారు గాని ఆ కర్రని వంచలేకుండా ఉన్నారు. అతడు నిలబడి చూస్తూనే ఇన్నాడు. అతడు గమనించి దేమిటంటే : 'ఏదిమ్మకి ఈ కర్ర బిగించి ఉందో, ఆ దిమ్మకుడా గిర్రున తిరుగుతూనే ఉంది, వాళ్ళు గిరగిరా తిరిగేటప్పుడు : 'న్నేహితులారా, ఏం జేస్తున్నారు?' అని అతడు వాళ్ళని ప్రశ్నించాడు. 'ఏముందీ! మీరు చూడటం లేదూ? మేం చక్రాలకి చుట్లు చేస్తున్నాం. ఈ కర్రని రెండుసార్లు ఆవిరిలో కాచాం. మాకు విసిగెత్తిరోతోంది. ఈ కర్ర వంగకుండా వచ్చిందీ' అని వాళ్ళు చెప్పారు. అభిమాన పుత్రుడు, 'అల్లాకాదు, న్నేహితులారా! ఆ దిమ్మ స్థిరంగా ఉండేటట్టు పాతండి. లేకపోతే, మీరు గిరగిరా తిరిగేటప్పుడు అదీ తిరుగుతుంది,' అని సలహా యిచ్చాడు. రైతులు ఆ సలహా ప్రకారం దిమ్మని స్థిరపరచగానే, వాళ్ళవని కులాసాగా సాగిపోయింది. ఆ రాత్రి వాళ్ళతో గడిపి అభిమాన పుత్రుడు ప్రయాణం సాగించాడు. అతడు పగలంతా తరవాత రాత్రంతా నడిచి తెల్లారకట్టికి పూర్వమే కొందరు పసుల కాపర్ల రాత్రి బస చేరుకుని. అక్కడే పక్కని పడుకున్నాడు. వాళ్ళు పసుపులగురించి కట్టడిట్టాలు చూసుకుని, నిప్పు చెయ్యి

డానికి యత్నించారు. ఎందు చిడుగులు తెచ్చి, నిప్పు ముట్టించి, ఆ నిప్పు ఇంకా పూర్తిగా చిడుగులకి అంటక పూర్వమే, వాళ్ళు మోపెడు పచ్చిరకం తడిపుడకలు తెచ్చి చిడుగులమీద కప్పెట్టేశారు, ఆ పుడకలు కాన్నేపు బుస్సుమనగా ఆ కాస్త నిప్పు నీళ్ళు కారిపోయి, మరి కాన్నేపటికి ఆరేపోయింది, తరవాత, పసుల కాపర్లు మళ్ళీ చిడుగులు తేవడం, వాటికి నిప్పుముట్టించడం. తడి పుడకలతో వాటిని కప్పెట్టి వాటికి వాయుబంధం చెయ్యడం సాగించారు. నిప్పు మళ్ళీ ఆరిపోయింది. వాళ్ళు ఎంతసేపు గిజ గిజ లాడినా, మంట చెయ్యలేకపోయారు అప్పుడు అభిమాన పుత్రుడు : 'అయ్యా! పెద్దపుడకలు తెచ్చి వెయ్యడం గురించి మరీ తొందరపడకండి, ఎందు చిడుగులు పూర్తిగా చాలి మంట అయేవరకూ ఆగి, తరవాత ఆ పైని వెయ్యండి. ఏ పుడకలు వేసినా, మంట సిద్ధించిన తరవాత మనచిత్తం వచ్చినంత వంట చెరుకు వెయ్యవచ్చు పైన.' అని సలహా ఇచ్చాడు. పసుల కాపర్లు ఆ సలహా అవలంబించి చిడుగుల నిప్పు బాగా జ్వాల అయిన తరవాతే పెద్దపుడకలు తగిలించడం మొదలెట్టగా, అది ఎంతో మండిపడి కాన్నేపల్లో మహాజ్వాల అయిపోయి గర్జించడం మొదలెట్టింది. కొద్దికాలం వాళ్ళతో ఉండి, అతడు ముందుకి పోయాడు. ఈ చూసిన చూడు సందర్భాలకీ ఆంతర్యం ఏమై ఉంటుందా అని ఆశ్చర్యపడ్డాడుగాని, వాటిలోకు అతనికి తెలియ లేదు.

ix

అభిమానపుత్రుడు పగలంతా నడిచి సాయంత్రానికి మరో అడివి చేరుకున్నాడు. అందులో ఒక ముసలి చిటిరం చూసి,

తలుపు తట్టాడు. 'ఎవరువారు?' అని లోపల్నించి కేక వినిపించింది. అభిమానపుత్రుడు 'ఒక మహాపాపిని. మరొకరిపాపాలూ నా పాపాలూ కుడా పరిహారం చేసుకోవాలి,' అని సమాధానం చెప్పాడు. ఈ మాటలు విని ఋషి పైకి వచ్చాడు. 'నువ్వు మొయ్యవల సొచ్చిన మరొకరి పాపా లేమిటి?' అని బాలుణ్ణి అడిగాడు. బాలుడు యావత్తు ఏకరు వెట్టాడు—తన అభిమాన జనకుడి గురించి, నీలువేసిఉన్న గదిలోని సింహాసనం గురించి. అభిమానజనకుడి ఆజ్ఞల గురించి, చేనులో ధాన్యపు మొక్కల్ని చితగ తొక్కేస్తూ కనిపించిన రైతు రౌతుల గురించిన్నీ యజమానురాలి పిలుపుకి బయటికి వచ్చిన దూడ గురించిన్నీ.

బా—కీడుచేసి కీడు నాశనం చెయ్యలేం అని నాకు అనుభవం అయింది. కాని అది మరి ఏ మార్గాన్ని నాశనం చెయ్యాలో నాకు తెలియకుండా ఉంది. ఆ మార్గం మీరు నాకు బోధించండి.

ఋ—వారిలో మరేమి చూశావో, చెప్పు.

ఒక స్త్రీ బల్ల సుబ్బరం చెయ్యడం, కొందరు మనుషులు చక్రాలకి కర్రచుట్లు తయారు చెయ్యడం, పసులకావర్లు నిప్పు చెయ్యడం గురించి బాలుడు చెప్పాడు ఈ ఉనంతాలన్నీ జాగ్రత్తగా విని, తన పుట్టింట్లోకి వెళ్లి ఋషి ఒక మొక్కపోయిన గొడ్డలి తెస్తూ, 'నాలో కుడా రా' అని బాలుడితో అన్నాడు. కొంతదూరం వెళ్ళిన తరవాత ఋషి ఆ బాలుడికి ఓ చెట్టు చూపించుతూ 'దీన్ని సరిచు' అన్నాడు. బాలుడు దాన్ని సరి కేశాడు. 'ఈ మొదల్ని మూడింటికింద చీల్చు' అని ఋషి ఆజ్ఞాపించాడు. బాలుడు ఆజ్ఞారాంధ్రం చేశాడు. ఋషి తన రుట్టి

రానికి వెళ్ళి మండుతూన్న కట్టెలుతెచ్చి 'ఆ మూడు దుంగల్ని తగలబెట్టు' అని బాలుణ్ణి కోరాడు. బాలుడు మంటచేసి, ఆ మూడు దుంగల్ని కాలేసరికి మాడిపోయిన మోడులు మూడు మిగిలాయి. ఒకటి తను పాతి చూపిస్తూ 'నగం నేలలో ఉండే లాగ, ఇల్లాగ, మొండి ముక్కల్ని పాతిపెట్టు' అన్నాడు. బాలుడు అట్లా చేశాడు. ఋషి 'అ కొండ మొదట్లో నది కని పిస్తోంది, చూశావా? ఆ నది నీళ్ళు నీ నోటితో తెచ్చి, ఈ మొండి ముక్కలకి నీళ్ళుపోయ్. ఈ మొదటి దాన్ని, సువ్వు ఆ ప్రికి బోధించినట్టు తడుపు. ఈ రెండవదాన్ని సువ్వు ఆ కర్రచుట్టు చేనేవాళ్ళకి బోధించినట్టు తడుపు. ఈ మూడోదాన్ని సువ్వు ఆ పసులకాషర్లకి బోధించినట్టు తడుపు. ఈ మూడూ పేరుతన్ని ఈ మూడు మాడుమోళ్ళలోంచి మూడు రేగులు మొలకెత్తినప్పుడు, నీకు తెలుస్తుంది—మానవుల్లోని కీడు నాశనం చెయ్యడం ఎట్లాగో! అప్పుడు నీ పాపాలన్నిటినీ పరిహారం అయిపోతుంది' అన్నాడు. అని అతడు తన కుటీరానికి వెళ్ళి పోయాడు. బాలుడు దీర్ఘ కాలం ఆలోచన చేశాడు గాని, ఋషి యొక్క ఉద్దేశం బోధపరుచుగో లేకపోయాడు. అయితే గనక, చెప్పబడిన రీతిగా చెయ్యడం మొదలెట్టాడు.

X

ఆ బాలుడు నదిలోకి దిగి, నోటినిండా నీళ్ళు పట్టుకుని, వెనక్కి వెళ్లి ఆ మొదటి మాడుమోడుకి పోసి మళ్ళీ వెళ్ళి వస్తూ, అది పూర్తిచేసి అల్లాగే కడం రెండింటినీ దుడా పోశాడు. అతనికి ఆకలేనింధి, అలసట వచ్చింది. మునిల ఋషి తనదానికి

ఏమన్నా పెడతాదేమో అని అతడు కుటీరానికి వెళ్ళాడు. తలుపు తెరిచేసరికి, ఆ ముసలాయన ఒక బెంచిమీద చచ్చిపోయి ఉన్నాడు. ఆ అబ్బాయి ఆహారం కోసం వెతిగి చూశాడు. ఎండ బెట్టిన రొట్టి కనబడితే, కాస్త తిని చూశాడు. తక్షణం ఒక పొర పట్టుకుని ఋషిశవాన్ని పాతిపెట్టడానికి గొయ్యి తవ్వడానికి వెళ్ళాడు మోళ్ళకి నీళ్ళుపొయ్యడం రాత్రివేళ, గొయ్యితవ్వడం పగలు అనుకున్నాడు. గొయ్యితవ్వడం పూర్తిచేసుకుని శవాన్ని అతడు పాతిపెట్టబోయే సమయానికి, పక్క గ్రామంనించి కొంతమంది ముసలాయన కోసం ఆహారం తెచ్చారు. ముసలి ఋషి గతించిన సంగతీ, ఆయన తన అభిమానపుత్రుణ్ణి ఆశీర్వదించి తన స్థానంలో ఉంచిన సంగతీ వాళ్ళు గ్రహించడంతోటే, వాళ్ళు తమరు తెచ్చిన ఆహారం అభిమానపుత్రుడికి ఇచ్చెయ్యడమేకాక, ఇంకా తెచ్చిపెడతాం అని వాగ్దానంచేసి, వెళ్ళి పోయారు. ముసలాయన స్థానంలో అభిమాన పుత్రుడు ఉండి పోయాడు. జనం తెచ్చిపెట్టిన ఆహారం తింటూ, చెప్పబడ్డ రీతిగానే ఆచరిస్తూ, నదిలోంచి నోటితో నీళ్ళుతెచ్చి మాడుమోళ్ళకి పోస్తూ, అక్కడే జీవిస్తున్నాడు. అల్లా ఒక సంవత్సరం ఉన్నాడు. చాలామంది అతణ్ణి చూడవచ్చారు. ఒక పవిత్ర పురుషుడుట, అడివిలో ఉంటూ, తన ఆత్మని సంరక్షించుకునేటందుకు, కొండ అడుగున ఉన్న నీళ్ళు నోటితో పట్టిగెళ్ళి మాడి పోయిన మోళ్ళకి పోస్తున్నాడట—అంటూ అతని కీర్తి చాలా వ్యాపించింది. అతడి దర్శనానికి జనం తండోపతండాలుగా వచ్చారు. ధనిక వర్తకులు బళ్ళమీద బళ్ళాళ్ళానా తెచ్చి

ఆయన కిచ్చారు. కాని, ఆయన జీవితావసర పదార్థాలుమాత్రమే స్వంతానికి ఉంచుకుని తక్కినవన్నీ పేదవారికి ఇచ్చేసేవాడు. అభిమానపుత్రుడు అరీతిగా జీవించాడు. రోజురో సగం, మోళ్ళకి నీళ్ళమోత, తక్కిన సగం విశ్రాంతి, జనానికి దర్శనం ఇయ్యడం. కీడు నాశనం చేస్తూ తన పాపాలు పరిహరించుకోడానికి చెప్పబడ్డ విధానం ఇదేగావును అని అతడు అనుకోడం మొదలు పెట్టాడు. ఈరకంగా, రెండేళ్ళు, ఏ ఒకరోజుకుడా మోళ్ళకి నీళ్ళుపొయ్యడం మానక, గడిపాడు. అయినానరే, ఏ ఒక మోడూ పచ్చబడలేదు. ఒకనాడు, అతడు తన కుటీరంలో కూర్చుని ఉండగా, ఒకమనిషి పాడుకుంటూ గుర్రంమీద పక్కనించే వెళ్ళాడు. వెళ్ళేవాడి రకం ఏముచో రనిపెడదాం అని అభిమానపుత్రుడు బయటికి వచ్చాడు. వాడు మంచి బలం గల యువకుడు. వేషం టాగా ఉంది, గుర్రమూ జీనూకుడా అందంగా ఉన్నాయి.

అభి—అగండి. మీ రెవరు? ఎక్కడికి వెళుతున్నారు?

మనిషి—(తళ్ళెపు తాళ్ళు బిగిస్తూ) నేను ఒక బందిరీటుని. పెద్ద రస్తాలమీద గుర్రం ఎక్కి తిరుగుతూ మనుషుల్ని చంపేస్తాను. నేను జనాన్ని చంపడం జోరైనకొద్దీ నేపాడేపాటలో హుషారీ ఎక్కువవుతుంది.

అభి—(తనలో) ఔరా! ఇది యెంతమోరం! ఇటువంటి మనిషిలో ఉండే కీడు నాశనం చెయ్యడం ఎట్లా? తమరికే తోచి, వచ్చి తమరి పాపాలు ఒప్పేసుకునే వాళ్ళతో వ్రసం గించడం తేలికవనే. కాని, మీరు తన కీడు చెప్పుకుని విద్రవీగి

పోతున్నాడు కుడానూ ! ఏమిటి వీణ్ణి అనడం ? ఏమిటి పుడు నా కర్తవ్యం ? వీడు ఈ ప్రాంతానికి గుర్రంమీద వస్తూంటాడు. జనం బెదిరి పోతుంటారు. వాళ్ళు ఇక్కడికిరావడమే మాన్తారు. వస్తే వాళ్ళకి నష్టం. వాళ్ళు రాకపోతే, నే నెల్లా జీవించడం ? (అనుకుని, బందిపోటుకేసి తిరిగి) జనం నాకోసం ఇక్కడికి వస్తూంటారు. కాని, వాళ్ళ పాపాల గురించి వాళ్ళు విర్రపీగరు. వాళ్ళు చాలా పశ్చాత్తాపపడి క్షమాపణకోసం ప్రార్థిస్తారు. నీ పాపాలకి నువ్వు పశ్చాత్తాప పడు—నీకు దైవభీతి ఉంటే ! నీ హృదయంలో పశ్చాత్తాపం లేనే లేదంటావా, వెళ్ళిపో, మరి ఎన్నడూ రాకక్కడికి, నన్ను బాధించకు. నా దగ్గిరికి వచ్చే జనాన్ని హడల గొట్టకు, ఈ మాటలు వినిపించు గోవా, దేవుడు నిన్ను శిక్షిస్తాడు.

మనిషి — (నవ్వేసి) దేవుడిభయం నాకేమీలేదు. నీ మాటలు నేను చెవిని పెట్టను. నువ్వు నా యజమానివి కావు. నీ సౌజన్యం వల్ల నువ్వు బతుకుతున్నావు, నా బందిపోటుతనంవల్ల నేను జీవిస్తున్నాను. అందరూ జీవించి తీరాలికదా ! నీ దగ్గిర ఏమన్నా సంగతులు ఉంటే నీ దగ్గిరికి వచ్చే ముసలమ్మలకి బోధించు. నాకు బోధించతగ్గది నీ దగ్గిర ఏమీలేదు. దేవుణ్ణి గురించి నువ్వు నాకు జ్ఞాపకం చేశావు గనక. రేపు మరో యిద్దరు మనుషుల్ని చంపి తీరతాను, ఈ క్షణంలోనే నా చేతులు పాడుచేసు గోవాలని నాకు లేదు. ఇక ముందు, నా కెప్పుడూ అడ్డురాకు, అని బెదిరించి, బందిపోటు వెళ్ళిపోయాడు. వాడు మళ్ళీ రాలేదు. అభిమానపుత్రుడు, ప్రశాంతంగా, వెనకటిగా, మరి ఎందుకిది సంపత్తురాలు అక్కడ వసించాడు.

xi

ఒకనాడు అభిమానపుత్రుడు మోళ్ళకి నీళ్ళోసి. కుటీరానికి వెళ్ళి, విశ్రమిస్తూ, కాలిదారికేసి చూశాడు. — జనం ఎవరేనా తనకోసం వస్తున్నారేమో అని, కాని, ఆ రోజున ఒట్ట పట్టారలేదు. సాయంత్రం దాకా, ఒక్కడూ, ఐరాగా కూచున్నాడు. ఉసూరుమంటూ, తన పూర్వజీవితం స్మరించుకున్నాడు. మంచి తనం వృత్తిగా చేసుకుని నువ్వు జీవిస్తున్నావ్ అని బందిపోటు వాడు తనని మంచలించుండడం తనకి జ్ఞాపకం రాగా, తన జీవితం గురించి అతడు ఆలోచనలో పడ్డాడు. 'ఋషి ఆజ్ఞప్రకారం నేను జీవనం గడపటంలేదు. ఋషి నాకు విధించినది ఒక బాధతోకూడిన శిక్ష. ఆ శిక్ష మూలంగా నాకు ఘక్తిగడవడమే కాక, కీర్తికూడా వచ్చింది. ఈ వ్యామోహంలో నేను పడి పోయాను. ఈ వేళ జనం రాకపోయే సరికి నా చురుకు తగ్గిపోయింది. వాళ్లువచ్చి, నా ఋషిత్వాన్ని స్తోత్రాలు చేస్తూంటే, మురిసి పోతున్నాను. జీవించవలసిన రీతి యిదికాదు. స్తోత్రాల యందుండే వ్యామోహం నన్ను తప్పుదారికి లాగేసింది. నా పూర్వ పాపాలు పరిహరించుకోనేలేదు సరిగదా, కొత్త పాపాలు కట్టుకుంటున్నాను. కనక విధానం మారుస్తాను. అరణ్యంలో మరోచోట నివసిస్తాను—జనం నన్ను మరి కనుక్కోలేరు. పాత పాపాలు పరిహారం అయి కొత్తపాపాలు కట్టుకోకుండా ఉండాలంటే అల్లా నివసించాలి గనక, నివసిస్తాను' అనుకున్నాడు. ఈ రీతిగా తుది నిశ్చయానికి వచ్చి, అభిమానపుత్రుడు, ఛందు రొట్టె ఒక సంఘినిండా వేసి అన్నీ

ఒక పారానూ పుచ్చుగుని, మఱిరంబోంచి బయటికివచ్చి తనెసు
 గున్న ఒక లోయకి బయల్దేరాడు. అది వివిక్తంగా ఉండడం
 చేత అక్కడ ఒక గుహ తవ్వకుంటే జనం కనపడకుండా
 దాక్కోవచ్చని అతని అభిప్రాయం. సంచీ, పారా పుచ్చుగుని
 అతడు నడిచి పోతూండగా, వెనకటి బందిపోటు అతని వెనకాలే
 గుర్రంమీద వచ్చాడు. అభిమానపుత్రుడు హాడిలిపోయి, పల్లె
 గెత్తుకుని పారిపో బోయాడు, కాని బందిపోటు అతణ్ణి అందు
 కున్నాడు, 'ఎక్కడికి వెళుతున్నావు?' అని బందిపోటు అడి
 గాడు. జనమధ్యంబోంచి లేచి, ఎవళ్ళూ తనని చూడరావడానికి
 పీల్చేని చోటికి వెళుతూన్నట్టు అభిమానపుత్రుడు బందిపోటుతో
 చెప్పాడు. ఈ సమాధానానికి బందిపోటు ఆశ్చర్యపడ్డాడు,
 'నువ్వెల్లాగయ్యా బతగడం, జనం నిన్ను చూడడానికి రాక
 పోతే?' అని అడిగాడు. అభిమానపుత్రుడు ఈ మాట ఇంత
 వరకు ఆలోచించనేనా లేదు. బందిపోటువాని ప్రశ్నవల్ల ఆహారం
 అవసరమే కదా అనే విషయం అతనికి జ్ఞాపకం వచ్చింది.
 'దేవుడు నాకు ఏది ప్రసాదిస్తే, దాన్నో జీవిస్తాను,' అని అతడు
 సమాధానం చెప్పాడు. బందిపోటు ఏమీ మాట్లాడకుండా
 గుర్రాన్ని తిప్పి ఛాడు తీశాడు. 'అరెరే! అతడి జీవన విధానం
 గురించి కొంత అతనితో చెప్పకపోతినే., అతడు పశ్చాత్తాప
 పడవచ్చు. ఈ రోజున అతడు నెమ్మదితో కూడిన మనస్థితిలో
 ఉన్నాడు. నన్ను చంపుతానని బెదిరించలేదు కుడానూ! వెనక్కి
 పిలుస్తాను' అనుకుని అభిమానపుత్రుడు బందిపోటుని కేకేసి
 వెనక్కి రమ్మన్నాడు. ఇంకా వచ్చింతరవాత, 'నీ పాపాల

గురించి నువ్వింకా పశ్చాత్తాపపడాలి. నువ్వు దేవుణ్ణి తప్పించుకోలేవు' అన్నాడు. బందిపోటు తన గుర్రాన్ని తిప్పి, రన పట్కాలోంచి ఓ కత్తిలాగి అభిమానపుత్రుణ్ణి చంపేస్తానని బెదిరించాడు. అభిమానపుత్రుడు హాదీలి బేజారై గబగదా అరణ్యంలోకి పరుగుచు గున్నాడు. బందిపోటు అతణ్ణి వెన్నాడ లేదు, గట్టిగా కేకలెట్టాడు; 'ఒరేయ్, అబ్బాయ్: రెండుసార్లు నిన్ను విడిచి పెట్టేశాను. ఈ మాటుగాని నువ్వు నాకు అడ్డు తగిలాలా? నిన్ను చంపి తీరతాను,' అని, ఈ మాటలు అనేసి, అతడు గుర్రాన్ని పరిగెత్తించుకుని పోయాడు. సాయంత్రం అభిమానపుత్రుడు మోళ్ళకి నీళ్లు పొయ్యడానికి వెళ్ళేసరికి—వాటిలో ఒకటి చిగిర్చి ఉంది: ఒక చిన్న రేగు మొక్క-చయల్దేరి పెరుగుతోంది:

xii

అభిమానపుత్రుడు మానవులు కంటపడకుండా దాక్కుని ఒంటరిగా బతిగాడు. పట్టిగెళ్ళిన రొద్దెలసంచి ఖాళీకాగానే, అతడు, 'నేను ఇప్పుడు వెళ్ళి దుంపలు ఏవైనా దొరుకుతాయేమో చూడాలి, తిసడానికి,' అనుకున్నాడు. అతడు అల్లదూరం వెళ్ళకుండానే ఒక రొద్దెలసంచి ఒక కొమ్మకి వేళ్ళాడుతోంది, ఎల్లా వచ్చిందోగాని! అది తీసుకుని, అందులో రొద్దెలు అయిపోయేదాకా అవి తింటూ కాలం గడిపేశాడు. ఆ సంచి ఖాళీకాగానే, ఆ కొమ్మకే మరో రొద్దెలసంచి కట్టి ఉండడం అతడు గమనించాడు. తిండివూచీ గడిచిపోతోంది, ఇటుక్కుంటూపోతున్నాడు. బందిపోటువాణ్ణి గురించిన భయం కట్టి బయటపడ

అతనికేమీలేదు. వాడు ఆ పక్కదారిని వెళ్ళేచప్పుడు వినగానే, తను వెళ్ళి దాక్కుంటూ 'నన్ను చంపేస్తాడేమో, నాపాపాలు ఇంకా నేను పరిహారం చేసుకోకుండానే' అనుకునేవాడు. ఈరీతిగా అతడు పదేళ్ళు నెట్టేశాడు. చిగిరిన మోడే చెట్టుగా పెరుగు తోంది కాని, కడం రెండూ మాత్రం యథాతథంగానే ఉండి పోయాయి.

ఒకనాడు పొద్దున్న అభిమానపుత్రుడు పెండ్రాళే లేచి వనిమీద వెళ్ళాడు. మోళ్ళకి నీళ్ళు బాగా పుష్కలంగా పోసి తరవాత, అతడు చాలా అలసిపోయి, శ్రమతీర్చుకోడానికి కూర్చుని ఆలోచనలో పడ్డాడు : 'నేను పాపాలుచేశాను. ఇప్పుడు మరణం అంటే వెరుస్తున్నాను. నామరణం మూలంగానే నా పాపాలు నేను పరిహరించుకోవాలని దేవుడి ఇచ్చయేమో!' అనే మాదిరిగా ఈ ఆలోచన అరడి మనస్సులో కలగడం ఏమిటి. బందిపోటువాడు గుర్రం మీద వస్తూ కనపడడం ఏమిటి. వాడు ఎందుకో ఒట్లు పెడుతున్నాడు. అభిమానపుత్రుడు ఆసంగతి గమనించగానే, 'నాకు కీడు కలిగినా మేలుకలిగినా ఏమానవుడి మూలాన్నీ కలగదు, దేవుడివల్ల కలగాలిగాని' అనుకున్నాడు. బందిపోటుని కలియడానికి వెళ్ళాడు. వాడు ఒంటరిగా రాలేదు. వాడి వెనకాల జేసుమీద మరోడు కూర్చుని ఉన్నాడు. వాడి నోరూ చేతులూ కాళ్ళూ కట్టేసి ఉన్నాయి. వాడేమీ చెయ్యడం లేదు గాని బందిపోటువాడు వాణ్ణి ఛెడామడా తిట్టేస్తున్నాడు. అభిమానపుత్రుడు వెళ్ళి గుర్రానికి ఎవట నిలబడ్డాడు. ఈమనిషిని ఎక్కడికి తీసిగెడుతున్నావు ?' అని అడిగాడు, బందిపోటువాడు:

‘అగణ్యంలోకి, వీడు ఒక వర్తకుడి కొడుకు. వీళ్ళనాన్న సొమ్ము దాచిన స్థలం నాతో చెప్పవోయ్ అంటే చెప్పడట. చెప్పేదాకా కొరడాతో ఉరగ దల్చుకున్నాను’ అన్నాడు. అని గుర్రాన్ని చెప్పుముల్లుతో గుచ్చగానే, అభిమానపుత్రుడు జీనుపట్టుగుని గుర్రాన్ని కదలనియ్యక ‘అతణ్ణి వదిలి పెట్టెయ్’ అని లోరాడు. ‘బందిపోటువాడికి కోపంవచ్చి, కొట్టడానికి చెయ్యి ఎత్తాడు. ‘వీడి చేత నేను తినిపించ దల్చుగున్నవాపతు నువ్వుకుడా కొంచెం రుచి చూస్తావా ఏమిటి? నిన్ను చంపేస్తానని చెప్ప లేదూ? వదిలెయ్!’ అని వాడు కసరాడు. అభిమానపుత్రుడు భయపడలేదు. ‘నిన్ను వెళ్ళనియ్యను. నీ భయం నాకులేదు. దేవుణ్ణి తప్ప మరోణ్ణి గురించి భయపడను. దేవుడి ఇచ్చ నేను నిన్ను వెళ్ళనియ్యకూడదు - అని, ఈమనిషిని వదిలెయ్’ అని అతడన్నాడు. బందిపోటుకి చాలాకోపం వచ్చింది. అతడు గభుక్కున ఒక చాకుతీసి ఆ వర్తకపుత్రుడి కట్టుతాళ్ళు తెగ్గోసి పారేస్తూ, ‘పొండి, మీ రిద్దరూ కుడా, ఎప్పుడైనా మళ్ళీ అడ్డు వచ్చేరు గనక, జాగ్రత్త’ అన్నాడు వర్తకుడి కొడుకు గుర్రం మీంచి దూకేసి పారిపోయాడు. బందిపోటు వెళ్ళడానికి సిద్ధంగా ఉండగా, అభిమానపుత్రుడు అతణ్ణి మళ్ళీ ఆపి, కీడుచేసే జీవితం చాలించాలని వాడితో మళ్ళీ చెప్పాడు. బందిపోటువాడు ఆ మాటలు చివరవరకూ నిశ్శబ్దంగా విని మళ్ళీ మాట అనేది ఆడకుండానే దొడు తీశాడు. మర్నాడు పొద్దున్న అభిమాన పుత్రుడు మోళ్ళకి నీళ్ళు పోయ్యడానికి ఇట్టే వెళ్ళగా—అళ్ళ ర్యం! రెండో మోడు చిగిర్చి ఉంది. చిన్నరేగుచెట్టు, రెండోది, తయారాతోంది.

xiii

మరో పదేళ్ళు గడిచాయి. ఒకనాడు అభిమాన పుత్రుడు ప్రశాంతంగా, ఏ కోరికా లేకుండా ఏ భయమూ లేకుండా ఆనంద పూరితమైన హృదయంతో కూర్చున్నాడు. అతడు, 'దేవుడు మానవులమీద ఎన్నెన్ని సౌఖ్యాలు కురిపిస్తుంటాడోగదా ! అయినా సరే, అనవసరంగా మానవులు ఒకళ్ళ నొకళ్ళు ఎంత క్షోభ పరుచుకుంటూ ఉంటారోగదా ! వాళ్ళు సుఖంగా జీవించ రుండా అడ్డుపడుతున్నది ఏమిటో?' అని అనుకున్నాడు. మానవుల్లో ఉండే కీడూ, దానిమూలాన్ని తమరి మీదికి తమరే తెచ్చుకునే కష్టాలూ తచ్చుకునే టప్పుటికి, అతని గుండె జాలితో కరిగిపోయింది. 'నేను ఈ రీతిగా జీవిస్తూ ఉండిపోవడం తప్పు. నేను వెళ్ళి నేను నేర్చుకున్నది ఇతరులకి బోధించాలి' అని అత డనుకున్నాడు. ఈ ఆలోచన ముగిసిందో లేదో, బందిపోటు వాడు వస్తూన్న చప్పుడు అతనికి వినబడింది. అతడు అబంది పోటుని పక్కనించి దాటిపోనిస్తూ, 'ఇతడితో మాట్లాడిన లాభం ఏమీలేదు. ఇతడు ఎన్నటికీ గ్రహించడు' అనుకున్నాడు. ఇది అతని మొదటి సలకల్పం. కాని, వెంటనే అతడు తన మనస్సు మార్చుకుని బయటికి రోడ్డుమీదికి వెళ్ళాడు. బందిపోటువాడు విచారగ్రస్తుడై దించిన దృష్టితో గుర్రంమీద ఉన్నాడు అభి మాన పుత్రుడు అరిజ్ఞి చూసి, జాలిపడి, దగ్గిరికి పరిగెత్తి అతని మోకాలిమీద తన చెయ్యి ఉంచాడు. అతడు, 'ప్రియసోదరా ! నీ ఆత్మమీద నువ్వు కొంచెం జాలి వహించు ! నీలో దేవుడి అంశ ఉంది. నువ్వు బాధపడి, ఇతరుల్ని క్షోభపెట్టి, భావి

కాలానికి ఇంకా ఎక్కువ బాధ పేరుస్తున్నావు. అయినా సరే, దేవుడు నిన్ను ప్రేమించి, నీకోసం సకల సౌఖ్యాలూ సిద్ధంచేసి ఉంచాడు. నిన్ను నువ్వు సర్వనాశనం చేసుకోకు. జీవితం మార్చుకో!' అని బతిమాలకున్నాడు. బందిపోటువాడు కోప గించి, మొహం తిప్పేసు గున్నాడు. 'నన్ను వదిలేనెయ్యండి' అన్నాడు. కాని, అభిమానపుత్రుడు అతణ్ణి మరీ గట్టిగా వట్టుగుని వెక్కివెక్కి ఏడవడం మొదలు పెట్టాడు. అప్పుడు బందిపోటు వాడు తన దృష్టియెత్తి అభిమానపుత్రుణ్ణి చూశాడు. ఆ చూడడం చూడడం చాలానేపు చూశాడు. చూసి, గుర్రం దిగి, అభిమాన పుత్రుడి పాదాలమీద మోకరించాడు. 'అయ్యా! నన్ను మీరు జయించారు. ఇరవై యేళ్ళనించి మిమ్మల్ని ప్రతిఘటిస్తున్నాను. కాని, ఇప్పుడు మీరు నెగ్గేశారు. మీరు నన్ను ఏమిచేసినా సరే చెయ్యండి ఏమంటే: ఇప్పుడు నామీద నాకే మీశక్తిలేదు, మొదట మీరు నన్ను మార్చి దల్చుకున్నప్పుడు, నాకు కోపం మరీ రేగింది. జనసాయం కోరకుండా మీరు దాక్కున్నప్పటి నించే, మీరన్న మాటలు నేను సరిగా గ్రహించింది. ఎందు కంటే: వాళ్ళ దగ్గర్నించి మీస్వంతానికి మీరేమీ కోరడంలేదని నాకప్పుడు తెలిసింది. అదినం మొదలు మీకు నేను ఆహారం తెచ్చిపెట్టి, కొమ్మకి కట్టేసేవాణ్ని' అన్నాడు. అప్పుడు అభి మానపుత్రుడికి జ్ఞాపకం వచ్చింది: ఆ స్త్రీ తన బల్ల సుబ్బరం డెయ్యడానికి ముందు అందుకు ఉపయోగించే మురికి గుడ్డ సుబ్బ రంగా చెయ్యడం. ఆరీతిగానే, తనని గురించిన చింత తను ఘానుకుని, తన హదయం సుబ్బరం చేసుకున్న తరవాతే తను

వెళ్ళి ఇతరుల హృదయాలు - సుబ్బరం చెయ్యడం గదా, బంది పోటు ఇంకా ఎమన్నాడంటే : 'మరణం గురించి మీ రెప్పుడు భయపడలేదో, అప్పుడు నా హృదయం తిరిగిపోయింది' — అని. దాంతో అభిమానపుత్రునికి జ్ఞాపకం వచ్చింది; చక్రాలకి కర్ర చుట్లు వేసేవాళ్ళు దిమ్మని స్థిరంచేసేవరకూ కర్రని వంచలేక పోవడం. అలాగే, మరణభయం దూరంగా విసిరేసి, దేవుడిలో జీవిత స్థిరత్వం కుదుర్చుకుంటేనే, బందిపోటువాని లొంగని హృదయాన్ని స్వాధీనపరుచుకోగలగడం జరిగింది గదా! అని ఆ బందిపోటు ఇంకా మాట్లాడుతూ, 'కాని, నా హృదయం పూర్తిగా కరగలేదు — నన్ను చూసి మీరు జాలి వహించి, నన్ను గురించి వెక్కిరి వెక్కిరి ఏడ్చేవరకూ' అన్నాడు. అభిమానపుత్రుడు అనంద భరితుడై మోళ్ళున్న చోటికి బందిపోటుని తీసిగెళ్ళాడు. అక్కడికి వీళ్ళు వెళ్ళేసరికి, వరామాళ్ళర్యం, ఆఘాదోమోడుకుడా చిగిర్చి ఉంది. అప్పుడు అభిమానపుత్రుడికి జ్ఞాపకం వచ్చింది; పసుల కావర్లు, పైన వేసిన తడికట్టెలు మంటతా ఎప్పుడు? చిదుగులు బాగా అంటుకుని మండిని తరవాతేగదా — అని. అట్లాగే తన హృదయం వేడెక్కి దహించుకుపోతున్న తరవాతనే ఇతరుడి హృదయానికి నిప్పు అంటుకుని జ్వాలకావడం :

తన పాపాలు పరిహారం అయినందుకు అభిమానపుత్రుడు పొందిన ఆనందానికి మేరలేదు. బందిపోటువాడితో ఇసంతా చెప్పి అభిమానపుత్రుడు మరణించాడు. ఆ బందిపోటువాడే అతడికి సమాధిచేసి, అతడు ఆజ్ఞాపించిన రీతిగా జీవితం గడుపుతూ, అతడు తనకు చేసిన బోధ ఇతరులకి తాను చేస్తూ ఉండి పోయాడు.

నిప్పురవ్వని నిర్లక్ష్యం చేస్తే,

కొంప అంటుగు పోతాయి

(అప్పుడు పేతురు ఆయన్ని సమీపించి, 'ప్రభూ! సాటి పోవకుడు నాకు కీడుచేస్తూంటే ఎన్ని సార్లని నేను తీసుకుంటాను? ఏడుసార్లా?' అన్నాడు. యేసు అతనితో, 'ఏడు సార్లనికాదు నీతో నేననేసి. ఏడుకి దెబ్బెసార్లు. అందుకనే, స్వర్గరాజ్యాన్ని నౌకర్లతో జమాధర్పులు చూసుకునే రాజుతో పోల్చారు. అల్లా రెబ్బలు చూడడం ప్రాచీనం. ఇంచగానే, ఆయనకి వదిలేలు బాకీఉన్న ఒక అతణ్ణి ఆయన యెదటికి తీసుకు వచ్చారు. వసూలివ్వడానికి అతనికి అస్కారం దొత్తిగా లేక పోయిన కారణంచేత, అతణ్ణి, అతడి భార్యనీ పిల్లల్నీ అతడి యావత్తునీ అమ్మేసి వచ్చింది చెల్లకట్టండని రాజు ఆజ్ఞ ఇచ్చాడు. అప్పుడు నేవకుడు వచ్చి రాజు కాళ్ళమీదపడి, ఆయన్ని ఆరాధించి, 'ప్రభూ! కొంచెం ఓపికపట్టండి. బాకీఅంతా చెల్లిస్తాను' అని మొరపెట్టు గున్నాడు. ఆ నేవకుడి యజమాని అయిన ఆ రాజు మనసుకరిగి కనికరం దాల్చి, అతణ్ణి విడుదలచేసి యింజ విముక్తుణ్ణిగా చేశాడు. కాని, తక్షణం ఆ నేవకుడు వెళ్ళి, తనకి ఓ వందకాన్లు బాకీఉన్న ఒకసాటి నేవకుణ్ణి పట్టుకుని, నిఁదెట్టి, గొంతుగ పట్టుకుని 'నా బాకీ అక్కడ కుక్క' అన్నాడు. ఆ సాటి నేవకుడు ఇతడి కాళ్ళమీదపడి వేడుకుంటూ, 'కొంచెం ఓపికపట్టు. బాకీ తప్పకుండా చెల్లిస్తాను' అన్నాడు. కాని,

నిప్పురవ్వని నిర్లక్ష్యం చేస్తే, కొంప ఇంటుగుపోతాయి . 87

ఇతడా మాట వినిపించుకోక, వెళ్ళి బాకీ పూర్తిగా తీర్మానం పెట్టేవరకూ ఖైదువేయించి అతణ్ణి ఖైదులో పడెయించాడు. తక్కిన నేవకులు ఈ చర్యంతా చూసి, చాలా దుఃఖించి, తిన్నగా వెళ్ళి తమ యజమానితో చెప్పారు. అప్పుడు యజమాని ఆ మొదటి నేవకుణ్ణి పిలిపించి, 'ఓరీ, నువ్వు దుష్టనేవకుడవు. నీ బాకీ అంతా నేను రద్దుచేశాను' నువ్వు నన్ను వేడుకున్న కారణంచేత. అలాగే ఆ సాటి నేవకుడిమీద నువ్వుకుడా కనికరం చూపించి ఉండద్దూ, నేను నీ మీద కనికరం చూపించినట్టుగానే, అన్నాడు. ఆ సునకి కోపంవచ్చి ఆ నేవకుణ్ణి హింసకులికి అప్పగించాడు, తన బాకీ చీదాగా తీర్మానం పెట్టేవరకూ! స్వర్గ రాజ్యంలో ఉండే నా జనకుడు కుడా, సాటి సోదరుణ్ణి హృదయ పూర్వకంగా డీమించని ప్రతి మనిషినీ అట్లాగే చేస్తాడు— మత్తయి xviii 21-35)

పూర్వం ఒక గ్రామంలో ఇవాన్ అనే రైతు ఉండేవాడు. అతడు చాలా మంచి స్థితిలో ఉన్నాడు. మంచి నడివయసులో ఉన్నాడు, ఊళ్ళోకల్లా ఉత్తముడైన పనివాడు. అతని ముగ్గురు కొడుకులూ కుడా పనివాళ్లు. పెద్దవాడి పెళ్ళి అయింది. రెండో వాడు పెళ్ళిచేసుకోడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు, మూడోవాడు కుర్ర వాడైనా ఎత్తరిగా ఉండి గుర్రాల్ని కాయడమేకాక అప్పుడే నాగలి పట్టుకోడం కుడా ప్రారంభించాడు. ఇవాన్ భార్య సమర్థురాలు, పొదుపుమనిషి నోరు మూసుకుని కావలసినంత చాకిరీ చేసే కోడలు కుడా దొరకడం వాళ్ళ అదృష్టం. ఇవాన్ కుటుంబం యొక్క సౌఖ్యానికి అడ్డు ఏదీలేదు. ఒక్క సోమరినోటికిమాత్రం

వాళ్లు తిండి పడెయ్యవలి సొచ్చింది. ఆ సోమరి ఎవరంటే, ఇవాన్ ముసిలితండ్రీ. అతడికి క్షయ. అందుచేత ఏడేళ్లుగా అతడు ఇటకపోయ్యిమిద్దెమీదే మకాం. ఇవాన్కి కావలిసినవన్నీ ఉన్నాయి—మూడు గుర్రాలు, ఒక గుర్రపుపిల్ల, దూడతోసహా ఆవు, పదిహేను గొర్రెలు. మొగాళ్ళు పొలాలు దున్నితే, ఆడ వాళ్లు అవసరమప్పుడు పొలంపనిలో సాయపడుతూ, ఇంటిదగ్గర సంసారానికి సరిపడ బట్టలపని యావత్తూ నిత్యమూ చేసేవారు. పన్నులు కట్టడానికి ఇతర అవసరాలకీ వాళ్ళు కొంత ధాన్యం అమ్మినా, తరవాతపంటకాలం దాటిపోయేదాకా కావలసిన స్వంత ధాన్యం వాళ్ళకుండేది. ఇవానూ కుటుంబమూ ఎంత సుఖంగా నేనా గడపవలిసింది కాలం—తమ పక్కింటిపొరుగువాడున్నూ గార్డే కుమారుడున్నూ అయిన కుంటి గేబ్రియిల్కి తమకీ లడాయి పడకుండా ఉండిఉంటే. గార్డే జీవించి ఉండి, ఇవాన్ తండ్రీ తన యింటి వ్యాపారం తనే నిర్వహించుకో గలిగినంత కాలం, ఆరైతులు ఇరుగుపొరుగులు ఉండవలిసివట్టు ఉండేవారు. ఒక యింటి స్త్రీకి ఏ జల్లెడో ఏ తొట్టో కావలిసొచ్చినా, లేక పోతే మొగాళ్ళకి ఏ సంచీయో అవసరమైనా, లేకపోతే ఏబండి చక్రమైనా విరిగి మరమ్మతు చెయ్యడం తక్షణం పడకపోవడం వల్ల లోటొచ్చినా, పక్కయింటికి కబురంపేవారు, స్నేహ భావంలో వారు సాయం చేసేవారు. ఒకరి దూడ ఎదేనా తిరుగుతూ పక్కవారి కళ్ళంలోకి జొరబడితే, వాళ్ళు దాన్ని దూరంగా తోలెయ్యడం మాత్రం తోలేసి, యజమానితో, 'ఆ దూడని మళ్ళీ ఇక్కడికి రానీకండి. ఇక్కడ ధాన్యం ఉంది.' అని చెప్పేవారు.

మరి గాదెలకీ పెరటియిళ్ళకీ తాళాలు పెట్టడ మనగా, వస్తువులు దాచేయ్యడ మనగా, వెనకాల తాటాకులు కట్టడ మనగా. మొదలైన పట్లు ఆ రోజుల్లో ఎవరికీ తోచనేలేదు. తండ్రులకొలంలో స్థితి అది. ఇక కొడుకులు కుటుంబాల యజమానులు కాగానే సమస్తమూ మారిపోయింది.

గొడవ అంతా ఒక అత్యల్ప విషయంతో ఆరంభమైంది.

ఇవాన్ కోడలికి ఒక కోడిపెట్ట ఉంది. అది కార్తెలో కొంత పెందరాళే గుడ్డు పెట్టడం మొదలెట్టింది. రాబోయే ఈస్టరు పండగకి ఆవిడ గుడ్డు పోగుచేసుకుంటోంది. ప్రతిరోజూ ఆవిడ బండిసాలలోకి వెళ్ళి చూస్తే బండిలో ఒక గుడ్డు ఉండేది. ఒక ఒకనాడు ఆ పెట్ట, బహుశా పిల్లలు బెదరగొట్టారుగావును, సరిహద్దు తొంకలోంచి ఎగిరి పక్క ఇంటివారి దొడ్లోకివెళ్ళి, గుడ్డు అక్కడ పెట్టింది. ఆవిడకి దాని కూత వినపడింది గాని, ఆవిడ తనలో, 'ఇప్పుడు చెయ్యి ఊరుకోలేదు. ఆదివారనాటికి ఇంటి బాగులన్నీ కావాలి. తరవాత వెళ్ళి తెచ్చుకుంటాను, గుడ్డు!' అనుకుంది. సాయంత్రపువేళ ఆవిడ బండివగ్గిరికి వెళ్ళి చూస్తే, అక్కడ గుడ్డులేదు. ఒకవేళ తీస్తే తీశారేమో అని లతగార్చీ మరిదినీ అడిగింది. వాళ్లు తియ్యలేదు అన్నారు. కాని, ఆవిడ చిన్నమరికి, 'నీ పెట్ట, గుడ్డు పెడతా పక్కయింటివారి దొడ్లో, పదినా. అక్కడ అది చూస్తూ, తరవాత ఎగురుతూ తొంకలోంచి వెనక్కి వచ్చేసింది' అని చెప్పాడు. ఆవిడ వెళ్లి పెట్టలేని చూసింది. రథం వీడ్చులతోపాటు అది కూడా కమ్మమీద నుంచుంది, దానిని అప్పుడే పిళ్ళముతలు పడుతూ నిద్రించుస్తూ

ఉంది. ఆ పిట్టనే తను అడగ గలిగి సమాధానం తియ్యగలిగితే తీరిపోనుగదా అని ఆవిడ అనుకుంది. తరవాత, ఆవిడ పక్కంటికి వెళ్ళింది, గ్రేట్రయల్ తల్లి ఆవిణ్ణి కలుసుకోవాలికి బయటికి వచ్చింది. 'ఏంకావాలి, కోడలుపిల్లా?' అని అడిగింది. ఆవిడ ముసిలమ్మతో. 'అబ్బే, ఏంటేదు తాతమ్మా! నాపెట్ట ఉంది చూడూ, అది పొద్దున్న ఎగిరి కుచ్చెలోంచి మీ దొడ్డికివచ్చింది. అది ఇక్కడ గుడ్డు పెట్టేదూ?' అంది. ముసలమ్మ, 'ఏమో! గుడ్డుకాదు సరిగదా గుడ్డులో ఒకలేళమైనా మేం ఎన్నడూ చూడ లేదు. దేవుడి వయవల్ల, మా స్వంత పెట్టలు గుడ్డు పెట్టడం మొదలెట్టి ఎంతోకాలం అయింది. మా గుడ్డే మేం పోగుచేసు గుంటాం. అడ్డమైనవాళ్ళ గుడ్డూ మాకవసరమూలేదు. మరి మా గుడ్లకోసం అంటూ ఇతరుల దొడ్లల్లోకి మేం వెళ్ళావెళ్ళం. విన్నావా, పిల్లా?' అంది. ఆయువతికి కష్టంతోచి తను అనవలసిన మాటలకంటే జాప్తిగా అనేసింది. ముసిలమ్మ వడ్డీతోసహా ముట్టచెప్పేసింది. అక్కణ్ణించి వాళ్ళిద్దరూ ఒకర్నొకరు తిట్టుగోడం మొదలెట్టారు. ఇంటికి నీళ్ళు పట్టిగెతుతున్న ఇవాన్ ఛార్య ఈ క్షణానికే అక్కడికి రావడం తటస్థించగా, తనుకుడా ఇందులో కలిసింది. గ్రేట్రయల్ ఛార్యబయటికి చొరబడి, యథార్థంగా జరిగిన విషయాలతో స్వప్నేపీ జరిగుండని విషయాలు గుచ్చెత్తి. ఆ యువతిని తిట్టెయ్యడం మొదలెట్టింది. మూకడుమ్మడి గందరగోళం ప్రారంభమైంది. అందరూ ఒకే క్షణంలో అరుస్తూ ఒక్కొక్కసారే రెండేసిమాటలు అనేనెయ్యాలని యత్నించారు— ఆఘాటలైనా అనాధిరా రానివి. 'నువ్విల్లాంటిదానివి', 'నువ్వ

ల్లాంటి దానివి.' 'నువ్వు దొంగదకం', 'నువ్వు రంకుపీనుగువి; 'నీ ముసిలి మామగారిన్ని నువ్వు కడుపు మాడిచి చంపుతున్నావు, పోవే.' 'నువ్వు గవ్వచెయ్యవు, పోవే. పనికిమాలినదానా.' 'పోనీ అవి చెప్పి ఓ మాటు జల్లెడ బదులిస్తే. దానికి కన్నం పెట్టి యిచ్చావు పోవే ఊరిదానా.' 'మీరు నీళ్ళు తెచ్చుగుంటూ ఉంటా మా కావిడిబద్దతోతే, తక్షణం మాకావిడిబద్ద మాకిచ్చేయ్.' మొదలైనవి చెలరేగి పోయాయి. అంతా అకావిడిబద్ద పట్టుకుని దాన్ని విరిచేశారు, నీళ్ళు ఒలకపోశారు. పైకండువాలు లాగేసు గున్నారు, కొట్టుగోడంలో పడ్డారు. పొలాన్నించి వస్తూ గేబ్రియల్ ఆగిపోయి భార్య తరపున కాసుగున్నాడు. రైంయిమంటూ ఇవానూ కొడుకూ వచ్చి దొమ్మిలో ప్రవేశించారు. ఇవాను బలాసి. అతడు ఒక్క దెబ్బని వాళ్ళందరినీ చెదరగొట్టి. గేబ్రియల్ గడ్డం బాపతు ఓ గుప్పెడు వెంట్రుకలు పీకీపారేశాడు. సంగతేమిటో చూడడానికి జనం మూగేశారు. బ్రహ్మాండంమీద కొట్టుకునే వాళ్ళని ఎడంగా మోశారు.

కలహం ఈమోస్తరుగా అంకురించింది.

పీకీపారేసిన గడ్డపు వెంట్రుకలు ఏరి, గేబ్రియల్, పొట్లంకట్టి ఇవాన్ మీద ఛార్జీ ఇయ్యడానికి తిన్నగా జిల్లాకోర్టుకి వెళ్ళాడు.

'నేను గడ్డంపెంచుగుంటా ఈ ఇవాన్ గా దొచ్చి పీకెయ్యడానికా, మోహం నిండా గుంటలూ వీడూనూ?' అనుకుంటూ గేబ్రియల్ కసిలో పడ్డాడు. అతని భార్య ఇరుగు పొరుగుతో తమ గొప్ప చెప్పుగుంటూ ఇవాన్ కి శిక్ష వెయించి అతణ్ణి దేశాంతరం పంపించేస్తాం అంటోచ్చింది. ఇల్లాగా కలహం

నిమ్మకం గా పెరిగింది. ముసలివాడు ఆ వేడిమిద్దె మీదినించే మాట్లాడుతూ ఎల్లాగేనా సఖ్యత పడండ్రా అని నవ్వుచెప్పడానికి యత్నించాడు, కాని అతడి మాటలు వాళ్ళు వినిపించుకోలేదు. అతడన్నది ఎమిటంటే, 'బిడ్డల్లారా : మీరు ఒక బుద్ధి తక్కువ విషయాన్ని వెంటాడుతున్నారు. బహు అల్పమైన సంగతి గురించి దెబ్బలాటలు లేవదీసుకుంటున్నారు, కాస్త ఆలోచించండి. ఇంతా జరుగుతూ ఒక గుడ్డుని గురించి. అది పిల్లలెవరేనా తీసుకున్నారేమో : పోనీ తీసుకోండి. తీసుకుంటే ఏం కొంపమునిగిపోయిందీ? గుడ్డుమొక్క విలవ ఏపాటి? దేవుడు అందరికీ సరిపడ ప్రసాదిస్తాడు గదా! మీ పక్కంటి అపడ పోనీ అగౌరవంగా మాట్లాడిందే అనుకోండి. ఆవిడమాట రీతి సరిదిద్దండి అంతకంటే ఎక్కువ మర్యాదగా మాట్లాడటం నేర్పండి. ఈ పాటికి మీ రసలు కొట్టుకుని ఉన్నా—ఎక్కడికి దీనికి, అల్లాంటివి జరుగుతూనే ఉంటాయి. మనం అంతా పాపులమే. ఇక్కడే రాజీపడిపోతే, పాపం ఆక్కడితో అంతం అవుతుంది. మీ కోపాన్ని మీరు వెంచితే, అది చివరకి మీకే మరీ విషమిస్తుంది.' అని. కాని, కుర్రరారు అదంతా వార్ధకానికి మామూలైన అతని బుద్ధిమాంద్యం అనుకున్నారు. ఇవాన్ చూస్తూ చూస్తూ పక్కంటి వాడికి లొక్కనిపించు కోడానికి ఒప్పుకుంటాడా? 'నేను వాడి గడ్డం ఎన్నడూ పికలేదు. వాడే కొంత మేర పీకేసుకున్నాడు. కాని, వాడి కొడుకువచ్చి నా చొక్కా కట్టాన్ని ఊడి ఎముక్కకి అముక్క వచ్చేలాగ చీలిపారేశాడు. పూడండి చొక్కా ఎల్లా లయిందో : అంటూంటి, తనూ పోర్టుకి

వెళ్ళాడు. మొదట మేజిస్ట్రేటూ తరవాత జిల్లాజడ్జీ తగాదా విచారణ చేశారు. ఇదంతా జరుగుతున్న రోజుల్లో గ్రేబియల్ బండికి ఉండే కాయమేకు మాయమైంది. అది ఇవాన్ కొడుకు చేసిసపనే అయింటుందని ఆరోపిస్తూ గ్రేబియల్ లింబో ఆడవాళ్ళున్నారు. పైగా, 'మన కిటికీ ముందునించి ఆ బండి దగ్గరికి ఆ అబ్బాయి రాత్రి వెళుతుండగా చూశాం. ఒక పొరుగాయన ఆ అబ్బాయి హొటలుకి వెళ్ళి ఆమేకు యజమానికి అమ్మచూపాడట' అన్నారు కుడానూ. ఆ విషయంగురించి వాళ్లు కోర్టుకి వెళ్ళారు. ఇంటి దగ్గర ఏ ఘర్షణో ఏ దెబ్బలాటో లేకుండా ఉండే రోజుంటూ లేదు. పిల్లలు, పెద్దవాళ్ళని చూసినేర్చుకుని, తత్ప్రకారంగా తిట్టుకునేవారు. ఇక, ఆడవాళ్ళు బట్టలు ఉతుక్కోడానికి కాలవవైపు వెళ్ళి ఒకరి కొకరు ఎమరవడమే తటస్థించిందా, నాళ్ళు చేతుల్తో పిండడం పనికంటే నాలికల్తో దెప్పడం పనే ఎక్కువగా ఉండేది—అందులో మళ్ళీ ప్రతిమాటా పాడుగా ఉండే మాటల్తో:

మొదట్లో ఆరైతులు ఒకరిని ఒకరు యాగించేసి ఊరుకునేవారు. కాని, తరవాత చేతి వీలునిబట్టి అవతలవాళ్ళ వస్తువులు కొట్టెయ్యడం బుద్ధిపూర్వకంగా ప్రారంభించారు. పిల్లలు తమ పెద్దల ఒరవడి ఆవలంబించారు. అందరికీ కుడా జీవితం మరీ మరీ కష్టతరం అయింది. ఇవానూ కుంటిగ్రేబియలూ ఒకరిమీద ఒకరు ఛార్జీ లిచ్చుకుంటూనే ఉన్నారు—గ్రామసభలో, బెంచి కోర్టులో, జిల్లాకోర్టులో, అన్నిచోట్లా. దాంతో న్యాయమూర్తులందరికీ పిళ్ళంటే విసిగెత్తిపోయింది. ఒకసారి గ్రేబియలు

ఇవానుకి జరిమానాగాని ఫైదుగాని చెయిస్తే, మరోసారి ఇవాను గేబ్రియలుకి అంతా చెయించేవాడు. వాళ్ళద్వేషాలు పెరిగినకొద్దీ వాళ్ళకోపాలు తీవ్రతరం అయినాయి, కలబద్ధ కుక్కలు దీర్ఘంగా పోరినకొద్దీ వాటి ఆగ్రహాలు విజృంభించినట్టు మనం చెళ్ళి ఓ కుక్కని వెనకాల్పించి కొట్టాం అనుకోండి. ఆ కొట్టింది యెదరకుక్కే అనుకుని అది మరీ భయంకరంగా తనూరపు తుంది. ఈ రైతులూ అంతే. ఎప్పుడూ ఛార్జీలే. ఎవడికో ఒకడికి జరిమానా, లేకపోతే ఫైదూ. అందువల్లే ఒకటిమీద మరొకడికి కోపం ఇంకా ఇంకా హెచ్చుతుండేది. 'చూస్తూండరా, ఇందుకు తగ్గశాస్త్రీ నీకు చెయిస్తానూ !' అని ప్రతీవాడూ అంటూండడం. అల్లాగ్గా వీళ్ళవైరం ఆరేళ్ళు సాగింది. వేడిమిద్దెమీద పడుకున్న ముసిలాయన మాత్రం అంటూనే ఉండేవాడు. 'ఒరేయి, అబ్బాయిల్లారా, ఏమిటా మీరు చేస్తున్నదీ? ఈ ముట్టచెప్పడాలు మానెయ్యండరా. మీపని మీరు చూసుకోండి. ఇతరులకి హాని చెయ్యాలనే బుద్ధి పెట్టుకోకండి. ఊరుకుంటే, మీకే శ్రేయస్కరం అసలు. కాదు, హాని చెయ్యాలనే పెట్టుకుంటారా, అది మీకే ఖోభకరం,' అని.

కాని, అతని మాటలు వాళ్ళు వినిపించునేవారు కారు.

ఏదో సంవత్సరంలో, ఒక వివాహ సందర్భంలో, ఇవాన్ కోడలు 'గుర్రాన్ని తస్కరించుగు పోతూంటే బరిమీదపట్టుకున్నారట గేబ్రియల్ ని,' అంటూ అతడినేరంబయట పెట్టి అతణ్ణి అవమానానికి గురిచేసింది—గేబ్రియల్ అప్పుడు మాంచి దోసుపీక ఉన్నాడేమో, కోపం ఉండబట్టలేక, అవిణ్ణి చిమ్మచిరిగేటట్లు

కొట్టేసరికి. ఆవిడ ఓ వారం రోజులు మంచం పట్టింది. ఆవిడ అప్పుడు కడుపుతూ ఉందికుడానూ. ఇందుకు ఇవాన్ సంతోషించాడు. అతడు తక్షణం మేజిస్ట్రేటు దగ్గరికి ఫిర్యాదు దాఖలు చెయ్యడానికి వెళ్ళాడు. 'అమ్మ! ఇక ఈ బొరుగువాణ్ణి విరగడ చేసుకుంటాను బాబూ. వీడు ఎల్లా తప్పించుకోగలడూ, ఫైదో లేకపోతే దేశాంతరవాసమో!' అనుకుని సంభరపడ్డాడు. కాని, అతని ఆశ నెరవేరలేదు. ఆ అధికారి కేసు కొట్టేశాడు. ఏమంటే! తీరా ఆవిణ్ణి విచారణకి పెట్టగా, ఆవిడ చలాకీగా తిరుగుతూ న్నట్టే తేలిందిగాని, దెబ్బలుతిన్న సూచన ఏమీలేదు. అక్కణ్ణించి, ఇవాను బెంచికోర్టుకి వెళ్ళాడు ఆన్యాయమూర్తి ఈకేసు జిల్లాకోర్టుకి పంపుగున్నాడు. ఇవాను చురుగ్గా పనిచేశాడు. వెళ్ళి, అక్కడి గుమాస్తాకి ఆకోర్టు పెద్దకి ఓ గాలను సారా పొయించి గేబ్రియల్ కి దెబ్బలశిక్ష వెయించాడు. గుమాస్తా ఆ శిక్ష గేబ్రియలుకి చదివి వినిపించాడు, 'కోర్టువారి తీర్పు ప్రకారం, గేబ్రియల్ గార్డే అనే రైతు, జిల్లాకోర్టు ఆవరణలో ఇరవై క్రర దెబ్బలు తినాలి'—అని. ఆ శిక్ష వాక్యం ఇవాను కుడా విని, గేబ్రియలుకేసి చూశాడు—ఆ శిక్షని గేబ్రియలు ఎల్లా గణిస్తాడో కనిపెట్టాలని. గేబ్రియలు మొహం తెల్లగా, కాగితలాగ, పాలి పోయింది. అతడు గిర్రుని తిరిగి నడవలోకి వెళ్ళాడు. ఇవాను వెనకాలే వెళ్ళాడుగాని, తన గుర్రానికి సడపాయంచూసి వచ్చేటందుకే, పాపం. తన వెనకాలే ఇవాను రావడం తెలియక గేబ్రియలు అనేసిన మాటలు, 'సరే సరే. ఇప్పుడు నా వీపు కొరడాతో వాడు బాదిస్తాడు, ఆ దెబ్బలకి నా వీపు మండుతుంది.

కాని, వీడి తాలూకు ఎదో అంతకంటే ఘోరంగా మండవచ్చు : అనేవి ఇవాను విన్నాడు. విని. అతడు వెనక్కి కోర్టుభవనం లోకి తక్షణం వెళ్ళి 'సమర్థులైన న్యాయమూర్తులారా : గ్రేబియల్ నా కొంప తగలపెడతాడట, వినుండి, సాక్షుల సమక్షంలోనే అన్నాడా మాటలు' అని చెప్పగున్నాడు.

గ్రేబియల్ ని వెనక్కిపిల్చి, అల్లా అన్నాడేమో కనుక్కున్నారు. 'నే నేమీ అనలేదు. అధికారం మీదిగనక, నన్ను బాదండి. నేను ధర్మపక్షంలో ఉండడంనించి కదా ఇంత బాధా నేను మాత్రమే పడడమూనూ వాడిష్టం చొప్పున వాడుండడానికి మీరు అంగీకరించడమూనూ అన్నట్లు కనిపిస్తోంది' అని, గ్రేబియలు ఇంకా కొంత చెప్ప చచ్చినా, అతని పెదవులూ దవడలూ వణికిపోవడంవల్ల, అతడు గోడకేసి మొహం పెట్టేసు గున్నాడు. అతడి చూపులకి ఉద్యోగులందరూ హాథిలిపోయి, 'ఇతడు తనకేనా ప్రమాదం తెచ్చుకుంటాడు లేక పక్కవాడి కేనా ప్రమాదం తెస్తాడు' అనుకున్నారు. అప్పుడు ఆ ముసిలి న్యాయాధికారి, 'చూడండి, అబ్బాయిలూ : మీరు బుద్ధిప్రయోగించి సఖ్యతపడడం నయం. ఏమయ్యా నేస్తం గ్రేబియల్ : గర్భిణీస్త్రీని కొట్టడం నీకు ధర్మమేనా? అయినా, అది చాలా సవ్యంగా గడిచిపోవడం ఎంతో అవ్యష్టం. కాని, తక్షణంలో ఏమిజరిగి ఉండవచ్చునో తల్పుగో, ఒక్కసారి, అది ధర్మమా? అందుకని, తప్పు ఒప్పేసుకుని అరిచి ఉమాపతి వేడుకోవడమే నీకు మంచిది. అతడు క్షమించేస్తాడు, మేం శిక్ష మార్చేస్తాం' అన్నాడు. కాని గురూస్తా ఈ ఘోరాలువిని, 117 వ పట్టప్రకారం

అది అసంభవమండి. ఉభయ పక్షాలవారూ కలిసి ఒక ఒప్పందానికి రాలేకపోయారు గనక, కోర్టువారు తీర్పుచెప్పడం జరిగింది. తీర్పనేది అమలు జరిగి తీరాలి' అన్నాడు, కాని, వినిపించుగో దల్చుకోలేదు న్యాయాధికారి, ఆ గుమాస్తా మాటలు, 'నీ నాలిక కట్టినెయ్, నేస్తం, చట్టాలన్నింటి లోకీ మొదటిదట్టం భగవంతుణ్ణి అనువర్తించడం భగవంతుడికి సభ్యత ఇష్టం.' అని. ఆ న్యాయాధికారి ఆ రైతులకి ఎల్లాగేనా నచ్చచెప్పడానికి ఎంతో తంటాలు పెట్టాడు. కాని లాభం లేకపోయింది. గేబ్రియల్ అతడుచెప్పేది విసవల్చుకోలేదు. అతడు, 'మీదటికి నా వయస్సు యాభై. నాకు పెళ్ళి అయిన కొడుకు ఉన్నాడు. జన్మలో ఎన్నడూ నేను కర్రదెబ్బలు తిని ఎరగను. ఇప్పుడు గుంటల మొహమూ వీడూ ఈ ఇవాను బయల్దేరి నారు దెబ్బల శిక్ష వెయించాడు. ఇప్పుడు నేను వెళ్ళడమూ వాడి క్షమాపణ కోరుకోవడమూనా? చీ చీ. బోలెడు భరించాను. ఇంకానా? ఎందుకు నన్ను జ్ఞాపకం ఉంచుకోవాలో ఇవాన్ గ్రహిస్తాడు!' అన్నాడు. మళ్ళీ గేబ్రియల్ కంఠస్పరం జరిగడంవల్ల, అతడు మరి చెప్పలేక, వెనక్కి తిరిగి వెళ్ళాడు.

కోర్టునించి గ్రామానికి ఏడుమైళ్ళు. ఇవాన్ ఇంటికి చేరేసరికి అలన్యం అయింది. అతడు తన గుర్రం కట్టూ తాళ్ళూ విప్పి దాని రాత్రికట్టువోటికి దాన్ని బేర్చి, ఇంట్లో ప్రవేశించాడు. ఇంట్లో ఒక్కరూ లేరు. పశువుల్ని మళ్ళేసుగు రావడానికి ప్రిలు వెళ్ళిపోయారు. కుర్రాళ్లు పొలాల్నించి ఇంకా తిరిగిరానే లేదు. అతడు లోపలికి వెళ్ళి, హుచుని, ఆలోచించాడు. అంతా

అంతా జ్ఞప్తికి తెచ్చుకున్నాడు—శిక్ష చదవడం విన్నప్పడు గ్రేబియలు ఎల్లా ఉన్నాడో, అలని మొహం ఎల్లా పాలిపోయిందో, అతడు తన మొహం గోడకేసి ఎల్లా తిప్పేసుకున్నాడో—అదంతా. అరడిగుండె అరన్ని దిగదోడింది. తనకే గనక అశిక్ష పడుంటే తనికి ఏమనిపించేవో ఊహించుకుని, గ్రేబియలు గురించి జాతిపడ్డాడు. అప్పుడు మిద్దెమించి వాళ్ళ నాన్న దగ్గు వినపడింది. అరడటు చూడగా, వాళ్ళనాన్న లేచి కూచుని, కాళ్ళుదింపి, కిందికి దేకుతున్నాడు. కింద ఒక పీఠం దగ్గిరికి ఆయన తన ఘటం జేరేసి, కూచున్నాడు. దిగడం మైరానవల్ల ఆయనకి మరీ ఆయాసం వచ్చి, మళ్ళీ దగ్గడం మొదలెట్టి, కొంత నేపటికిగాని గొంతిగ సాపుచేసుకో లేక పోయాడు. అప్పుడు బల్లమీద జార్లనడి, ఆయన. 'ఏం అతనికి శిక్ష వేశారా?' అని అడిగాడు. 'ఆ, ఇంపై ర్రదెబ్బలు' అన్నాడు ఇవాన్. ముసిలాయన తల పంకింస్తూ, 'అబ్బేదే. పాడుపని. నువ్వు చేస్తూన్నది తప్పు. ఇవాన్. అయ్యో. అరడికి కంటె నీ స్వంతానికే మరీ పాడు : సరే. అరణ్ని దాత్తారు. దానివల్ల నీకు కలిగే మేలు ఏమిటీ?' అన్నాడు. 'అతడు' మళ్ళీ అల్లాంటిది చెయ్యకుండా ఉంటాడు' అని ఇవాన్ బదులు చెప్పాడు. 'అతడు మళ్ళీ చెయ్యకుండా ఉండేదేమిటీ? నువ్వు చేసిందాని కంటె పాడు అతడు చేసిందేమిటీ?' అని ఆయన ప్రశ్నించాడు, అందుకు ఇవాను, 'ఏమిటా : నా కెంతహాని చేశాడోచూడు. నా భార్యని చంపేటంత పనిచేశాడు, ఇప్పుడు మన్ని అందర్నీ తగలపెట్టేస్తాడట. అల్లా అన్నగదుకు చెప్పి అరడికి చణ్ణంపెట్టి

రానా ?' అంటూ వాదించాడు. ముసిలాయన నిట్టూర్పు పుచ్చి 'ఇవాన్, నువ్వు ప్రపంచంలో తిరుగుతున్నావు, నేను ఇన్నేళ్ళు నించీ మిద్దెమీద పడుకుని ఉంటున్నాను. కాబట్టి, సర్వమూ నువ్వు చూసేకావసరే లేకమైనా నేను చూడలేదనీ నువ్వు భావిస్తున్నావు — అయ్యో, వెర్రితండ్రీ, నువ్వేరా చూడకుండా ఉంటా : హానిచెయ్యాలనే ముద్ది నీకక్కర్లేపేసింది. ఇతరులపాపాలు నీకక్కర్లే ముందున్నాయి, నీ స్వంతపాపాలు నీ వీపు మీదున్నాయి. 'అవతలవాడు చెడుగా ప్రవర్తించాడు !' అనేది ఎందు కొచ్చిన మాటా ? చెడుగా ప్రవర్తించేది వాడు మాత్రమే అయితే, మరి దెబ్బలాట అల్లానే నిల్చిఉండేం ? మానవుల్లో ఎప్పుడైనా ఒకడి వల్లే పెరిగిందా దెబ్బలాటా ? దెబ్బలాట ఎప్పుడూ ఇద్దరికీ : అతడి చెడుగు నువ్వు చూస్తూన్నావు, నీ చెడుగు నువ్వు చూడవు. అతడు చెడుగుగానూ నువ్వు మంచిగానూ ఉండి ఉంటే, దెబ్బలాటే ఉండకపోను. అతడి గడ్డం వెంట్రుకలు ఊడలాగింది ఎవరూ ? అతడి గడ్డిమేటి పాడుచేసింది ఎవరూ ? అతణ్ణి కోర్టుకి ఈడ్చింది ఎవరూ ? అయినానరే, నువ్వు అంతా పట్టిగెళ్ళి అతని నెత్తినే రుద్దుతావే ? నీకు నువ్వే చెడుమార్గాన్ని జీవిస్తున్నావు. అక్కడుంది అధర్మం. అటువంటి మార్గాన్ని నేను జీవించలేదు, విన్నావా అబ్బాయి, అటువంటి మార్గాన్ని జీవించు అని నేను బోధించలేదు. అతడి ముసలి తండ్రీ నేనూ ఆవిధంగానే జీవిస్తుండేవాళ్ళమా ? మరి, ఏవిధంగా జీవించాం ? ఇరుగుపొరుగు వాళ్ళు జీవించవలసిన విధంగా : వాళ్ళింటో పిండి నిండుకుందనరొ, త్రీలల్లో ఒకరు అడ్డదార్ని వచ్చి, 'మామయ్యా : మాకు

కొంచెం పిండి కావాలి!' అని అడిగేవాడు. 'గాదికొట్టు దగ్గరికి నడమ్మా. మీకు కావలసినంతా తీసుకుందుగావి!' అని నేననే వాణ్ణి. అతడి గుర్రాల్ని వీటికి తోలుకు వెళ్ళేవాళ్ళెవరూ రాక పోతే, 'ఒరేయ్, ఇవాన్, వాళ్ళ గుర్రాలసంగతి చూసిరా!' అని నేను పంపేవాణ్ణి. నా కేదేనా అవసరం అయితే, అతడి దగ్గరికి వెళ్ళేవాణ్ణి. వెళ్ళి, 'బాబూ, నాకు ఫలానా కావాలి!' అనేవాణ్ణి. అతడు, 'బాబూ, ఇదుగో, పట్టిగెళ్ళు' అనేవాడు. మాకు అల్లా నడిచిపోయేది, కులాసాగా కాలం గడిచిపోయేది కాని, ఇప్పుడా? మొన్న ఒకనాడు ఒక యుద్ధభటుడువచ్చి చెప్పడం మొదలెట్టాడు చూశావా ఆ ప్లవేనా యుద్ధం గురించి? అదుగో, దానికంటే మరీ పాడుగాఉంది మీ యుద్ధరూ చేసుకునే యుద్ధం. అదా తీవ్రం అంటే?.... అది ఎంతపాపం! నువ్వు ప్రాణ్ణాడవు, గృహయజ్ఞ మానివి, గనక సమాధానం చెప్పవలసింది, నువ్వే. స్త్రీలకి పిల్లలకి ఏమిటి నువ్వు నేర్చుతూన్న పాపం? కోపంతో మొరగడమూ పళ్ళుగుచ్చి పీకడమూనా? విన్నావా, ఆసుఫ్య, నీ చిన్న తమ్ముడున్నాడే. ఆ అప్రాణ్ణుడు ఎండేకాదో! ఎక్కావిడతో ప్రసంగిస్తూ ఒట్లూ తిట్లూనూ! మీ అమ్మ అవన్నీ వింటూ నవ్వుతూఉంది. అది ధర్మమా? సమాధానం చెప్పవలసింది నువ్వే. నీ ఆత్మ గురించి ఆలోచించు. ఇదంతా ఉండవలసి నట్లుందా? నువ్వు నామీద ఒకమాట విసురుతావు, దానికే బదులుగా నేను నీమీద రెండు విసురుతాను. నన్ను ఒక్కటి కొట్టు, నిన్ను నేను రెండు కొడతాను, అల్లాకాదబ్బాయి, విను. ఈ రీతికి చాలాభిన్నం, ఉండవలసినరీతి. ఎవడేనా నిన్ను కష్టపెట్టేమాట

అంటే, కాస్తేపు నోరుచూసుకుని ఊరుకో. అతని అంతరాత్మ అతనికి నేరం ఆరోపిస్తుంది. మన ప్రభువు బోధించింది అది. ఎవడైనా ఎన్ను ఒక చెంపమీద కొడితే, నువ్వు రెండోచెంప వాడికి అర్పిస్తూ, 'ఇనుగోనయ్యా, కొట్టు, ఇందుకే నేను తగుతా నని తోస్తే' అనా లంటాడు. అప్పుడు వాడి అంతరాత్మ వాణ్ణి మందలిస్తుంది. వాడు కొంచెం సాచువై, నీమాట సరిగా అర్థం చేసుకుంటాడు. గర్వం చంపుకోడానికి ప్రభు వుపదేశించిన మార్గం అది....ఏం? మాట్లాడవేం? నేను చెప్పింది కాదంటావా?' అన్నాడు. ఇవాను నిశ్శబ్దంగా కూచుని శ్రద్ధగా విన్నాడు.

ముసిలాయన దగ్గి, అతి కష్టమీద గుక్కతిప్పుకుని, మళ్ళీ మొదలెడుతూ, 'క్రీస్తు మనికి ఉపదేశించింది తప్పంటావా? అబ్బే, అదంతా మన స్వంత శ్రేయస్సుకోసమే. మొదట పోనీ, భూమిమీది నీ జీవితం గురించి కాస్త ఆలోచించు. మీ రిద్దరూ యుద్ధంలోకి దిగింతరవాత, నీవని మెరుగయిందా? వెళ్ళే బప్పుడు బళ్ళు వచ్చే బప్పుడు బళ్ళు మధ్యదారిలో తిళ్ళు—వీటి కింద ఈ కోర్టు వ్యవహారాల గురించి నువ్వు ఇప్పటికీ ఎంత వెచ్చించిపారేశావో కాస్త లెట్టకట్టు. నీ కొడుకుల్ని చూశావా, వీరింత దర్జాపురుషుల్లాగ తయారయారో! నువ్వు జీవించడానికి పైకి రావడానికి కూడా వీలేమరీ! కాని, ఇప్పుడు నీకు డబ్బొచ్చే మార్గాలన్నీ సన్నగిల్లుతున్నాయి. ఎందుచేత? నీ తప్పిదంవల్ల, నీ గర్వంవల్ల, నీ కుర్రాళ్ళతో కలిసి నువ్వు పొలం దున్ని విత్తులు స్వయంగా చల్లవలసినమాట. కాని, దెయ్యంవచ్చి ఈడ్చుకు

పోతోంది నిన్ను ఏ జడ్డీ దగ్గరికో, ఏ తలకిమాసిన న్యాయవాది దగ్గరికో, మరోడి దగ్గరికో. నువ్వు సకాలంలో చచ్చడమూ లేదు, సకాలంలో విత్తులు చల్లడమూలేదు. మరణమాత కానుపు సరిగ్గా ఎల్లా ఉంటుందీ? ఈ సంవత్సరం పంటలు ఎందుకు పోయినాయి? అసలు ఊడుపులు ఎప్పుడైనాయి? నువ్వు పట్నాన్నించి తిరిగి వచ్చింతరవాత! ఏంలాభంతీకావు? నీ భుజాలమీదికే భారం తెచ్చిపెట్టుకున్నావు. ఒరేయి, అబ్బాయి: నీ స్వంతపని గురించి ఆలోచించుగో. నీ పిల్లల్లో కలిసి పొలం లోనూ ఇంట్లోనూ పనిచేసుగో. ఎవడేనా నీకు కష్టంకలిగిస్తే, వాణ్ణి క్షమించేయ్, క్షమించడం దేవుడి ఇచ్చగతం. అప్పుడు జీవితం సజావుగా ఉంటుంది, గుంచె ఎప్పుడూ తేలికగా ఉంటుంది,' అన్నాడు. ఇవాను మౌనంగానే ఉండిపోయాడు.

'ఇవాన్, నా తండ్రీ! ముసిలి నాన్నమాట వినిపించుగో! వెళ్ళి నల్లగుర్రాన్ని బండికి పూన్చి, తక్షణం ఆ ప్రభుత్వపు కచేరీకి పరిగెత్తి, అక్కడ ఈ వ్యాపారం మొదట మట్టం చేసెయ్. పొద్దున్నే లేచివెళ్ళి, దేవుణ్ణి తల్చుకుని గేబ్రియేల్తో సఖ్యతపడి, రేపు పండగ (కన్యామాత జననదినం) గనక, నీ యింటి కతణ్ణి ఆహ్వానంచేసి తీసుకొచ్చి, లోగడే టీ సిద్ధం చేయించి ఓ సీసా మద్యం జాగర్తుపెట్టి, ఈ దుష్టవ్యవహారాన్ని ఇంటిదగ్గర మట్టంచేసెయ్. భావికాలానికి ఈ కలహం లేకంతుడా మిగలనీకు. శ్రీలతోనూ పిల్లలతోనూ కూడా సఖ్యత గురించి చెప్పెయ్' అని ఆ వృద్ధుడు ఉపదేశించాడు.

ఇవాను నిట్టూర్పు పుచ్చి, 'ఈయన చెప్పేది యధార్థమే' అనుకోగానే అతని గుండెబిరుపు చాలావరకు తగ్గిపోయింది.

కాని, ఆ పరిస్థితిలో సంగతులు సరిచెయ్యడానికి ఎల్లా ప్రారంభం చెయ్యాలో మాత్రం అతనికి తెలియలేదు.

ఇవాన్ మనస్సులో ఉన్నది తను ఊహించుకో గలిగాడో అన్నట్టు, ముసిలాయన మళ్ళీ మొదలెట్టి, 'వెళ్ళు, ఇవాన్. ఈ విషయం బరగెయ్యకు, వ్యాపించకపూర్వమే నిప్పు ఆర్పాలి. లేకపోతే, మరీ ఆలస్యం అవుతుంది' అన్నాడు.

ముసిలాయన ఇంకా కొంత చెప్పడానికి ఉద్యుక్తు డయాడు. కాని అతడింకా చెప్పగలగకుండానే, వసపిట్టలలాగ వాగుతూ ఆడవాళ్ళు లోపలికి వచ్చిపడ్డారు. గేబ్రియల్ కి దెబ్బలశిక్ష వేశారనీ అతడు ఇల్లు అంటిస్తానని బెదరించాడనీ వాళ్ళకప్పుడే తెలిసిపోయింది. ఆ వృత్తాంతం వాళ్ళు విని, దానికి తమ స్వంత కవిత్వం కొంతచేర్చి, పచ్చిక భీమలో, గేబ్రియల్ ఇంటి స్త్రీలతో విషయం యొక్క వయినాలగురించి దెబ్బలాడారు. గేబ్రియల్ కోడలు ఇవాన్ మీద మరో కొత్త ఛార్జీ ఇప్పిస్తానని బెదిరించినట్టు వాళ్లు చెప్పుగొచ్చారు. అదేమిటంటే : తణిఖీచేసే దండనాధికారి దయ గేబ్రియల్ సంపాదించాడనిన్నీ ఆ అధికారి వచ్చి వ్యాపారమంతా తిరగదోడి పూర్తిగా తల్లకిందులు చేసేస్తాడనిన్నీ. ఇవాన్ మీద, బండి శాయిమేకూ వంటింటితోటాగురించిన యావత్తు వివరాలతో, బడిసంతులుచేత, ఈసారి చక్రవర్తికే, వేరే విన్నపం రాయిస్తున్నారనిన్నీ, కాబట్టి ఇవాన్ ఇంటిపట్టులో చెరిసగం గేబ్రియల్ కి అయిపోతుందనిన్నీ : ఈ మాటలు ఇవాన్ చెవిని పడగానే, అతని మనస్సులో మళ్ళీ విముఖత్వం ఆనించడంవల్ల, గేబ్రియల్ తో సఖ్యతపడాలనే ఆలోచనే విసర్జించేశాడు.

పొలంపట్టున చెయ్యవలసినపని యజమానికి పోలేడుంటుంది. త్రిలతో మాట్లాడానికి మరి ఆగకుండానే ఇవాను కళ్ళందగ్గరికి గాదెదగ్గరికి వెళ్ళాడు. అతడు అక్కడికి చేరుకునే సరికి సూర్యుడు అస్తమించేశాడు. పిల్లలందరూ పొలాల్నించి ఇంటికి వచ్చేశారు. శీతకాలం పంటకి రెండు గుర్రాలతో వాళ్లు పొలం దున్నుతున్నారు. ఇవాను వాళ్ళకి ఎదురై, పనిగురించి కనుక్కుని, ఏవస్తువు ఆచోట పెట్టడానికి వాళ్ళకి సాయపడి, గుర్రపు మెడచుట్టు ఒకటి పాడై పోతే అది బాగు చెయ్యాలనేసి, కొన్ని కర్రలుంటే అవి గాదెకింద పెట్టాలనుకుని చాలా చీకటిపడి పోడంవల్ల వాటిని ఉన్నచోటే వదిలేద్దామని నిశ్చయించు గున్నాడు. అతడు పశువులకి మేతవేసి, గేటు తెరిచి, చిన్న తమ్ముడు బీటికి తోలికెళ్ళి రాత్రి కొయవలసిన గుర్రాల్ని విప్పేసి, మళ్ళీ గేటు మూసి, గడియ వేసేశాడు. 'ఇక భోజనంచేసి సడుకో వచ్చును' అనుకున్నాడు. గుర్రం మెడతొడుగుపుచ్చుగుని, అతడు ఇంట్లో ప్రవేశించాడు. ఇంతనేపూ అతడు గ్రేబియర్ గురించి తన ముసిలి కండ్రి ఎంతోనేపు చెప్పిన నాన్ని గురించి కుడా మరిచిపోయాడు. కాని, అతడు నడవరో ప్రవేశించడానికి వెళ్ళి తలుపుపిడి చేత్తోపట్టుకోగానే, పక్కింటివాడు బొంగురు గొంతిగవేసుగుని కంచెకి అవతల ఎసడికో కాపనార్థాలుపెట్టడం విన్నాడు. 'ఆ దిక్కుమాలి పేసుగు ఉంటే మార్చు ఎందుకు పనికొస్తాడూ ! వాడు హత్య చెయ్యబడడానికి మాత్రమే అర్హుడు,' అని గ్రేబియర్ అంటున్నాడు. ఈమాటల్తో ఇవాన్ కి ఉండే వెనకటి ద్వేషం మళ్ళీ మేలుకుంది. అల్లా గ్రేబియర్ తిడుతూ

న్నంతనేహమాత్రం తలుపు దగ్గరనుంచుని అలకించి, తరవాత అతడు లోపలికి వెళ్ళాడు.

లోపల దీపం ఉంది, కోడలు దారంతీస్తూ కూచుంది, భార్య రాత్రిభోజనం సిద్ధం చేస్తోంది, పెద్దకొడుకు మట్టలచెప్పులకి ముక్కలు కోస్తున్నాడు, రెండోవాడు పుస్తకం పుచ్చుగుని బల్ల దగ్గర కూచున్నాడు, చిన్నతమ్ముడు రాత్రికాపుకి పచ్చికబీటికి గుర్రాల్ని తోలుకు వెళ్ళడానికి తయారౌతున్నాడు. పక్కంటి వాడు అనే జాడ్యమే లేకుండా ఉంటే, ఇంట్లో అంతా సంతోషంతో కలకలలాడుతూ నిశ్చేపంలా ఉండవలసిందేమరీ! ఇవాన్ మూతి ముడుచుగుని బొనుముడితో ప్రవేశించాడు. బెంచిమీద ఉన్న పిల్లిని కింద గిరవబెట్టాడు. మురికినీళ్ళతోటి స్థలం తప్పించి పెట్టినందుకు ఆడవాళ్ళని సాదించాడు. నిరాశలో పడ్డట్టై భుమభుమలాడుతూ ఆ గుర్రం మెడతొడుగు బాగుచెయ్యడానికి కూచున్నాడు. గేబియర్ మాటలు అతని చెవులో ఇంకా గింగురుమంటూనే ఉన్నాయి : కోర్టులో బెదిరించినప్పుడూ, 'హత్య చెయ్యబడడానికి మాత్రమే అర్హుడు' అంటూ ఎవణ్ణో గురించి బొంగురుగొంతిగతో అంతకి పూర్వమే అతడు అరుస్తూనూ, అన్నవి. అతని చిన్నతమ్ముడు వదినగారు పెట్టిన రాత్రితిండి కానిచ్చేసి, పాతపప్పు గొర్రెచర్మమూ కోబూధరించి, సడుచుచుట్టూ కాళెకోర విగించి, కొంచెం రొట్టి పొల్లంకట్టుగుని, బయటనుంచున్న గుర్రాలదగ్గరికి వెళ్ళాడు. అతని పైవాడు అతణ్ణి సాగనంప దోతూండగా, అతడి బదులు ఇవాన్ లేచి, ముందు వాకిట్లోకి వెళ్ళాడు. అవతల రారు చీకటి కమ్మేసింది, పైన మేఘం వర్షంగా పట్టింది, కింద ఈదురుగాలి

రేగుతోంది. మెట్లుదిగి ఇవాన్ తన చిన్నతమ్ముణ్ణి గుర్రం ఎక్కించి, గుర్రపుపిల్లని వెనకాలే తోలి, అరికిస్తూ నుంచున్నాడు. చిన్న తమ్ముడు అల్లా గుర్రాల్లో బయల్దేరి సాగగానే, మరి కొందరు తమ గుర్రాల్ని తోలుకుంటూ అతనితో చేరారు. వాళ్ళు వినికిదూరం దాటివెళ్ళే వారా ఇవాన్ అక్కడే నిలబడ్డాడు. అల్లా గేటు దగ్గర అతడు నుంచున్నప్పుడు, 'నీ తాలూకు ఏదో అంతకంటే మోరంగా మండవచ్చు, జ్ఞాపకం ఉంచుకో' అనే గ్రేటియల్ మాటలు మాత్రం అతడి తలలోంచి పోలేదు. అతడు తనలో, 'వాడు అంతా నిరాశ చేసుకున్నాడు మనిషి, చుట్టుపక్కల యావత్తు ఎండి ఉంది, దానికితోడు ఈదురుగాలి సాగింది. ఏ వెనకవైపునో దేనికో వాడు నిప్పుముట్టించి తుర్రు మన వచ్చు. ఈ వసతి యావత్తు తను తగల పెట్టడమూనూ తన మీద ఒళ్ళు దెబ్బేనా పడకుండా తను స్వేచ్ఛగా ఉదాయించడమూనా, తుచ్చుడు! కాని ఒకటి, వాడు ఆపని చేస్తూన్న సమయంలో గనక వాణ్ణి పట్టేస్తే అప్పుడెల్లా పారిపోతాడవాడూ?' అనుకున్నాడు, ఆ ఆలోచన అతని మనస్సులో ఎంత స్థావరంగా కుదురుకుంటుంటే, అతడు రన గుమ్మం మెట్లెక్కి ఇంట్లోకి వెళ్ళనేలేక పోయాడు. 'ఇళ్ళ చుట్టూతిరిగి చూ సొస్తాను. వాడు ఏ యత్నం మీద ఉన్నాడో ఎవడు చెప్పగలడు?' అనుకుంటూ, విళ్ళబ్బంగా అడుగులు వేసుకుంటూ అతడు గేటుదాటి, వీధులో నడుచుకుంటూ వెళ్ళి మళ్ళపు సమీపించాడు. అక్కణ్ణించి సరిహద్దు కంటే పొడూగురా అతడు చూడగా ఎవర మూల నీధో అథాత్తుగా మెదిలినట్లు అయింది, ఎవరో పైకివచ్చి మళ్ళి

మాయం అయింటే మెదిలినట్లు. ఇవాన్ ఆగిపోయి, నిశ్శబ్దంగా నిలబడి, జాగ్రత్తగా వింటూ, నిదానంగా చూశాడు. ఎక్కడా చీను చిటుక్కు మసడం లేదు. గాలిమూలంగా నీటి మొక్కాకుల రెప రెపా, రెల్లుపోచల గలగలా మాత్రం చెవిని పడుతోంది. మొదట్లో అంతా మనచీకపే గాని, అతని కళ్ళకి చీకటితో కొంత పరిచయం ఏర్పడ్డ తరువాత, అతనికి, దూరాన్ని, ఎదర మూల నాగలీ చూరూ లాంటివి గోచరం అయినాయి. అతే ఇంకా చూశాడుగాని, అక్కడ మనిషేవడూ లేదు. అతడు తనలో, 'నాది పొరపా టనుకుంటాను. అయినాసరే, ఓ చుట్టు వెళ్ళి చూనేస్తాను' అనుకుని, ఒక పాకపక్కనే పిల్లిలా వెళ్ళాడు. మట్ట చెప్పుల్లో అతడు ఎంత నెమ్మదిగా అడుగులు వేశాడంటే, వాటి చప్పుడు తనకే వినిపించలేదు. ఎదరమూల ఏదో భగ్గుమన్నట్టైంది, ఒక్కక్షణం. నాగలిదగ్గర, అది మళ్ళీ మాయమైంది. ఇవాన్ తన గుండెమీద దెబ్బ తిన్నట్టై ఆగిపోయాడు. అతడు ఆగిపోయాడో లేదో ఇందాకటి స్థలంలోనే ఇంకా కాంతితో మళ్ళీ భగ్గుమంది. ఆ వెలుగులో నెత్తిని బోపితో ఇటువేపు వీపెట్టి వంగిఉన్న ఒక మనిషి విగ్రహం అతనికి స్పష్టంగా కనపడింది. వాడు తన చేతులో పట్టుకున్న గడ్డితుట్టతో ముట్టిస్తున్నాడు. ఇవాన్ గుండె పిట్టకొట్టు గున్నట్టు లోపల కొట్టు గుంది. ఊతం బలవంతం చేసుకుని ఎల్లాగో పెద్ద పెద్ద అంగలు వేస్తూ అతడటు కదిలాడు, అప్పుడు తనకి కాళ్ళున్నట్టు అతడికి అనిపించనేలేదు. అతడు తనలో, 'ఆ, ఇప్పుడు మరి పారిపో లేదు. అతణ్ణి బరిమీద పట్టుకుంటాను' అనుకున్నాడు. ఇవాన్ ఇంకా కొంత దూరాన్ని ఉండగానే, అకస్మికంగా ఒక మంచి ఫెలుగు ఘాతాడు. ఇది ఇందాకటి చోట్లాకాదు, ఇందాకటింత

చిన్నదీకాదు కుడానూ, చూరుదగ్గర గడ్డి భగ భగలాడి, క్రమేపీ మంటలు వెనుకుప్పకేసి పాకిపోయాయి. నేలమీద నుంచున్న గ్రేబియల్ పూర్ణవిగ్రహం అతి స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. దేగ రైంయిమని దిగుతూ పిట్టమీద వాలినట్టు ఇవాన్ కుంటి గ్రేబియలు కేసి చొచ్చుగు వెళ్ళాడు, 'ఇప్పుడు వాణ్ని పట్టేశానే! మరి నన్ను తప్పించుకోలేడు' అనుకున్నాడు. కాని, గ్రేబియల్ ఇవాన్ అడుగుల చప్పుడు ఎల్లా వినగలిగాడో విని, చుట్టూ పరకాయించి, గది పక్కనించే తొందర తొందరగా చెవలపిల్లిలాగ దాటేశాడు. అతణ్ని ఇవాన్ బాణంబా వెంటాడుతూ 'నువ్వు తప్పించుకో లేవ్' అని కేకేశాడు. ఇవాన్ గ్రేబియల్ని పట్టేశా ననుకున్నాడు గాని, గ్రేబియల్ ఒసిలి తప్పించు గున్నాడు. కాని, గ్రేబియలుకోటుయొక్క అంచుభాగం మాత్రం ఇవాన్ దొరకపుచ్చుకో గలిగాడు. ఆ భాగమే తీరుగా చిరిగి చేతులో మిగలగా, ఇవాను పడిపోయాడు. ఎల్లాగో మళ్ళీ కాళ్ళాని, 'రండి. పట్టుకోండి, దొంగలు, ఖానీ,' అంటూ అరుస్తూ అతడు మళ్ళీ పరిగెత్తాడు. కాని, ఈ లోపున గ్రేబియల్ తనయింటిగేటు జేరుకుంటున్నాడు. అతణ్ని ఇవాన్ అక్కడ అందుకో గలిగాడు. పట్టేనుకోడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు. ఆక్షణంలో అతణ్ని ఏదో పుచ్చుగుని దాదేశారు. ఆదెబ్బతో అతనికి స్పృహ పోయింది. రాయి పుచ్చుగుని అతడి కణతమీద కొట్టినట్టైంది. తరవాత అతనికేమి తెలియదు. అసలు గ్రేబియలే ఆగేటు పక్కని ఒక చేపదూలంకొర్రు పడుంటే అది పుచ్చుగుని దాగా పైకిత్తి తన శక్తికొద్దీ నూకేశాడు. ఇవాన్ ఇండ్రీయాలు వశం తప్పాయి. మొదట అతని కళ్ళ ఎడట నిప్పురవ్వలు ఎగురు తున్నట్టుంది. తరవాత అంతా చీకటైపోయింది. అతడు తూలి

పోయాడు. అతనికి స్పృహవచ్చే సరికి, గ్రేటయిట్ ఆక్కడ లేడు. పగటి కాంతిలా వెలుగు ఉంది, తన యింటి ప్రాంతం వైపునించి ఏదో ఇంజను పనిచేస్తూన్నట్టు హోరూ టపటపలాడడమూ వినిపించాయి. ఇవాన్ గిరున తిరిగి చూసే సరికి, తమ వెనకపాక మంటల్లో ఉంది, పక్కపాక అప్పుడే అంటుగుంది. మరి మంటలూ, పొగ, పొగతోపాటు ఎగిరినా ఆరిపోని గడ్డి నెరుసులూ- ఇవన్నీ గాలి వాటాన్నిబట్టి తమరి అసలింటి వేపు వెడుతున్నాయి.

‘ఏమిటిది, స్నేహితులారా?....’ అంటూ ఇవాన్ అరుస్తూ, తన నిరాశలో ముంజేతుల్తో తొడలు తట్టుకుంటూ, ‘అయ్యయ్యో, వాడు ఆకొరివి చూర్లోపెట్టగానే అక్కణ్ణించి దాన్ని లాగేసి కాల్తో మట్టేసి ఉండడమే కదా నేను చేసి ఉండవలసిన కాస్త పనీనూ! ఆయ్యో! ఏమిటిది, స్నేహితులారా!....’ అంటూ రెట్టించడం మొదలెట్టాడు. కేకవెయ్యబోయాడు, కాని ఊపిరి ఆడలేదు, కంఠం అసలేపోయింది. పరిగెత్తబోయాడు, కాని కాళ్ళు తను చెప్పినట్టు విన్నేదు, పైగా ఒకదాని కొకటి అడ్డు పడ్డాయి కుడానూ. అతడు మెల్లిగా దేకబోయి మళ్ళీ తూలి పోయాడు. మళ్ళీ ఊపిరి అందుకోలేకపోయాడు. కాస్త ఊపిరి కుదటపడేదాకా నుంచుని, అతడు ముందుకి నడిచాడు. అతడు వెనకపాకచుట్టూ తిరిగి వచ్చి మంట ఎక్కడుందా అని తీరా చూస్తే పక్కపాకకుడా జ్వాలల్లోఉంది, పైగా అసలిల్లు ఒక మూలానూ గేటు గుమ్మంమీద కప్పునూ అప్పటికే ఎరపడ్డాయి. చూస్తూండగానే అసలిల్లు గప్పున అంటుగుపోయింది. అసలింట్లోంచి అగ్ని రస జ్వాలలు కక్కడంవల్ల దొడ్డిధరిమేనా వెళ్ళడానికి ఏలేకపోయింది. కావలసినంతమంది పోగయారు

కాని ఏమీ చెయ్యలేకపోయారు. అంతాకుడా, ఎవరిసామాన్లు వాళ్ళు కొంచెం ఎడంగా మోసేనుగోడం, సాలల్లోంచి పశువుల్ని బయటికి తోలేనుగోడంలోపడ్డారు. ఇవాన్ ఇల్లు అయిపోగానే గేబ్రియల్ ఇల్లు అయిపోయింది. అగ్నిని చూడ్డానికి వాయువు మహావేగంగా వస్తుంది, గనక అమంటలు క్షణంలో వీధి అవతలవేపుకి వ్యాపించేసి, గ్రామంలో చెరిసహాన్ని బుగ్గిచేసేకాయి. ఇవాన్ ఇంట్లో, బ్రహ్మాండంమీద వాళ్ల మునిలినాన్నని బయటికి సాయంపట్ట గలిగారు. కడంవాళ్ళందరూ కట్టుబట్టల్తో బతికి బయట పడ్డారు. తక్కింది సకలమూ, అయిగో రాత్రిమేతకి వచ్చికబీటికి తోలిన ఆ గుర్రాలు తప్ప, మసి అయిపోయింది. ఉన్న పశువులు, కమ్మలమీద నుంచున్నపాబ్బుకోళ్లు, బళ్ళు, నాగళ్ళు, చచ్చువుకాలు, నిండాబట్టల్తో ప్రిల పెట్టెలు, నిండా చాన్యంతో గాదులు,—సర్వమూ తగులడి చక్కాపోయింది. గేబ్రియల్ ఇంట్లో, పశువుల్ని విప్పి బయటికి కొట్టెయ్య గలిగారు. ఏ కొద్దిగానో సామాన్లు జాగ ర్తపడగలిగారు.

మంట రాత్రిపొడుగునా ఉంది. ఇవాన్ తన ఇల్లు ఉంటూండే ప్రాంతం యెడటనుంచుని పడేపడే. 'ఏమిటిది, స్నేహితులారా : అది ఎవడు ఇవతనికి లాగేసి మట్టగించేసినా తీరిపోయేదిగదా !' అంటూండడం మానలేదు. ఇంటి పైకప్పు కూలిపోయినప్పుడు సగంకాలిన దూలంబికటి తేవాలనుకుని అతడు మంటల్లో చొరబడ్డాడు. వెళ్ళద్దు వెళ్ళద్దని అడవాళ్లు గోలెట్టారు. కాని అతడు వెళ్ళి అదూలం తెచ్చి, మళ్ళీ మరో దూలంకోసం వెళ్ళ భోతూ అధుగుపట్టు తప్ప అడ్డంగా మంటల్లో పడిపోయాడు

అతని కొడుకు సాహసించి దారిచేసుకుని తండ్రి వెనకాలే వెళ్ళి అతణ్ణి బయటికి ఈడ్చాడు. ఇవాను జుట్టు గడ్డమూ కాలిపోయాయి, చేతులమీది చర్మం మాడిపోయింది. అయినా సరే అతనికి ఏమీ అనిపించనేలేదు. 'పాపం, దుఖంమూలాన్ని ఇవాను బాధ అంటే తెలియని స్థితిలో పడ్డాడు' అనుకున్నారు జనం. మంటలన్నీ చప్పుగా చల్లారేటప్పుడుకుడా, ఇవాన్ నిశ్చలంగానుంచుని వదేపదే 'న్నేహితులారా 'ఏమిటిది? ఎవడేనా దాన్ని ఇవతలికి లాగేసి ఉండవలసింది!' అంటూనే ఉన్నాడు.

ఉదయాన్నే గ్రామ పెద్దగారి కొడుకు ఇవాన్ ని తీసిగెళ్ళడానికి వచ్చాడు 'ఇవాన్ బాబూ! మీ తండ్రిగారు మరణశయ్యమీద ఉన్నారు. మీకు నెలవు చెప్పేయ్యాలిట, మిమ్మల్ని తీసుకురమ్మన్నారు' అని అతడు చెప్పాడు. ఇవాన్ తన తండ్రి సంగతే మరిచిపోవడంవల్ల తండ్రిగురించి చెప్పినమాటలు అతనికి అర్థమేకాలేదు. 'తండ్రి ఏమిటి? ఎవర్ని రమ్మంటా,' అంటూ అడగడం మొదలెట్టాడు. 'మిమ్మల్నే రమ్మన్నారు, చివరినెలవు చెప్పేయ్యడానికి. మా యింట్లో ఆయన మరణించడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు. వచ్చేయ్యండి, ఇవాన్ బాబూ!' అంటూ ఆ అబ్బాయి ఇవాన్ చెయ్యిపట్టుకుని లాగగా, ఇవాన్ అతనితో వెళ్ళాడు. ఇవాన్ ఇల్లు అంటుకోగానే, ఇంట్లోంచి బయటికి చేర్చేటప్పుడు కాల్రాన్నగడ్డి కొంత ఆయనమీద కూడా పడడం నించి, గ్రామ పెద్దగారియిల్లు దూరంగా అవతలవైపు ఉందిగదా మంట, అక్కడికి పాకలేదుగదా అని చెప్పి ఆయన్ని అక్కడికి తీసుకు వెళ్ళాడు.

ఇవాన్ తన తండ్రిదగ్గరికి వచ్చినప్పుడు, ఇంట్లో గ్రామపెద్ద గారి భార్యమాత్రమే ఉంది. కొందరు పసిపిల్లలు మట్టుకు వేడి మిద్దెమీద ఉన్నారు. తక్కినవాళ్ళంతా ఇళ్ళు కాలినచోటే ఉన్నారు. ముసిలాయన ఒక బెంచిమీద పడుకున్నాడు. వెలిగించిన వత్తి చేత్తో పట్టుగుని తలుపుకేసి చూస్తూ ఉన్నాడు. తన కొడుకు ఇంట్లో ప్రవేశించగానే, అతడు కొంచెం కదిలాడు. ముసిలావిడ బెంచిదగ్గరికి వెళ్ళి ఇవాన్ వచ్చిన సంగతి ముసిలాయనతో చెప్పింది. అతణ్ణి ఇంకా దగ్గరికి రప్పించమని ఆయన కోరాడు. ఇవాన్ ఆయన పక్కకి వెళ్ళాడు. ముసిలాయన ప్రారంభిస్తూ, 'నీతో నేను ఏమని చెప్పాను, ఇవాన్ ? గ్రామం తగలబెట్టినవా రెవరూ ?' అన్నాడు. ఇవాను, 'వాడే, నాయనా ! ఆ పనిలో వాడు ఉంటూ-డగా నేను పట్టేశాను. వాడు మందే కొరివి తీసిగెళ్ళి చూరులో పెట్టడం చూశాను. మొట్టమొదట ఆ అంటుగుంటాన్న పరకలు కాసిని నేను కిందికి లాగేసి కొత్తో రాసి పారేసి ఉంటే, మరేమీ జరక్కూండా ఉండేది,' అన్నాడు. ముసిలాయన, 'ఇవాన్, నేను మరణిస్తున్నాను, కాలం ఆసన్నం కాగానే నువ్వు మరణించగలవు. చెప్పు. పాపం ఎవరిది ?' అని అడిగాడు. ఇవాన్ మౌనంగానే తన తండ్రికేసి నిదానంగా చూస్తూ ఉండిపోయాడేగాని ఒక్కమాట అడలేక పోయాడు. 'చెప్పు. దేవుడి సమక్షం అనుకో, పాపం ఎవరిది ? నేను నీతో ఏమని చెప్పాను ?' అని ముసిలాయన అన్నాడు. అప్పటికి ఇవాన్ కి జ్ఞానోదయం కాగా, అతడు అంతా అర్థం చేసేసుకున్నాడు. అతడు ఎంతో బాధపడుతూ, 'పాపం నాదే,

నాయనా,' అన్నాడు. తను మోకరిస్తూ తండ్రి పాదాలమీదవారి, 'నన్ను క్షమించు, నాయనా : నేరం నాదని నీయెదట ఒప్పు గుంటున్నాను, దేవుడి యెదటకూడా ఒప్పుగుంటాను' అన్నాడు. ముసిలాయన తన చేతులు కదిపి కొవ్వొత్తి ఎడమచేత్తో పుచ్చు గుని కుడిచేత్తో తన నుదుటిమీద శిలువ ఆకారం అభినయించుగో డానికి యత్నించాడు గాని శక్తిలేక అగిపోయాడు. 'ప్రభువుని స్తుతించు, ప్రభువుని స్తుతించు' అంటూ అతడు తన దృష్టి మళ్ళీ తన కొడుకుమీద ప్రసరిస్తూ, 'ఇవాన్, ఇవాన్,' అన్నాడు. 'ఏమిటి నాయనా ?' అని కొడుకు అడిగాడు. 'ఇప్పుడు నువ్వు చెయ్యవలసింది ఏమిటి ?' అని ఆయన ప్రశ్నించాడు. ఇవాన్ గొల్లుమని ఏడుస్తూ, 'ఇప్పుడు మరి బత గడం ఎట్లాగో తెలియడంలేదు, నాయనా,' అన్నాడు. ముసి లాయన కళ్ళుమూసుగుని, బలం చేకూర్చుకోడానికో అన్నట్టు పెదవులు కదిపి చూసుగుని మళ్ళీ కళ్ళుతెరిచి, 'నువ్వు నిర్వ హిస్తావు. దేవుడి ఆజ్ఞ నువ్వు అనువర్తిస్తే, తప్పకుండా నిర్వ హిస్తావు:' అని ఒక లిప్త అగి, చిరునవ్వు నవ్వి, 'జాగర్ర ఇవాన్ : నిప్పు ఎవరు ముట్టించారో ఎవరితోనూ చెప్పకు. ఎవడేనా చేసిన పాపం ఒకటి నువ్వు దాస్తే, నువ్వుచేసిన రెండు పాపాలకి దేవుడు నిన్ను క్షమిస్తాడు,' అని, కొవ్వొత్తి రెండు చేతులా పట్టుగుని, చేతులు వక్షంమీద జోదించుగుని, నిట్టూర్పు పుచ్చి, పట్లు సడలగా, మరణించాడు.

గ్రేబియర్ చేసిన ఘోరం ఇవాను ఎవడితోనూ ఏమీ చెప్ప లేదు, నిప్పు ఎవరు ముట్టించారో ఎవడికీ తెలియలేదు. గ్రేబియర్

మీద ఇవాన్ కోపంతగ్గి పూర్తిగాపోయింది. ఇవాన్ ఆ ఘోరం ఎవడితోనూ చెప్పకుండా ఊరుకోడం గ్రేబియల్ కి ఆశ్చర్యం కలిగించింది. మొదట గ్రేబియల్ భయపడ్డాడుగాని కాలక్రమాన్ని అలవాటుపడి నర్దుకున్నాడు. వాళ్ళు కలహం వదులుకున్నారు, వాళ్ళ కుటుంబాలూ కలహం వదులుకున్నాయి. తమ కొత్తయిళ్ళు తయారయే వ్యవధికాలంలో వాళ్ళిద్దరూ తాత్కాలికంగా ఒకేయింట్లో ఉన్నారు. పైగా కొత్తగ్రామంలో ఎవరు ఎవరికెంత దూరంగా ఉండడానికైనా వీలున్నా. ఇద్దరూ మళ్ళీ ఒకరిపక్క ఒకరు వెనకటిలాగే ఉండేటట్టు ఇళ్ళు కట్టుకున్నారు, ఇరుగుపొరుగులు జీవించవలసిన రీతిగానే జీవించారు. తన ముసిలితండ్రి ఆజ్ఞ ఇవాన్ జ్ఞప్తిలో ఉంచుకున్నాడు : దేవుని ఇచ్చ అనుర్తించాలనీ, మొదటి నిప్పురవ్వనే ఆర్పాలనీ, ఎవడేనా హానిచేస్తే కనితీర్చుకునేకంటే ఇతరత్రా వ్యాపారం సరిచెయ్యాలనీ, ఎవడేనా తన్ని ఒక చెడుమాట అనగానే వాణ్ణి అంతకంటే చెడుమాట అనేనేకంటే దుష్టుమాటలు వాడు వాడకుండా ఉండేటట్టు—తద్వారా తన స్త్రీలూ పిల్లలూ కుడా వాడకుండా ఉండేటట్టు, వాడికి బోధించాలనీ : ఇవన్నీ అతడు ఆచరించాడు. ఇవాన్ తన సంసారం మళ్ళీ విలదొక్కుకోగలిగి, వెనకెప్పుడేనా జీవించినకంటే సుఖతరంగా ఇప్పుడు జీవిస్తున్నాడు.

భ మి డి పా టి కా మే శ్వ ర రా వు గా రు

జననం ఏప్రిల్ 1897. పాఠశాల విద్య - ఏలూరు, నర్సాపురం. కాలేజీ చదువు-కాకినాడ, రాజమహేంద్రవరం. 1918 లో బి. యే. (గణితశాస్త్రం). 1922 లో యల్. టి. నాటినించి పీఠేళలింగం హైస్కూలులో గణితాధ్యాపకులు. ఆ పాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయులుగ. జూన్ 1953 లో ఉద్యోగ విరమణము. పద్యపఠనంమీదా అభినయంమీదా అనన్త కలవారు.

జీవితంలోని వాక్చమత్కృతుల సేకరణ మొదటి కృషి. 'భారతి' కి 1926 నుంచి సంబంధి. చమత్కార సంభాషణలూ, 'త్యాగరాజ ఆత్మవిచారం' అనే త్యాగరాజ రచనల సారమూ ప్రకటించారు. భాగయ్య, పర్వతాలు, శతకోపం, శానయ్య, మాలోకం మొదలైన పాత్రల పరిచయం నర్కార్లలోనూ రాయలసీమలోనూ నైజాం ప్రాంతాలలోనూ కలిగించారు. ఇటీవలి నాటకాలూ కథలూ ప్రశంసలూ అచ్చు కానున్నవి.

